

ISSUE №13

Part №4

International periodic scientific journal

— *ONLINE*

www.moderntechno.de

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 84.35)

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Heutiges Ingenieurwesen und
innovative Technologien

Issue №13
Part 4
September 2020

Published by:
Sergeieva&Co
Karlsruhe, Germany

ISSN 2567-5273
DOI 10.30890/2567-5273

Editor: Shibaev Alexander Grigoryevich, *Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician*
Scientific Secretary: Kuprienko Sergey, *candidate of technical sciences*

Editorial board: More than 190 doctors of science. Full list on pages 4

UDC 08
LBC 94
DOI: 10.30890/2567-5273.2020-13-04

Published by:
Sergeieva&Co
Lußstr. 13
76227 Karlsruhe, Germany
e-mail: editor@moderntechno.de
site: www.moderntechno.de

The publisher is not responsible for the validity of the information or for any outcomes resulting from reliance thereon.

Copyright
© Authors, 2020

About the journal

The International Scientific Periodical Journal "Modern Technology and Innovative Technologies" has been published since 2017 and has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars.

Periodicity of publication: Quarterly

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Each article in the journal includes general information in English. The journal is registered in INDEXCOPERNICUS.

Sections of the Journal:

Library of Congress Classification Outline	Sections
Subclass TJ / TJ1-1570	Mechanical engineering and machinery
Subclass TK / TK1-9971	Electrical engineering.
Subclass TA / TA165	Engineering instruments, meters, etc. Industrial instrumentation
Subclass TK / TK5101-6720	Telecommunication
Subclass TK / TK1-9971	Electrical engineering. Electronics. Nuclear engineering
Subclass TN / TN1-997	Mining engineering. Metallurgy
Subclass TS / TS1950-1982, TS2120-2159	Animal products., Cereals and grain. Milling industry
Subclass TS / TS1300-1865	Textile industries
Subclass TK / TK7800-8360	Electronics
Subclass T / T55.4-60.8	Industrial engineering. Management engineering
Subclass T / T351-385	Mechanical drawing. Engineering graphics
Subclass TA / TA1001-1280, Subclass TL / TL1-484, Subclass TE / TE1-450, Subclass TF / TF1-1620	Transportation engineering, Motor vehicles. Cycles, Highway engineering. Roads and pavements, Railroad engineering and operation
Subclass TH / TH1-9745	Building construction
Subclass T / T55-55.3	Industrial safety. Industrial accident prevention
Additional sections	Innovative economics and management, Innovations in pedagogy, Innovative approaches in jurisprudence, Innovative philosophical views

Requirements for articles

Articles should correspond to the thematic profile of the journal, meet international standards of scientific publications and be formalized in accordance with established rules. They should also be a presentation of the results of the original author's scientific research, be inscribed in the context of domestic and foreign research on this topic, reflect the author's ability to freely navigate in the existing bibliographic context on the problems involved and adequately apply the generally accepted methodology of setting and solving scientific problems.

All texts should be written in literary language, edited and conform to the scientific style of speech. Incorrect selection and unreliability of the facts, quotations, statistical and sociological data, names of own, geographical names and other information cited by the authors can cause the rejection of the submitted material (including at the registration stage).

All tables and figures in the article should be numbered, have headings and links in the text. If the data is borrowed from another source, a bibliographic reference should be given to it in the form of a note.

The title of the article, the full names of authors, educational institutions (except the main text language) should be presented in English.

Articles should be accompanied by an annotation and key words in the language of the main text and must be in English. The abstract should be made in the form of a short text that reveals the purpose and objectives of the work, its structure and main findings. The abstract is an independent analytical text and should give an adequate idea of the research conducted without the need to refer to the article. Abstract in English (Abstract) should be written in a competent academic language.

The presence of UDC, BBK

Acceptance of the material for consideration is not a guarantee of its publication. Registered articles are reviewed by the editorial staff and, when formally and in substance, the requirements of the journal are sent to peer review, including through an open discussion using the web resource www.sworld.education

Only previously unpublished materials can be posted in the journal.

Regulations on the ethics of publication of scientific data and its violations

The editors of the journal are aware of the fact that in the academic community there are quite widespread cases of violation of the ethics of the publication of scientific research. As the most notable and egregious, one can single out plagiarism, the posting of previously published materials, the misappropriation of the results of foreign scientific research, and falsification of data. We oppose such practices.

The editors are convinced that violations of copyrights and moral norms are not only ethically unacceptable, but also serve as a barrier to the development of scientific knowledge. Therefore, we believe that the fight against these phenomena should become the goal and the result of joint efforts of our authors, editors, reviewers, readers and the entire academic community. We encourage all stakeholders to cooperate and participate in the exchange of information in order to combat the violation of the ethics of publication of scientific research.

For its part, the editors are ready to make every effort to identify and suppress such unacceptable practices. We promise to take appropriate measures, as well as pay close attention to any information provided to us, which will indicate unethical behavior of one or another author.

Detection of ethical violations entails refusal to publish. If it is revealed that the article contains outright slander, violates the law or copyright rules, the editorial board considers itself obliged to remove it from the web resource and from the citation bases. Such extreme measures can be applied only with maximum openness and publicity.

Editorial board

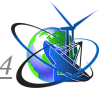
Averchenkov Vladimir Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Bryansk State Technical University, Russia
 Angelova Polya Georgieva, Doctor of Economic Sciences, Professor, Economic Academy D. A. Tsenova, Svishov, Bulgaria, Bulgaria
 Animacya Evgenij Georgievich, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ural State University of Economics, Russia
 Antonov Valerij Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National Technical University of Ukraine "Kiev Polytechnic Institute", Ukraine
 Antrapeva Nadezhda Mihajlovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Ahmadiev Gabbulhat Malikovich, Doctor of Veterinary Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Bazheva Rima Chamalovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Kabardino-Balkarian State University named after H. M. Berbekov, Russia
 Batyrgareeva Vladislava Stanislavovna, Doctor of Law, Research Institute for the Study of Crime Problems named after academician V. V. Stashisa, NAPRN of Ukraine, Ukraine
 Bezdenzhnyh Tatyana Ivanovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, St. Petersburg State University of Economics, Russia
 Blatov Igor Anatolevich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Volga State University of Telecommunications and Informatics, Russia
 Burda Aleksey Grigorevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Buharina Irina Leonidovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Udmurt State University, Russia
 Bushueva Inna Vladimirovna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine
 Bykov Yuriy Aleksandrovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Railway Engineering, Russia
 Velichko Stepan Petrovich, Doctor of Education, Professor, Kirovograd State Pedagogical University named after Vladimir Vinnichenko, Ukraine
 Vizir Vadim Anatolevich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine
 Vozhegova Raisa Anatolevna, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Institute of Irrigated Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Volgrieva Galina Pavlovna, Candidate of Historical Sciences, assistant professor, Perm State University, Russia
 Voloh Dmitriy Stepanovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, A. A. National Medical University Pilgrim, Ukraine
 Vorozhitova Aleksandra Anatolevna, Doctor of Philology, Professor, Sochi State University, Russia
 Gavrilenko Nataliya Nikolaevna, Doctor of Education, assistant professor, Peoples' Friendship University of Russia, Russia
 Georgievskij Gennadiy Viktorovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, senior scientific employee, SE "Ukrainian Scientific Pharmacopoeia Center for the Quality of Medicines", Ukraine
 Getman Anatolij Pavlovich, Doctor of Law, Professor, National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine
 Gilev Gennadiy Andreevich, Doctor of Education, Professor, Moscow State Industrial University, Russia
 Goncharuk Sergej Mironovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Granovskaya Lyudmila Nikolaevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Grebneva Nadezhda Nikolaevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Grizodub Aleksandr Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, SE "Ukrainian Scientific Center for the Quality of Medicines", Ukraine
 Grichenko Svetlana Anatolevna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Ural State Academy of Veterinary Medicine, Russia
 Gudzenko Aleksandr Pavlovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Lugansk State Medical University, Ukraine
 Demidova V. G., candidate of pedagogical sciences, assistant professor, Ukraine
 Denisov Sergej Aleksandrovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia
 Dorofeev Andrej Viktorovich, Doctor of Education, assistant professor, Bashkir State University, Russia
 Dorofina Elena Yurevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, G. V. Russian University of Economics Plekhanova, Russia
 Ermagambet Bolat Toleuhanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Director of the Institute of Coal Chemistry and Technology LLP, Kazakhstan
 Zhovtonog Olga Igorevna, Doctor of Agricultural Sciences, Institute of Water Problems and Land Reclamation NAAS, Ukraine
 Zaharov Oleg Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Saratov State Technical University, Russia
 Zubkov Ruslan Sergeevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Nikolaev Interregional Institute for Human Development of the Higher Educational Institution "University of Ukraine", Ukraine
 Irzhi Hlahula, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, FLKR - T. Bati University, Zlin, Czech
 Kalajda Vladimir Timofeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Tomsk State University, Russia
 Kalenik Tatyana Kuzminichna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Far Eastern Federal University, Russia
 Kantarovich Yu. L., Ph.D. in History of Arts, Odessa National Music Academy, Ukraine
 Kapitanov Vasilij Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Karpova Nataliya Konstantinovna, Doctor of Education, Professor, South Federal University, Russia
 Kafarskij Vladimir Ivanovich, Doctor of Law, Professor, Director of Science Center of Ukrainian Constitutionalism, Ukraine
 Kirillova Elena Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Kirichenko Aleksandr Anatolevich, Doctor of Law, Professor, Ukraine
 Klimova Natalya Vladimirovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Knyazeva Olga Aleksandrovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Bashkir State Medical University, Russia
 Kovalenko Elena Mihajlovna, doctor of philosophical science, Professor, South Federal University, Russia
 Kovalenko Petr Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian

Sciences of Ukraine, Ukraine
 Kokebaeva Gulzhauhar Kakenovna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan
 Kondratov Dmitriy Vyacheslavovich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, assistant professor, Russian Academy of National Economy and Public Administration under the President of the Russian Federation, Russia
 Kopej Bogdan Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Kosenko Nadezhda Fedorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Ivanovo State University of Chemical Technology, Russia
 Kostenko Vasilij Ivanovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine
 Kotlyarov Vladimir Vladislavovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Kochinev Yuriy Yurevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, St. Petersburg State Polytechnic University, Russia
 Kravchuk Anna Viktorovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Academy of the State Prison Service, Ukraine
 Kruglov Valerij Mihajlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Railway Engineering, Russia
 Kuderin Marat Krykbaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, PSU named after S. Toraygrovya, Kazakhstan
 Kurmaev Petr Yurevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna, Ukraine
 Kuhar Elena Vladimirovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Kazakh Agro Technical University S. Seifullina, Kazakhstan
 Lapkina Inna Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Latiyina Natalya Anatolevna, Doctor of Political Science, Professor, Kiev National University of Trade and Economics, Ukraine
 Lebedev Anatolij Timofeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Stavropol State Agrarian University, Russia
 Lebedeva Larisa Aleksandrovna, candidate of psychological sciences, assistant professor, Mordovian State University, Russia
 Lipich Tamara Ivanovna, doctor of philosophical science, assistant professor, Belgorod State University, Russia
 Lomotko Denis Viktorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukrainian State Academy of Railway Transport, Ukraine
 Lytkina Larisa Vladimirovna, Doctor of Philology, assistant professor, Russian Academy of National Economy and Public Administration under the President of the Russian Federation, Russia
 Lyalkina Galina Borisovna, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Perm National Research Polytechnic University, Russia
 Majdanuk Irina Zinovievna, doctor of philosophical science, assistant professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Makarova Irina Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Maksin Viktor Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Malahov A. V., Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Ukraine
 Malceva Anna Vasilevna, Doctor of Sociology, assistant professor, Altai State University, Russia
 Melnik Alyona Alekseevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Kiev National University of Technology and Design, Ukraine
 Milyaeva Larisa Grigorevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Biysk Technological Institute (branch) "Altai State Technical University named after I. I. Polzunova", head of the department of business economics, Russia
 Mishenina Tatyana Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Ukraine
 Mogilevskaya I. M., candidate of pedagogical sciences, Professor, Ukraine
 Moisejina Lyudmila Guchaeвна, Doctor of Biological Sciences, Professor, Kalmyk State University, Russia
 Morozov Aleksey Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Morozova Tatyana Yurevna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Instrument Engineering and Computer Science, Russia
 Nefedeva Elena Eduardovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Volgograd State Technical University, Russia
 Nikolaeva Alla Dmitrievna, Doctor of Education, Professor, Northeast Federal University named after M. K. Ammosova, Russia
 Orlov Nikolaj Mihajlovich, Doctor of Science in Public Administration, assistant professor, Academy of Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Department of Operational Conquest of the BB, Ukraine
 Otepova Gulmira Elubayevna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Pavlodar State Pedagogical Institute, Kazakhstan
 Pavlenko Anatolij Mihajlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Poltava National Technical University Yuri Kondratyuk, Ukraine
 Parunakyan Vaagn Emilevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Priazov State Technical University, Ukraine
 Patyka Nikolaj Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, National Scientific Center "Institute of Agriculture of NAAS", Ukraine
 Pahomova Elena Anatolevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, International University of Nature, Society, and Man "Dubna", Russia
 Pachurin German Vasilevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Nizhny Novgorod State Technical University R. E. Alekseeva, Russia
 Pershin Vladimir Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Tambov State Technical University, Russia
 Piganov Mihail Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Samara State Aerospace University named after academician S. P. Queen, Russia
 Polyakov Andrej Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Vinnitsa National Technical University, Ukraine
 Popov Viktor Sergeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Saratov State Technical University, Russia
 Popova Taisiya Georgievna, Doctor of Philology, Professor, Peoples' Friendship University of Russia, Russia
 Rastrygina Alla Nikolaevna, Doctor of Education, Professor, Kirovograd State Pedagogical University named after Vladimir Vinnichenko, I. Shevchenko, Kropyvnytskyi, Ukraine
 Rebezov Maksim Borisovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia
 Reznikov Andrej Valentinovich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Moscow State Technological University "Stankin", Russia
 Rokochinskij Anatolij Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor,

National University of Water Resources and Environmental Management, Ukraine
 Romashenko Mihail Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Rylov Sergej Ivanovich, PhD in Economics, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Saveleva Nelli Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Sochi State University, Russia
 Safarov Artur Mahmudovich, Doctor of Philology, Senior Lecturer, Russia
 Svetlov Viktor Aleksandrovich, doctor of philosophical science, Professor, Petersburg State University of Railway Engineering, Russia
 Semencov Georgij Nikiforovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Sentyabrev Nikolaj Nikolaevich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Volgograd State Academy of Physical Culture, Russia
 Sidorovich Marina Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Kherson State University, Ukraine
 Sirota Naum Mihajlovich, Doctor of Political Science, Professor, State University of Aerospace Instrumentation, Russia
 Smirnov Evgenij Ivanovich, Doctor of Education, Professor, Yaroslavl State Pedagogical University named after K D Ushinsky, Russia
 Sokolova Nadezhda Gennadevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Izhevsk State Technical University, Russia
 Starodubcev Vladimir Mihajlovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Stegnij Vasilij Nikolaevich, Doctor of Sociology, Professor, Perm National Research Polytechnic University, Russia
 Stepenko Valerij Efremovich, Doctor of Law, assistant professor, Pacific State University, Russia
 Stoypec Olesandr Vasilovich, Doctor of Philosophy, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Stoypec Vasil Grigorovich, Candidate of Philology, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Strelcova Elena Dmitrievna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, South Russian State Technical University (NPI), Russia
 Suhenko Yurij Grigorevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Suhova Mariya Gennadevna, Doctor of Geographical Sciences, assistant professor, Gorno-Altai State University, Russia
 Tarariko Yurij Aleksandrovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine
 Tarasenko Larisa Viktorovna, Doctor of Sociology, Professor, South Federal University, Russia
 Testov Boris Viktorovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Tobolsk Integrated Scientific Station, Ural Branch of the Russian Academy of Sciences, Tobolsk, Russia
 Tokareva Natalya Gennadevna, Candidate of Medical Sciences, assistant professor, Medical Institute FSBEI HE "Moscow State University named after NP Ogarev, Russia
 Tolbatov Andrej Vladimirovich, candidate of technical sciences, assistant professor, Sumy National Agrarian University, Ukraine
 Tonkov Evgenij Evgenievich, Doctor of Law, Professor, Law Institute of the National Research University Belgorod State University, Russia
 Trigub Petr Nikitovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ukraine
 Tungushbaeva Zina Bajbagusovna, Doctor of Biological Sciences, Kazakh National Pedagogical University named after Abay, Kazakhstan
 Ustenko Sergej Anatolevich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Nikolaev State University named after V O Sukhomlinsky, Ukraine
 Fateeva Nadezhda Mihajlovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Tyumen State University, Russia
 Fatyhova Alevtina Leontevna, Doctor of Education, assistant professor, Bashkir State University (Sterlitamak branch), Russia
 Fedorishin Dmitro Dmitrovich, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Fedotova Galina Aleksandrovna, Doctor of Education, Professor, Novgorod State University, Russia
 Fedyanina Lyudmila Nikolaevna, Doctor of Medical Sciences, Professor, Far Eastern Federal University, Russia
 Habibullin Rifat Gabdulhakovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Hodakova Nina Pavlovna, Doctor of Education, assistant professor, Moscow City Pedagogical University, Russia
 Hrebina Svetlana Vladimirovna, Doctor of Psychology, Professor, Pyatigorsk State Linguistic University, Russia
 Chervonyj Ivan Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Engineering Academy, Ukraine
 Chigirinskaya Natalya Vyacheslavovna, Doctor of Education, Professor, Volgograd State Technical University, Russia
 Churekova Tatyana Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Russia
 Shajko-Shajkovskij Aleksandr Gennadevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Chernivtsi National University Y Fedkovich, Ukraine
 Shapovalov Valentin Valerevich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkov Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine
 Shapovalov Valerij Vladimirovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkiv Regional State Administration, Ukraine
 Shapovalova Viktoriya Alekseevna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkov Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine
 Sharagov Vasilij Andreevich, Doctor of Chemical Sciences, assistant professor, Balti State University "Alecu Russo", Moldova
 Shevchenko Larisa Vasylivna, Doctor of Veterinary Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine

Shepitko Valerij Yurevich, Doctor of Law, Professor, National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine
 Shibaev Aleksandr Grigorevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Shishka Roman Bogdanovich, Doctor of Law, Professor, National Aviation University, Ukraine
 Sherban Igor Vasilevich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Russia
 Elezovich M Dalibor , Doctor of Historical Sciences, assistant professor, Pristina University K Mitrovica, Serbia
 Yarovenko Vasilij Vasilevich, Doctor of Law, Professor, Admiral G I Maritime State University Nevelsky, Russia
 Yacenko Aleksandr Vladimirovich, Professor, Institute of Maritime Economics and Entrepreneurship, Scientific Research Design Institute of the Marine Fleet of Ukraine, Ukraine
 Evstropov Vladimir Mikhailovich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Russian Customs Academy, Russia
 Kononova Alexandra Evgenievna, PhD in Economics, docent, Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, Ukraine
 Svitlana Titova, PhD in Geography, docent, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
 Tatarchuk Tetiana, PhD in technical sciences, NU "Zaporizhzhya Polytechnic", Ukraine
 Chupakhina Svitlana Vasylivna, PhD in pedagogical sciences, docent, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine
 Boiko Ruslan Vasiliyovich, PhD in Economics, docent, Khmelnytsky National University, Ukraine
 Voropayeva Tetiana Sergiivna, PhD in Psychology, docent, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
 Zakharenko Natalia, PhD in Economics, Priazov State Technical University, Ukraine
 Kirkin Olesandr Pavlovich, PhD in technical sciences, docent, Priazov State Technical University, Ukraine
 Kyianovskiy Aleksandr Moiseevich, PhD in Chemistry, docent, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Tharkahova Irima Grigorevna, PhD in Economics, docent, Adyge State University, Russia
 Vitroviy Andriy Orestovych, PhD in technical sciences, docent, Ternopil National Economic University, Ukraine
 Khodakivska Olga, Doctor of Economic Sciences, senior research assistant, National Research Center "Institute of Agrarian Economics", Ukraine
 Shatkovskiy Andrii, Doctor of Agricultural Sciences, Institute of Water Problems and Melioration of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Katerynchuk Ivan Stepanovych, Doctor of Technical Sciences, Professor, National Academy of the State Border Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytsky, Ukraine
 Goncharenko Igor Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Ukraine
 Gornostaj Oryslava Bogdanivna, PhD in technical sciences, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Stanislavchuk Oksana Volodymyrivna, PhD in technical sciences, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Mirus Olesandr-Zenovij Lvovich, PhD in Chemistry, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Nashynets-Naumova Anfisa, Doctor of Law, docent, Boris Grinchenko Kyiv University, Ukraine
 Kyselov Iurii Olexandrovych, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Uman National University of Horticulture, Ukraine
 Smutchak Zinaida Vasylivna, Doctor of Economic Sciences, docent, Flight Academy of the National Aviation University, Ukraine
 Polenova Galina Tikhonovna, Doctor of Philology, Professor, Rostov-on-Don State University of Economics, Russia
 Makeeva Vera Stepanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian State University of Physical Culture, Sports, Youth and Tourism, Russia
 Bunchuk Oksana, Doctor of Law, docent, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine
 Gladukh Ievgenii, Doctor of Pharmacy, Professor, National University of Pharmacy, Ukraine
 Benera Valentuna , Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Taras Shevchenko Regional Humanitarian-Pedagogical Academy of Kremenets, Ukraine
 Demyanenko Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Taras Shevchenko Regional Humanitarian-Pedagogical Academy of Kremenets, Ukraine
 Makarenko Andriy Viktorovich, PhD in pedagogical sciences, docent, Donbass State Pedagogical University, Ukraine
 Kharkovliuk-Balakina Natalia, PhD in biological sciences, docent, State Institution "Institute of Gerontology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine", Ukraine
 Chushenko Valentina Mykolayivna, PhD in pharmaceutical sciences, docent, National Pharmaceutical University, Ukraine
 Malinina Nina Lvovna, doctor of philosophical science, docent, Far Eastern Federal University", Russia
 Brukhansky Ruslan Feoktistovich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Western Ukrainian National University, Ukraine
 Zastavetska Lesya Bogdanovna, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ternopil National Pedagogical University named after V Gnatyuk, Ukraine
 Kalabska Vira Stepanivna, PhD in pedagogical sciences, docent, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychina, Ukraine
 Kutishchev Stanislav Nikolaevich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, VSTU, Russia
 Pikas Olha Bohdanivna, Doctor of Medical Sciences, Professor, National Medical University named after A A Bogomolets, Ukraine

УДК 338.48(477)(477.44)

АНАЛІЗ КІЛЬКОСТІ ТУРИСТІВ У УКРАЇНІ ТА ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ANALYSIS OF THE NUMBER OF TOURISTS IN UKRAINE AND THE VINNITSA REGION

Vlasenko I.V./Власенко І.В.

professor/професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3909-1179>

Vinnytsia Institute of Trade and Economics of

Kyiv National University of Trade and Economics

87, Soborna str., Vinnytsia, 21050, Ukraine,

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету,

Вінниця, вул. Соборна 87, 21050, Україна

Анотація. Протягом останніх років в усьому світі в тому числі і в Україні значно зросла кількість туристів. Успішний розвиток туристичної галузі забезпечує вагомий внесок у ВВП кожної країни, дає можливість працевлаштування населенню, сприяє пожвавленню соціально-економічного розвитку, піднімає її рейтинг у міжнародному співробітництві. Для багатьох країн світу туризм є найбільшою експортною галуззю.

Ключові слова: туристична галузь, кількість туристів, регіональний розвиток

Вступ. Протягом останніх років в усьому світі в тому числі і в Україні значно зросла кількість туристів [1]. Успішний розвиток туристичної галузі забезпечує вагомий внесок у ВВП кожної країни, дає можливість працевлаштування населенню, сприяє пожвавленню соціально-економічного розвитку, піднімає її рейтинг у міжнародному співробітництві. Для багатьох країн світу туризм є найбільшою експортною галуззю. Так, питома вага валового продукту готельного господарства у валовому національному продукті становить: на Кіпрі 25%, в Італії – 5-6%, Австрії – 4%, Данії – 3-4%, в Україні – лише 0,2 % [2]. Тому розвиток туризму для України є перспективним напрямком економічного зростання [3].

Основний текст. Звичайно, на кількість туристів в Україні вплинула політична ситуація та наявність на її території збройного конфлікту. Тому у 2014 році порівняно з 2013 кількість туристів в Україні зменшилась з 3454316 до 2425089 осіб, тобто скоротилась на 29,8% (табл.1). Таке ж скорочення кількості туристів відмічалась за цей період і у Вінницькій області – з 29606 до 20744 осіб тобто на 29,9%.

Аналогічна тенденція по країні в цілому спостерігалась і протягом наступного 2015 року, коли у порівнянні з 2014 скорочення кількості туристів відбулося ще на 16,79%. Загалом за період 2013-2015 роки кількість туристів в Україні скоротилась на 41,5%. Стосовно Вінницької області, то тут ситуація дещо покращилась і у 2015 році кількість туристів зросла на 9,7% від попереднього року.

В Україні починаючи з 2016 року відмічається поступове зростання кількості туристів з 2549606 до 4557447 осіб у 2018. Загалом за досліджуваний

період з 2013 до 2018 року кількість туристів в Україні зросла на 31,9%. По Вінницькій області таке зростання ще більш вагоме - на 42,5%.

Таблиця 1.

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами в Україні та у Вінницькій області, (осіб)

Рік	Кількість туристів, осіб			
	в Україні	зміна до попереднього року, %	з них у Вінницькій області	
			кількість	зміна до попереднього року, %
2013	3454316	-	29606	-
2014	2425089	-29,8	20744	-29,9
2015	2019576	-16,79	22748	9,7
2016	2549606	26,2	27485	20,8
2017	2806426	10,1	38634	40,6
2018	4557447	62,4	42178	9,2

Аналізуючи кількість туристів в Україні і у Вінницькій області видно, що протягом усього досліджуваного періоду Вінницька область займала близько 1% кількості туристів України. Цей відсоток навіть зменшився з 1,38 у 2017 році до 0,93 у 2018.

Актуальним питанням розвитку Вінницької області є розвиток туризму. Вінницька обласна рада на позачерговій 42 сесії ухвалила Стратегію збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року.

Стратегію розроблено на основі чинного законодавства із використанням кращого європейського та українського досвіду робочою групою із розробки Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року за технічного сприяння з боку експертів Програми для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою», проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (ПРОМІС), швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO).

Реалізація на території області державних ініціатив, зокрема в рамках Національної транспортної стратегії на період до 2030 року «Drive Ukraine 2030»; використання інструментів міжмуніципального співробітництва та державно-приватного партнерства; додаткові можливості залучення фінансування через державні фонди; активізація транскордонного та міжрегіонального співробітництва є суттєвими можливостями для реалізації та виконання з заходів стратегії. Розвиток туризму у Вінницькій області покращить ситуацію і цілому по Україні.

Висновки. Останніми роками значно зростають обсяги туристичних потоків по всьому світу. Успішний розвиток туристичної галузі забезпечує вагомий внесок у ВВП кожної країни, дає можливість працевлаштування населенню, сприяє поживленню соціально-економічного розвитку, піднімає її

рейтинг у міжнародному співробітництві. Розвиток туризму для України є перспективним напрямком економічного зростання.

В Україні починаючи з 2016 року відмічається поступове зростання кількості туристів. Актуальним питанням розвитку Вінницької області є розвиток туризму. Вінницька область має як ряд важливих стратегічних переваг, так і недоліків на шляху реалізації цієї стратегії. Реалізація стратегії та успішний розвиток туризму у Вінницькій області покращить ситуацію і цілому по Україні.

Література:

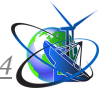
1. Мазур В. С. Індустрія гостинності – ефективний інструмент розвитку туристичного бізнесу. Журнал європейської економіки. Тернопільський національний економічний університет. 2015. Том 14 (№ 3). С. 273–286.
2. Власенко І. В. Сучасний стан та особливості розвитку ринку туристичних послуг України в умовах національної економіки Збірник наукових праць Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг Харківський державний університет харчування та торгівлі – Харків 2017. – Вип. 2 (26). – С. 217-232.
3. Власенко І.В. Аналіз міжнародних туристичних потоків України. Збірник наукових праць Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг Харківський державний університет харчування та торгівлі Харків 2018 Випуск 1 (27) С. 175-182.

References

1. Mazur V. S. Industriya hostynnosti – efektyvnyy instrument rozvytku turystychnoho biznesu. Zhurnal yevropeys'koyi ekonomiky. Ternopil's'kyy natsional'nyy ekonomichnyy universytet. 2015. Tom 14 (№ 3). S. 273–286.
2. Vlasenko I. V. Suchasnyy stan ta osoblyvosti rozvytku rynku turystychnykh posluh Ukrainy v umovakh natsional'noyi ekonomiky / I.V. Vlasenko // Zbirnyk naukovykh prats' Ekonomichna stratehiya i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh Kharkivs'kyy derzhavnyy universytet kharchuvannya ta torhivli – Kharkiv 2017. – Vyp. 2 (26). – С. 217-232.
3. Vlasenko I.V. Analiz mizhnarodnykh turystychnykh potokiv Ukrainy. / I.V. Vlasenko // Zbirnyk naukovykh prats' Ekonomichna stratehiya i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh Kharkivs'kyy derzhavnyy universytet kharchuvannya ta torhivli Kharkiv 2018 Vypusk 1 (27) S. 175-182.

Abstract. In recent years, the number of tourists has grown significantly in the world, including in Ukraine. For many countries, tourism is the largest export industry. The urgent issue of the Vinnytsia region's development is tourism development.

Keywords: tourist industry, number of tourists, regional development

УДК 005.95/96

HR-MANAGER'S COMPETENCIES - CURRENT NEEDS**КОМПЕТЕНТНОСТІ HR-МЕНЕДЖЕРА - СУЧАСНІ ПОТРЕБИ****Kirian O. / Кіріан О.І.***Phd (of economic Sciences), as.prof./ канд.екон.наук, доц.**ORCID: 0000-0002-1357-0497**Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, 16 Universitetskaya st. 61003**Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, вул. Університетська, 16, 61003*

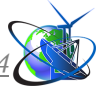
Анотація. В роботі розглянуто сучасну специфіку роботи кадрової служби, відмінності вимог до сучасного HR-менеджера, змісту його діяльності. Зроблено акцент на взаємодії працівника кадрової служби з кандидатами у віддаленому доступі. Було підкреслено відмінності процесу діяльності при відсутності очного контакту з робітником та претендентом на вакансію. Визначено вимоги до кадрового співробітника щодо вмінь обробки інформації про кандидатів не залежно від їх місця знаходження. Тому в статті ми звертаємо увагу на здатність ефективно організації отримання, обробки та фіксації інформації з резюме, здатність їх оцінки на наповнення та достовірність. Зроблено акцент на вміннях сформувати узгоджену мотиваційну систему відповідно до об'єктивних умов життя робітників та можливостей і потреб організації. Підкреслено важливість умовно другорядних знань щодо специфіки забезпечення зв'язку з кожним кандидатом на вакансію та робітником. В статті надано пропозиції щодо напрямів розвитку саме HR-менеджерів для забезпечення здатності виконувати функції з урахуванням вимог сучасності. Зроблено висновки щодо потреби в значних змінах в змісті окремих функцій кадрового менеджменту та в підготовці HR-менеджерів.

Ключові слова: HR-менеджер, персонал, компетентність, віддалена робота, вакансія, оцінка кадрів, відбір, вимоги до кандидата, електронне резюме, розвиток персоналу, оцінка віддаленої роботи, нормування віддаленої роботи.

Вступ.

В умовах прискорення змін в життєдіяльності людства: одночасної появи нових галузей діяльності та поступового зникнення досі звичних; глобалізації більшості процесів; переміщення акцентів на інтелектуальну працю, на послуги, комп'ютеризацію діяльності та інші сучасні процеси персонал як такий змінює про себе звичну досі уяву. Колектив вже зовсім не обов'язково є групою, що знаходиться в одному просторі, що взаємодіє між собою. Все більше з'являється так званих віддалених робочих місць, інколи на різних континентах, а не тільки в різних містах. Робітники вже можуть ніколи очно й не зустрічатися ані з працівником кадрової служби, ані з власним керівником.

Такі особливості сучасного працевлаштування та роботи колективу суттєво вплинули на специфіку діяльності менеджера по персоналу, змінивши вимоги до нього, до змісту його діяльності. В сучасному світі менеджера по персоналу називають HR-менеджер. Він виконує всі функції кадрової служби. але в новому інформаційному полі – не тільки підбирає персонал, працює з інформацією по претендентах та наявному колективу, але й відповідає за розвиток персоналу, його узгодженість з планами компанії, формує кадрову складову діловодного забезпечення організації в умовах відсутності прямого контакту з робітниками організації.

Слід враховувати, що HR-менеджер – співробітник, галузь діяльності якого – людські ресурси [2], де будь-яке необачне судження, неконструктивна критика або професійна помилка можуть звести нанівець ділову обстановку в колективі, спровокувати конфлікт та сформувані інші масштабні негаразди, тоді як їх вирішення при індивідуальному спілкуванні може бути ускладнене (людина не захоче вийти на зв'язок, а просто підійти до неї тепер інколи не має можливості з причин віддаленого територіального розміщення).

В цих умовах HR-менеджер повинен здійснювати оптимізацію кадрового складу таким чином, щоб одночасно отримати найкращого виконавця з оптимальним рівнем оплати праці та максимально можливим за поставлених умов рівнем компетентності та ефективного члена колективу. При цьому в сучасному світі цифрових технологій та глобалізації на другий план відходять, а інколи стають неможливими досі стандартні методики роботи кадрових служб – проведення очної співбесіди, застосування фізіогноміки, постановка завдання та спостереження за претендентом в процесі його виконання тощо.

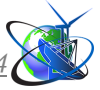
Тому, не зважаючи на наявність значної кількості переліків вимог до HR-менеджера як до джерела первинної ланки формування колективу організації [2, 3], на наш погляд, виникає потреба в удосконаленні їх змісту не залежно від розташування, специфіки та особливостей діяльності організації, але з урахуванням глобалізації, що й обумовлює актуальність та нагальну потребу в розробці даного наукового матеріалу.

Основний текст.

Сучасний світ став більш доступним для всіх, став більш «тісний» - можна створювати окремі підрозділи однієї компанії не тільки в різних регіонах, але й в різних країнах світу; місце підрядних організацій в теоретичних, наукових, гуманітарних та інших не матеріальних роботах зайняли фрілансери. Зміни в структурах організацій, в розподілі робіт та делегуванні значної частки повноважень вимагають від сучасної кадрової служби новітніх підходів як до пошуку та підбору персоналу, так і до його оцінки та розвитку. Це накладає на сучасний HR-менеджмент новий зміст, а на його фахівців – нові вимоги.

Розглянемо початкову роботу – пошук та отримання інформації про кандидатів на робочі місця (виконання певного виду робіт – бо інколи ми тепер не надаємо робоче місце, хоч і включаємо робітника в штат). На даний час в більшості великих компаній, підприємств резюме подається в електронному вигляді через інтернет, або пошук здійснюється представниками HR-служби в базах клієнтів кадрових агенцій, служб зайнятості, але також по залишеним там електронним резюме.

На цьому етапі ми отримуємо наступні не узгоджені відносини між кандидатом та потенційним роботодавцем: форма подачі та зміст. І в більшості випадків компанія може за рахунок бюрократичного стандартизованого підходу втратити найкращих претендентів. Для спрощення власної діяльності окремі HR-служби формують власні електронні форми резюме, які створені не в тестовому редакторі, а у вигляді питань, на кожне з яких потрібно внести (скопювати з текстового файлу) свої дані. Розглянувши попередні дані кандидатів, фірма надсилає окремим з них цю форму і пропонує сформувати

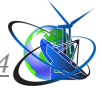

резюме вже в їм зручному вигляді. Якщо кандидат дійсно в скрутному становищі та згоден на всі умови (тобто, не дуже задіяний на ринку праці), він, звісно, заповнить таку форму. Але якщо кандидат користується попитом як фахівець, має декілька цікавих для нього пропозицій, він не буде заповнювати таку форму, а звернеться в компанію, яка одразу проводить фахове спілкування. Тобто, стандартизація під вимоги HR-служби подачі інформації кандидатами без індивідуального підходу до них може суттєво погіршити склад робітників на ключових посадах.

Для вирішення цього питання необхідно навчати саме менеджерів HR-служби процесу обробки даних, здійсненню виборки кандидатів за певними характеристиками та контролю за проходженням процесу подачі інформації. Це дозволить своєчасно визначити топ-кандидатів та застосувати до них інші, більш прийнятні саме для бажаного кандидата, форми надання інформації на першому етапі знайомства з компанією. Наприклад, при критичній потребі в отриманні такого фахівця вважаємо за можливе заповнення кадрової форми резюме самими працівниками HR-служби з тим, щоб процес спілкування з потрібною особою міг перейти на наступну стадію.

Друга особливість сучасного знайомства з потенційними кандидатами є визначення їх місця перебування. Майже ніколи працівники HR-служби не володіють в достатній мірі питанням вартості робіт в різних регіонах та різних країнах або не бажають враховувати це при визначенні рівня оплати праці у власній компанії. Але наявність та застосування такої інформації на перших співбесідах дозволяє запропонувати кандидату винагороду, яка відповідає його потребам, або заздалегідь попереджувати, що мотиваційна складова формується, виходячи з вартості праці саме в регіоні перебування компанії. Це значно зменшує кількість зайвих співбесід, бо «відсіює» кандидатів з завищеними для компанії мотиваційними очікуваннями. Крім того, якщо сама компанія розміщена в декількох країнах, потенційні кандидати не в змозі самостійно зорієнтуватися щодо очікуваного рівня оплати праці при формуванні пропозицій щодо посад в іноземних філіях.

Вирішення цього питання міститься в обов'язках підсистеми маркетингу персоналу. Навіть при відсутності в даний час вакансій на робочі місця кадрова служба повинна здійснювати регулярний моніторинг вартості робіт за всім переліком професій, які представлені в компанії, в світовій спільності. І відповідно до цього або змінювати мотиваційну складову (рівень оплати праці), або доповнювати соціальну складову, в тому числі й корегувати зміст корпоративної культури, зміст інформаційного впливу на колектив компанії. Це пов'язане з сучасними тенденціями швидкого переміщення робочої сили (особливо робітничих спеціальностей) в регіони, країни з вищим рівнем оплати праці та рівнем життя в цілому. І «втримати» їх можливо лише вмінням обґрунтувати співвідношення очікуваних ними вигод та обов'язкових для тієї місцевості та їх статусу в ній з витратами при зміні місця роботи, здатність HR-менеджера розкрити кандидату (робітнику) бачення комплексного співвідношення матеріальних та психологічних вигод та складностей. При вірно обраному підході робоча сила залишається в організації, при відсутності

спілкування – переміщається в регіони з вищим рівнем оплати праці. Тому від здатності працівників HR-служби своєчасно виявити ризики відтоку працюючих та попередити їх обґрунтованими діями залежить можливість існування та ефективної діяльності сучасної компанії.

Ще одна особистість сучасних віддалених робіт – це вартість та доступність електронного спілкування вже майбутніх працівників на постійній основі. Зазвичай міжнародна спільнота відкрита до більшості програмного забезпечення, до прийому-передачі інформації. Але існують країни, де застосовуються цензурні обмеження або на певні інтернет-ресурси, або на певну інформацію. Тому працівник HR-служби повинен підготуватися до співбесіди про віддалену роботу з кандидатом (в тому числі кандидатом-підрядником), ознайомившись з особливостями регіону його перебування.

Ще одним досить складним елементом для досвідчених працівників кадрових служб стає зміна змісту оцінки кандидатів при співбесіді. Якщо нові (молоді) фахівці HR-служби вже отримували в процесі навчання досвід інтернет-взаємодії, on-line та of-line спілкування, виконання подібних робіт в значних обсягах, то працівники «з досвідом» багатьох компаній виконують це вкрай рідко. Особливо це стосується виробничих підприємств. Тому необхідно налаштувати всіх HR-менеджерів на роботу як в умовах віддаленого спілкування з кандидатом, так і в умовах особистого спілкування.

Дане питання вирішується декількома прийомами. В першу чергу – це проведення керівництвом компанії on-line зборів та нарад. По-перше, це ефективно при напруженому графіку діяльності, не вимагає присутності всіх в одному приміщенні (що є особливо важливим при наявності декількох філій, об'єктів, при знаходженні окремих ключових осіб у відрядженні тощо). Таким чином і співробітники звикають до процесу on-line взаємодії як рутинного, і спеціалісти інформаційних служб доводять стан технічного забезпечення до потрібного рівня (забезпечують достатній швидкісний рівень інтернет-каналів, налагоджують звукове та відео спілкування, встановлюють потрібне програмне забезпечення, змінюють складові елементи комп'ютерної техніки та ін.). По-друге, це дозволяє працівникам HR-служби додавати вимоги до забезпечення кандидатами можливості співпрацювати, формуючи заздалегідь у вимогах перелік в тому числі потрібного рівня наявної в них техніки (її характеристик), потрібного для роботи програмного забезпечення, додаючи перелік нових навичок. Це дозволяє претендентам або не звертатися (при відсутності певних складових), або, дослідивши ринок вакансій, вдосконалити власні професійні якості та більш вірогідно стати можливим кандидатом для більшості компаній з пропозиціями віддаленого працевлаштування. Третьою важливою складовою для HR-служби стає власна потреба в розвитку навичок певного змісту (навичок роботи з певним програмним забезпеченням, офісною технікою, навичок поведінки при on-line спілкуванні) та оновлення відповідного змісту розвитку персоналу компанії.

Не менш важливим елементом сучасної роботи HR-служби стає проведення on-line оцінки кандидата щодо можливості виконання тих чи інших конкурсних задач. І перед кадровими працівниками встає складне завдання: так

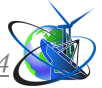
сформувати процес оцінки, щоб отримати всі основні дані про здатність кандидата виконувати певні види робіт.

Пропонуємо розділяти роботи, пов'язані з on-line діями кандидатів (спілкування з іншими особами як представника компанії, як робітника колцентру та ін.) та пов'язані з виконанням завдань з подальшим наданням їх в певній формі компанії (проведення досліджень, заповнення форм, розрахунків звітів тощо). В першому випадку пропонуємо формувати систему оцінки в on-line спілкуванні, заздалегідь підготувавши перелік питань та склавши ситуаційні завдання (що забезпечить наближені до роботи умови). В другому випадку пропонуємо сформувати приклади завдань, надати їх кандидату з визначенням чітких вимог до виконання та жорстких термінів передачі. І подальше спілкування проводити лише з тими, хто виконав всі поставлені умови (іншим надіслати відмову від співпраці). Такий підхід дозволить визначити – чи здатна особа зрозуміти поставлене завдання, чи володіє в потрібному обсязі технічними аспектами праці, чи вкладається в нормативи часу і чи прийнятно для компанії працює її зв'язок.

Для забезпечення високого рівня якості випробувальних завдань HR-менеджер повинен не тільки сам володіти навичками їх формування, але й вміти взаємодіяти з керівниками всіх підрозділів та служб з тим, щоб формувати ці завдання разом з відповідним фахівцем. Тобто. потрібно заздалегідь визначитись не тільки з функціями та переліком робіт для заповнення вакансії, але й з формами подачі матеріалів, можливостями самих підрозділів щодо їх отримання та обробки. Паралельно з цим HR-менеджер змушений оцінювати здатність керівників підрозділів формулювати зрозумілі завдання, терміни виконання, вимоги тощо. Це доповнює його діяльність з розвитку кадрів та висвітлює вміння аналізувати вказані чинники, доводити результати до самого робітника та його керівництва та формувати й реалізовувати пропозиції щодо подальшого розвитку персоналу.

Ще однією важливою складовою діяльності HR-менеджера є нормування праці робітників. І якщо при роботі в компанії на робочих місцях йому доступні такі достатньо прості механізми оцінки використання робочого часу як фотографія робочого дня, хронометраж та метод моментних спостережень, то при віддаленій роботі він повинен користуватися принципово іншими методами та критеріями. Наприклад, сучасне програмне та технічне забезпечення дозволяє формувати аналог звичного методу моментних спостережень, видаючи інформацію щодо часу початку та кінця роботи, знаходження в певній програмі тощо. Періодичний Print Screen екрану відповідає цьому процесу в on-line режимі. Однак більшість організацій поступово намагаються підвищити вимоги до нормативних обсягів робіт при збереженні рівня оплати праці, що призводить до втрати постійних робітників. Тому HR-менеджер повинен отримати від кожного керівника підрозділу вагоме обґрунтування цих змін. Інколи – з практичним доведенням можливості виконання роботи в обсягах очікуваного часу від експерта від самого керівника, а також іншого співробітника з чітким поясненням змін в алгоритмі виконання.

Існує ще значна кількість новітніх особливостей діяльності HR-менеджера,

що будуть розглянуті в наступних дослідженнях, але висвітлені в цій статті вважаємо за найбільш значущі в умовах швидкого переналаштування світу на нові форми роботи персоналу в глобальних обсягах.

Заключення та висновки.

В статті були розглянуті зміни в діяльності HR-менеджерів з урахуванням практичного впровадження швидких змін функціонування сучасної економіки, сучасного налаштування робочих процесів. Зроблено наголос на особливостях виконання HR-менеджером функцій по кадровому забезпеченню компаній при їх переході до роботи у віддаленому режимі, специфіці процесу підбору кандидатів, розвитку як робітників компанії, так і самих HR-менеджерів.

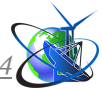
Для вказаних умов були сформовані особливості нових підходів до роботи на ринку робочої сили, до процесу співбесіди та подальшої оцінки кандидатів на робоче місце в умовах on-line спілкування при знаходженні HR-менеджера та претендента на посаду інколи в різних регіонах світу.

Були запропоновані більш сучасні підходи щодо формування вимог до змісту резюме, форм його подачі та процесів обробки інформації. Наведено пропозиції щодо організації процесу on-line спілкування з кандидатами та узагальнені можливості їх оцінки. Визначено вимоги до HR-менеджера щодо здійснення аналітичних досліджень ринку робочої сили в іншому, більш розширеному форматі. Сформовано пропозиції щодо адаптації діяльності та подальшого розвитку професіоналізму HR-менеджера в умовах віддаленої роботи як його самого, так і більшості робітників компанії.

Можна зробити висновок, що зі змінами в світовій економіці, глобалізацією ринку робочої сили та появою можливостей працювати з компаніями не залежно від місця розташування компанії та знаходження співробітника розширилися можливості вибору робітника з більшої кількості фахівців на світовому ринку праці. Але суттєво зросла й конкуренція між роботодавцями. Це змушує компанії та безпосередньо HR-менеджерів швидко змінювати прийоми та методи праці, рахуватися з новою інформаційною базою та принципово іншими підходами кадрів до роботи, реакцією на систему мотивації тощо. Тому сучасний HR-менеджер повинен засвоїти нові прийоми роботи з кадрами, розвинути в себе нові навички та професійні здібності, про які сказано в статті. Це зробить конкурентним не тільки його, але й компанію в цілому.

Література:

1. Кириллова Е. В. Аналитический обзор и критический анализ классификаций транспортно-технологических систем // Научные труды SWorld : международное периодическое научное издание. – Иваново : Научный мир, 2015. – Вып. 2(39). – Т. 1. – С. 11-20. DOI: 10.21893/2410-6720-2016-44-1-111
2. Чому HR насправді – важка робота. - Електронний ресурс. – URL: <https://www.hr.lviv.ua/chomu-hr-naspravdi-vazhka-robota> - (дата звернення 18.05.2020)
3. Остапчук К. «Попытки HR-менеджеров строить из себя психологов смешны». Чем на самом деле должен заниматься HR. - Электронный ресурс. –

URL: <https://mc.today/popytki-hr-menedzherov-stroit-iz-sebya-psihologov-smeshny-chem-na-samom-dele-dolzhen-zanimatsya-hr/> - (дата обращения 18.05.2020)

4. Типова кваліфікаційна характеристика та посадова інструкція менеджера з персоналу. - Електронний ресурс. – URL: <https://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=152> - (дата звернення 18.05.2020)

References.

1. Kirillova E. V. Analiticheskij obzor i kriticheskij analiz klassifikacij transportno-tekhnologicheskikh sistem // Nauchnye trudy SWorld : mezhdunarodnoe periodicheskoe nauchnoe izdanie. – Ivanovo : Nauchnyj mir, 2015. – Vyp. 2(39). - T. 1. - S. 11-20. DOI: 10.21893/2410-6720-2016-44-1-111
2. Chomu HR naspravdi – vazhka robota. - Elektronnij resurs. – URL: <https://www.hr.lviv.ua/chomu-hr-naspravdi-vazhka-robota> - (data zvernennya 18.05.2020)
3. Ostapchuk K. «Popytki HR-menedzherov stroit' iz sebya psihologov smeshny». Chem na samom dele dolzhen zanimat'sya HR. - Elektronnyj resurs. – URL: <https://mc.today/popytki-hr-menedzherov-stroit-iz-sebya-psihologov-smeshny-chem-na-samom-dele-dolzhen-zanimatsya-hr/> - (data obrashcheniya 18.05.2020)
4. Tipova kvalifikacijna harakteristika ta posadova instrukciya menedzhera z personalu. - Elektronnij resurs. – URL: <https://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=152> - (data zvernennya 18.05.2020)

Abstract. *The modern world is experiencing the globalization of labor processes. An HR-Manager is an employee who provides the organization with personnel, evaluates them, normalizes labor, and provides effective motivation. In the conditions of placing works and performers in different parts of the world, an HR-Manager must master modern techniques and methods of work.*

The main task of an HR-Manager is recruiting. In modern conditions of interaction with candidates and employees, he must master the techniques of on-line communication, the formation and processing of documentation, the performance of standard functions without personal interaction with a person. The article offers options for the development of these skills. The placement of workers in different regions requires analytical studies of the level of remuneration and proposals on the candidate's internal labor market as a primary element of the motivational component. The ability to optimize the content and form of a resume, to ensure its automatic filling is an element of the modern activity of an HR-Manager.

One of the tasks of an HR-Manager is to control the compliance of the planned and actually required volumes of working time for the task; for its effective use (with time-based work). The article proposes directions for assessing the cost of time and methods of on-line control over its use.

The globalization of economic processes is an inevitable process. Computerization and the maximum use of all the advantages of the Internet - too. Therefore, all organizations need now to train personnel and transform the process of activity for these conditions. The article reveals one of the elements of the preparation process - improving the skills of an HR-Manager.

Key words: *HR-Manager, personnel, competence, remote work, vacancy, estimation of shots, selection, requirements to the candidate, electronic resume, staff development, estimation of remote work, setting of norms of remote work.*

Статья отправлена: 13.08.2020 г.

© Кирьян Е.И.

УДК 339.137.2

FORMATION OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

Voloshyna O.V.

c.p.s., as.prof.

Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Sonyachna 3, 21000

Annotation: The sources and mechanisms of formation of competitiveness of enterprises in modern economic conditions are studied in this article. The resource approach of the mechanism of formation of steady competitive advantages, which is to increase the differences of economic behavior of enterprises, that is the formation of its unique core competencies, is considered. The process of formation of competitive advantages of the enterprise from the point of view of the oriented approach, which is subject to increasing its market value, is investigated. The article brings the features of the institutional approach, according to which competitiveness of the enterprise depends on a level of development of the existing economic institutes forming an institutional environment, in which the subject of economic activity operates. Particular attention is paid to the cluster approach, as the cluster is currently understood as the association of enterprises of interconnected sectors of the economy, which, as a result of intra-cluster interaction, have a positive impact on the level of competitiveness of each of its participants.

Key words: competitiveness of enterprises, competitive advantages

Introduction. Nowadays the problem of increasing the competitiveness of enterprises is one of the most urgent tasks in the economy. One of the most important factors determining the development of the form and methods of competition is globalization.

In the process of globalization, the competition between enterprises for markets for their goods, foreign investment, innovation and the new technologies has deteriorated. Globalization is an irreversible process, that changes the conditions of economic activities in enterprises significantly. The result of the competition mechanism is the selection of producers of goods based on their competitiveness, ownership of key resources, competencies. Consequently, the problem of ensuring the competitiveness of domestic enterprises in the new conditions, defined by the process of globalization, arises.

Increasing the competition between enterprises in different markets has raised the question of studying the main characteristics of competitive development of enterprises, the main factors influencing their competitiveness and opportunities to increase it.

The publications of E. Bergman, Y. Arutyunov, B. Burkinsky, E. Belyakova, B. Garret, I. Pylypenko, V. Goblyk, M. Voynarenko, L. Gontarzhevskaya, P. Hudz, O. Deineka, B. Danylyshyn, N. Martysenko, P. Krugman and others have studied the questions of organisation and development of clusters. Based on their research, the main objects of cluster groups and market infrastructure have been formed.

Thus, the development of a system for forming the competitiveness of enterprises, the creation of methods for evaluation of the competitiveness of enterprises and the development of measures to increase the competitiveness of enterprises in the context of globalization are becoming relevant.

Main text. The level of competitiveness of each enterprise is determined by a certain set of its competitive advantages. The importance of increasing the level of competitiveness is mainly determined by the sources and mechanisms of formation of the advantages of the enterprise in modern economic relations. Interest towards the formation of the mechanism of steady competitive advantages of enterprise is due to the fact, that it is the basis of the increase and development of the competitiveness of each enterprise. However, today, the process of forming the competitive advantages is mainly viewed from the side of theory of international trade.

In the context of European integration and globalization, the process of forming competitive advantages of the enterprise is considered on the basis of resource approach, focused management, institutional environment and cluster formation [1, p. 13-14].

The postulate of the resource approach is the concept of uniqueness of each enterprise, according to which the main factor of gaining competitive advantages is the comparison of enterprise activities to the data of similar enterprises, operating in the same sector of the economy. In this way, in the resource approach, the mechanism for the formation of steady competitive advantages is to increase the differences in economic behavior of enterprises, that is the formation of its unique core competencies. The main factor in the process of the formation of competitive advantages of the enterprise is the comparison of performance indicators to the data of similar enterprises [2, p. 88-89].

Moreover, the resource approach together with the stable development of the company's capabilities, is affecting directly the mechanism of formation of steady competitive advantages, search for the new types of the resources, which in its turn affects the uniqueness and value of the product portfolio of the enterprise. Therefore, the main source of formation of competitive advantages of the enterprise is its ability to determine key competencies and resource base. The stated factors have the direct influence on the consumer's behavior not only of a specific enterprise, but also of the corresponding sector of the economy, which is produced by the dynamism and variability of the economic condition of the country.

The process of formation of competitive advantages of the enterprise from the point of view of oriented approach is determined by increasing its market value. Factors that influence the level of competitiveness are the strategy of long-term development, improvement of business methods, the introduction of a system of staff motivation. In the future, this will increase the company's value and increase the value of its product portfolio, as the production and realisation of the products is done not only within one industry, but in several industries simultaneously [3, p. 160].

However, despite the fact that the consistent solution of all these problems can increase the value of the enterprise, it is impossible to trace the direct link between the realization of all these measures and the increase of the product's value for consumers in target markets. Moreover, using all these instruments involves the implementation of large-scale initiatives in the framework of developing the potential of human resources, that requires a large amount of costs, which can include both fixed and recurring costs. In this case, when implementing such large-scale projects for carrying out the changes, there may be a decrease in the cost and financial

stability of the enterprise for some time [4, p. 43; 5, p. 65; 6, p. 145].

According to the supporters of the institutional approach, the competitiveness of the enterprise depends on the level of development of existing economic institutions, that form the institutional environment, in which the subject of economic activity operates. Furthermore, institutions as approved norms of interaction between economic agents; reducing the uncertainty of the external economic environment by forming a certain structure of relations and interactions between them, determine their behavior in particular in the process of competition.

Based on the generalization of existing theoretical and practical sources devoted to the consideration of various characteristics of the institutional approach, we can identify a number of its properties, that have a direct impact on the competitive position of enterprises:

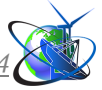
- the level of development of the target market, that determines the level of competition of the enterprises which produce and sell similar types of products;
- the level of competence of state institutions, that use different instruments to regulate the behavior of market agents on the markets of the presence of enterprises, including various preferences related to the provision, starting from the placement of government orders and tax benefits and ending with direct budget infusions;
- formation of an innovative environment conducive to the development of new types of the products, especially in priority areas;
- system of socio-cultural factors that form the type of the behavior of economic agents - participants in market competition in the markets of presence [7, p. 20-21; 8, p. 148; 9, p. 260-262; 10, p. 90].

Increasing the dynamism of the external economic environment (for example political and market factors), leads to changes in the system of institutions that was formed, and changes the system of relations between the economic agents as well as their competitive position in the target market. Consequently, the importance of institutional environment in the process of conducting financial and economic activities cannot be denied.

However, it is impossible to determine empirically how the system of economic institutions and their transformation influences the competitiveness of individual economic agents, as the changes that occur affect all the business entities.

According to the cluster approach, a cluster today is understood as a unification of enterprises of interconnected sectors of the economy, that as a result of the system of intracuster interaction has a positive impact on the level of competitiveness of each of its members [11, p. 231; 12, p. 220; 13, p. 202-204; 14, p. 175].

Enterprise, that is the founder of the cluster, has certain competitive advantages in the market, and therefore transfers them to all its counterparties. Counterparties that use the competitive advantages of the enterprise-founder of the cluster are consumers of products and services, suppliers, business partners. Thus, the requirements for the quality of raw materials and supplies, components, level of service, semi-finished products, which in turn are consumed in the process of production and provision of services, increase. In the future, it leads to the improvement of parameters of the enterprise, the quality of services provided, and thus allows the development of existing competitive advantages.

The system of interaction formed in this way stimulates the increase of competitiveness of enterprises of related industries, that in the process of conducting economic activity consumes high-quality products manufactured at the enterprise, which is the founder of the cluster. As a result, there is a significant improvement in all economic indicators throughout the cycle of interaction in the enterprise, in particular, suppliers of raw materials and semi-finished products, manufacturers and sellers of the products. As a result, there are positive changes in the quality of consumed products and services of the enterprise, which increase the level of satisfaction of the target market. Likewise, improving the quality parameters of goods and services produced within the cluster makes a positive impact on the business behavior of direct competitors, who have to use more complex methods of competition. Within each cluster, the enterprises that specialize in the production of goods and provision of services devoted to the same market segment and competing to increase its part, have to constantly adapt to improving product quality requirements and to conditions of conducting the economic activities. Which in turn can lead to the formation of a general business idea [15, p. 226; 16, p. 223; 17, p. 209-210].

The stated competitive strategies allow domestic companies, that produce the same type of product, to apply a single strategy to conquer foreign markets, which in turn increases their chances of entering the market segment. Moreover, the participants in the chain, in their turn, influence the level of competitiveness of the enterprise, which is the founder of the cluster.

Therefore, when creating a cluster, the so-called chain reaction is revealed, when within the framework of a cluster unification a certain set of competitive entities is created, to which we can include suppliers, enterprises, producers, consumers. A process of stimulation and application of perspective technologies, improvement of methods of conducting economic activity, modernization of production processes occurs. Carrying out similar changes in the internal economic environment of enterprises, which is a part of the external business environment of all enterprises that are members of the cluster unification, helps to increase the efficiency of their economic activities.

Enterprises, that entered the cluster unification, have additional opportunities for increasing efficiency and effectiveness by using, for example, specialized factors of production supplied by local producers, based on the use of transfer pricing methods, which in its turn leads to a decrease in variable costs. Supply of necessary resources within one industrial cluster increases efficiency of all economic process, creates conditions for improvement of process of the organization of its service. Apart from that, as a result of coordination of efforts, complementary within cluster unifications, all its participants have new opportunities to increase productivity. Moreover, as practice shows, that clusters have more opportunities to carry out joint marketing activities (trade and industrial exhibitions, advertising communications), a specific and intra-cluster infrastructure is formed in a shorter time, including innovation, research and development centers, industrial laboratories, technology parks and others. The development of such infrastructure, together with investments from the state budget, is supported by financial resources provided by the members of the

cluster unification. Within the framework of intra-cluster interaction, the participating enterprises (especially those that are direct competitors) provide an opportunity to constantly compare the achieved economic indicators, that has a positive effect on the competitiveness of enterprises-competitors in one cluster.

Further, clusters stimulate the emergence of different types of innovations, as participating enterprises respond quicker to consumer demand in target market segments thanks to close productive relationships. The general factors of the competitive environment for the enterprises which are a part of a cluster force them to develop the available competitive advantages, different from advantages of direct competitors in the target markets, or separate market segments. This pressure regularly leads to the emerge of innovative types of products and services.

Cluster also contributes to the formation of new economic activities, as there is the reliable information about the undeveloped market segments. In turn, within the cluster, barriers to market entry are lower, which significantly reduces the risk of creating a new type of activity.

It should be noted, that within the clusters there are special mechanisms that promote effective mutual exchange of information and coordinate the interests of the participating enterprises.

The first should include:

- economic relations that are formed within the framework of professional communities and research and production associations;
- cooperation and production ties that have historically developed as a result of a certain territorial proximity of enterprises - members of the cluster unification;
- sectoral structures that protect the economic interests of cluster members;
- models of economic behavior of economic structures, such as the focus on productive and long-term cooperation.

The second group includes:

- stable partnerships between enterprises, their owners and management;
- the presence of a percentage of ownership within the cluster unification.

The process of forming and development of competitive advantages within cluster unifications is conducted with the help of:

- increase of the efficiency of selected enterprises;
- increase of the ability to innovations of all members of the cluster;
- stimulation of the development of new economic directions.

Conclusions and suggestions. Thus, the cluster approach is of the greatest interest for increasing the competitiveness of domestic enterprises, as it combines forward-looking provisions of other concepts of forming sources of competitive advantages in terms of previously identified competitive positions. Consequently, the implementation of cluster strategies is one of the most promising mechanisms for the formation of competitive advantages of enterprises.

Nowadays, enterprises must make serious efforts to form, maintain and develop competitive advantage. It requires the detailed study and practical use of the main principles, generalized in modern theory of competitiveness. The following principles should be highlighted:

- the necessity for continuous modernisation of all economic processes and improvement of working procedures throughout the chain of movement of the product (product portfolio) of the enterprise;
- analysis of the existing and identification of the most forward-looking sources of competitive advantages, that can be used in the process of increasing the general level of competitiveness of the enterprise;
- use of the systematic approach to create and develop the competitive advantages at all stages of operation of the enterprise, starting with development, production and ending with promotion and sale of new types of products;
- creation and consistent implementation of the strategy of competitiveness development based on the use of the cluster approach.

The perspectiveness of using the cluster approach to increase the competitiveness of enterprises is due to the fact, that the solution of this complex problem lies in the plane of forming a special system of interaction of economic structures, scientific and educational organizations, government administration bodies.

References.

1. Nebava MI, Buriennikov YY, Bershov DM (2010) Innovatsiino-investytsiini aspekty pidvyschennia konkurentospromozhnosti ekonomiky rehioniv [Innovative investment aspects of increase of competitiveness of economy of regions]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, no. 5, pp. 12-15.
2. Hrischenko IV, Biletska NV, Klividenko LM, Tsyhanchuk VA (2015) Otsinka innovatsiinykh klasternykh proektiv [Estimation of innovative cluster projects]. *Torhivlia, komertsii, pidpriemnytstvo*, no. 19, pp. 86-89.
3. Hrischenko IV, Biletska NV, Klividenko LM (2016) Investytsiino-innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv v umovakh systemnykh peretvoren [Investment-innovative development of enterprises is in the conditions of system transformations]. *Visnyk Lvivskoi komertsii akademii. Serii ekonomichna*, no. 50, pp. 157-161.
4. Buriennikov YY (2007) Formuvannia struktury mekhanizmu upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu [Forming of structure of mechanism of management innovative activity]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, no. 3, pp. 42-45.
5. Hrischenko IV, Biletska NV, Tsyhanchuk VA (2017) Faktory aktyvizatsii investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstv [Factors of activation of investment attractiveness of enterprises]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, no. 22, pp. 64-76.
6. Hrischenko IV, Balakhonova OV (2016) Systema zabezpechennia investytsiino-innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv [System of providing of investment-innovative activity of enterprises]. Proceedings of the *Shliakhy aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti v osviti, nautsi, ekonomitsi (Ukraine, Vinnytsia, April 12, 2016)*, Vinnytsia: Krok, pp. 145-147.
7. Polischuk NV (2009) Teoretychni pidkhody do vyznachennia sutnosti innovatsii [The theoretical going is near determination of essence of innovations].

Halytskyi ekonomichnyi visnyk, no. 1 (22), pp. 20-23.

8. Hrischenko IV, Denysiuk OM (2016) Strukturna model investytsiino-innovatsiinoho potentsialu pidpriumstva [Structural model of investment-innovative potential of enterprise]. Proceedings of the *Shliakhy aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti v osviti, nautsi, ekonomitsi (Ukraine, Vinnytsia, April 12, 2016)*, Vinnytsia: Krok, pp. 147-149.

9. Polischuk NV (2010) *Funktsionuvannia ekonomichnykh system: modeli skladovykh rezultatyvnosti* [Functioning of the economic systems: models of constituents of effectiveness]. Vinnytsia: VNAU (In Ukrainian).

10. Yarmolenko VO, Polischuk NV (2012) Skladovi rezultatyvnosti funktsionuvannia skladnykh system yak obiekty modeliuvannia [Constituents of effectiveness of functioning of the difficult systems as design objects]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriiia - Ekonomichni nauky*, no. 33(246), pp. 86-93.

11. Voloshyna OV, Ivaschenko AV, Molochenko VV (2019) Rozvytok muzeinoho potentsialu turystychnoi diialnosti [Development of museum potential of tourist activity]. *Naukovyi zhurnal «Molodyi vchenyi»*, no. 5(69), pp. 230-234.

12. Voloshyna OV, Manzhos EO (2020) Orhanizatsiina model proektuvannia turystychnoho klastera [Organizational model of planning of tourist cluster]. *Naukovyi zhurnal «Molodyi vchenyi»*, no. 3(79), pp. 218-221.

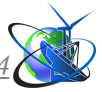
13. Voloshyna OV, Manzhos EO (2020) Ekonomichni potentsial pidpriumstv hotelno-restorannoho ta turystychnoho sektoru [Economic potential of enterprises hotel-restaurant and tourist a sector]. *Collection of scientific articles "The world of science and innovation"*. August. London: Cognum Publishing House, United Kingdom. 2020. pp. 201-210.

14. Yarmolenko VO, Polischuk NV (2008) Skladovi rezultatyvnosti ekonomichnoho protsesu: paradyhma kilkosti ta yakosti [Constituents of effectiveness of economic process: paradigm of amount and quality]. Proceedings of the *Rynky tovariv ta posluh Ukrainy v umovakh ekonomichnoho zrostannia (Ukraine, Vinnytsia, September 11, 2008)*, Vinnytsia, pp. 173-178.

15. Buriennikova NV, Yarmolenko VO, Kavetskyi VV (2020) Teoretyko-prykladni aspekty upravlinnia efektyvnistiu investytsii promyslovykh pidpriumstv z pozytsii steikkholderskoi teorii: sutnist, pokaznyky [Theoretical and applied aspects of management of investments of industrial enterprises efficiency are from positions of *stakeholder theory*: essence, indexes]. *BIZNES INFORM*, no. 1, pp. 218-229.

16. Hrischenko IV, Kobal OA (2020) Otsinka pokaznykiv v protsesi finansovoho planuvannia pidpriumstva [An estimation of indexes is in the process of the financial planning of enterprise]. Proceedings of the *Perspektyvy rozvytku finansovo-ekonomichnoho prostoru Ukrainy (Ukraine, Vinnytsia, April 08-09, 2020)*, Vinnytsia: Krok, pp. 223-225.

17. Hrischenko IV (2020) Otsinka pokaznykiv finansovoi stiikosti pidpriumstva [Estimation of indexes of financial firmness of enterprise]. Proceedings of the *Perspektyvy rozvytku finansovo-ekonomichnoho prostoru Ukrainy (Ukraine, Vinnytsia, April 08-09, 2020)*, Vinnytsia: Krok, pp. 208-211.

Література:

1. Небава М.І., Буренніков Ю.Ю., Бершов Д.М. Інноваційно-інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. № 5. С. 12-15.
2. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Клівіденко Л.М., Циганчук В.А. Оцінка інноваційних кластерних проектів. *Торгівля, комерція, підприємництво*. Львів, 2015. № 19. С. 86-89.
3. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Клівіденко Л.М. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств в умовах системних перетворень. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. Львів, 2016. № 50. С. 157-161.
4. Буренніков Ю.Ю. Формування структури механізму управління інноваційною діяльністю. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2007. № 3. С. 42-45.
5. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Підприємництво і торгівля*. Львів, 2017. № 22. С. 64-76.
6. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Система забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: зб. наук. праць*. 2016. Вінниця. Т 1. С. 145-147.
7. Поліщук Н.В. Теоретичні підходи до визначення сутності інновацій. *Галицький економічний вісник*. 2009. № 1 (22). С. 20-23.
8. Гріщенко І.В., Денисюк О.М. Структурна модель інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: зб. наук. праць*. 2016. Вінниця. Т1. С.147-149.
9. Поліщук Н.В. Функціонування економічних систем: моделі складових результативності: монографія. Вінниця: ВНАУ, 2010. 396 с.
10. Ярмоленко В.О., Поліщук Н.В. Складові результативності функціонування складних систем як об'єкти моделювання. *Вісник Черкаського університету. Серія - Економічні науки*. Черкаси: ЧНУ. 2012. – № 33(246). С. 86-93.
11. Волошина О.В., Іващенко А.В., Молоченко В.В. Розвиток музейного потенціалу туристичної діяльності. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2019. № 5(69). С. 230-234.
12. Волошина О.В., Манжос Е.О. Організаційна модель проектування туристичного кластера. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2020. № 3(79). С. 218-221.
13. Волошина О.В., Манжос Е.О. Економічний потенціал підприємств готельно-ресторанного та туристичного сектору. Collection of scientific articles "The world of science and innovation". 2020. August. London: Cognum Publishing House, United Kingdom. 2020. P. 201-210.
14. Ярмоленко В.О., Поліщук Н.В. Складові результативності економічного процесу: парадигма кількості та якості. *Ринки товарів та послуг України в умовах економічного зростання: збірник наукових праць міжнар. наук.-практ. конф., 11 вересня 2008 р.* Вінниця, 2008. С. 173-178.
15. Буреннікова Н.В., Ярмоленко В.О., Кавецький В.В. Теоретико-прикладні аспекти управління ефективністю інвестицій промислових підприємств з позицій стейкхолдерської теорії: сутність, показники. *БІЗНЕС ІНФОРМ* № 1. 2020. С. 218-229.
16. Гріщенко І.В., Кобаль О.А. Оцінка показників в процесі фінансового планування підприємства. *Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України: зб. наук. праць*. Вінниця. 2020. С. 223-225.
17. Гріщенко І.В. Оцінка показників фінансової стійкості підприємства. *Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України: зб. наук. праць*. Вінниця. 2020. С. 208-211.

Анотація: На сьогоднішній день проблема підвищення конкурентоспроможності підприємств є однією з найбільш актуальних завдань в економіці. Одним з найважливіших факторів, що визначають розвиток форми і методів конкурентної боротьби, являється глобалізація. Посилення конкуренції між підприємствами на різних ринках збуто поставило

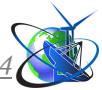
питання про дослідження основних характеристик конкурентоспроможного розвитку підприємств, основних факторів, що впливають на їх конкурентоспроможність і можливості її підвищення. Отже, актуальною стає розробка системи формування конкурентоспроможності підприємств, створення методики оцінки конкурентоспроможності підприємств і розробка заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах глобалізації.

В статті досліджені джерела і механізми формування конкурентних переваг підприємства в сучасних економічних умовах. Розглянуто ресурсний підхід механізму формування стійких конкурентних переваг, який полягає в збільшенні відмінностей економічної поведінки підприємств, тобто формуванні його унікальних основних компетенцій. Також, в статті відмічено, що ресурсний підхід у поєднанні з стійким розвитком здібностей підприємства напряду впливає на механізм формування стійких конкурентних переваг, пошук нових видів ресурсів, що у свою чергу впливає на унікальність та цінність продуктового портфелю підприємства. Досліджено процес формування конкурентних переваг підприємства з точки зору орієнтованого підходу, який обумовлюється збільшенням його вартості на ринку. Наведено особливості інституційного підходу, відповідно до якого конкурентоспроможність підприємства залежить від рівня розвитку існуючих економічних інститутів, що формують інституційне середовище, в якому діє суб'єкт господарської діяльності. Особлива увага приділена кластерному підходу, оскільки в даний час під кластером розуміють об'єднання підприємств взаємопов'язаних галузей економіки, які в результаті системи внутрішньокластерної взаємодії роблять позитивний вплив на рівень конкурентоспроможності кожного з його учасників. Відмічено, що кластерний підхід представляє найбільший інтерес для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, оскільки поєднує в собі перспективні положення інших концепцій формування джерел конкурентних переваг з погляду виявлених раніше конкурентних позицій. У зв'язку з цим, саме реалізація кластерних стратегій виступає як один з найбільш перспективних механізмів формування конкурентних переваг підприємств. В даний час, підприємства повинні зробити серйозні зусилля, спрямовані на формування, підтримку і розвиток конкурентних переваг. Це вимагає ретельного вивчення і практичного застосування основних принципів, узагальнених в сучасній теорії конкурентоспроможності.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємств, конкурентні переваги

Стаття отпралена: 22.09.2020 г.

© Волошина О.В.

УДК 338.46:641

**ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE AND ITS USING FOR PRICING
FOR ENGINEERING SERVICES ENTERPRISES OF THE
CONSTRUCTION INDUSTRY OF UKRAINE****АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ
ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ІНЖИНІРИНГОВІ
ПОСЛУГИ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ****Sychova O. E. / Сичова О.Є.,***s.e.s.,as. prof. / к.е.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-2924-2084

*Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture, Kharkiv, Sumska, 40, 61002**Харківський національний університет будівництва та архітектури, Харків, Сумська, 40, 61002*

Анотація. У статті досліджуються процеси формування цін на міжнародному ринку на інжинірингові послуги. Проаналізовано сучасний досвід формування цін у будівельному інжинірингу. Досліджено основні види інжинірингу, що впливають на формування цінової політики підприємств будівельної галузі за кордоном. Виявлено та сформульовано основні проблеми, які потребують подальшого дослідження з метою пошуку механізму використання закордонного досвіду формування цін на аналогічні послуги на підприємствах будівельної галузі України. Інжиніринг, як і будь-який вид діяльності має свою вартість, тому при оцінці вартості інжинірингових послуг необхідно врахувати чинники, що впливають на її розміри, які і було визначено у статті. Форми контрактів на надання інжинірингових послуг дуже різноманітні і залежать від характеру послуг та умов їх надання. Великі інжинірингові компанії забезпечують не лише виконання контрактних зобов'язань, але і фінансування поставок і робіт за рахунок власних або залучення позикових коштів, тобто виступають кредитором замовників. Окремо було розглянуто діяльність інжинірингових фірм за профілем їх спеціалізації, видами послуг, що виконуються ними, а також сферу їх впливу.

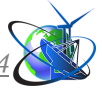
Ключові слова: інжиніринг, інжинірингові фірми, система ціноутворення, формування, послуги.

Вступ.

Сучасний етап розвитку економічних відносин в Україні, який характеризується економічною, політичною, соціальною нестабільністю і посиленням впливу факторів зовнішнього середовища висуває нові вимоги до діяльності підприємств, які виконують інжинірингові послуги. Тому закордонний досвід у цій сфері є актуальним.

Рівень цін на міжнародному ринку на інжинірингові послуги, визначається попитом і пропозицією. Проте різноманітність видів інжинірингових послуг і умов їх здійснення обумовлює незрівнянність цін навіть на аналогічні види робіт, а тому розміри вартості інжинірингових послуг в контрактах до певної міри умовні. Подальше загострення конкуренції на світовому ринку інженерно-будівельних послуг і поширення приватних капітальних вкладень у галузях, де інвестиційні проекти завжди вважалися прерогативою держави, спонукає найбільш великих контракторів все активніше брати участь у прямій інвестиційній діяльності.

Оскільки інжинірингові фірми і компанії, чий досвід представляє значний

інтерес для вітчизняних будівельних організацій, по суті демонструють нові форми діяльності, які мають бути адаптовані до українських специфічних економічних умов, було проаналізовано роботи: Асаул А.Н. [1], Крупнова В.І. [4], Бочарова В. В. [2], Мазура И.И. [6], Бовтеева С. В. [5], Рафаеля Сакса [11]. Автори розглядають різні форми організацій і управління та оцінювання інжинірингу, або освітлюють деякі аспекти цієї проблеми. Але основним не висвітленим науковим сегментом серед вказаних аспектів є проблема формування цін на інжинірингові послуги.

У традиційному секторі світового ринку об'єктів капітального будівництва, що включає чисто підрядні відносини експортера із замовником, наявність досить великого числа великих і довгострокових проектів вимагає значних ресурсів. А це веде до зростання питомої ваги контрактів «під ключ» з фіксованою ціною при повній відповідальності фірм або консорціуму за всі стадії проектування, будівництва та забезпечення поставок обладнання. Ринок інжинірингових послуг, будучи складовою частиною ринку міжнародних послуг, має явно виражену тенденцію до динамізму і розширення. Про це свідчить зростаючий попит на дані інжинірингові послуги.

Об'єктом дослідження є види закордонного інжинірингу та ціни на нього.

Мета даної статті полягає в аналізі існуючого закордонного досвіду формування цін у будівельному інжинірингу та розробці рекомендацій щодо його використання на підприємствах будівельної галузі України.

Відповідно до мети та об'єкту дослідження визначені наступні завдання:

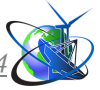
- виявити основні проблеми, що потребують свого подальшого вирішення
- здійснити аналіз факторів, що впливають на процес формування цін у будівельному інжинірингу;
- проаналізувати основні процеси формування цін за кордоном на інжинірингові послуги через призму інвестиційної політики країн у цій сфері.

Основний текст.

Інжинірингову діяльність можна класифікувати за трьома основними групами: проектно-консультаційною, підрядною і управлінською.

1. Проектно-консультаційна діяльність полягає у виконанні замовлень на техніко-економічні дослідження і обґрунтування доцільності розвитку нових виробництв, споруди або реконструкції промислових об'єктів. У рамках цього напряму інжинірингові компанії виконують замовлення на розробку проектів, готують технічні умови міжнародних торгів на закупівлі комплексного устаткування і спорудження об'єктів, консультують замовників при виборі постачальників, представляють інтереси замовників в процесі виконання контрактних зобов'язань, здійснюють контроль робіт і приймання готових об'єктів.

2. Підрядна діяльність інжинірингових фірм виражається в тому, що вони виконують роль генеральних постачальників або генеральних підрядників при постачаннях комплексного устаткування і при спорудженні об'єктів. Інжинірингові фірми можуть бути ні виробниками обладнання і матеріалів, ні виконавцями будівельних і монтажних робіт, але вони можуть від свого імені

підписувати із замовниками контракти на спорудження промислових об'єктів. У рамках таких зобов'язань по таких контрактах інжинірингові фірми розробляють проекти із застосуванням найсучасніших технологічних процесів, передбачають використання новітніх матеріалів і найбільш передового устаткування. Виконуючи роль генеральних підрядників, інжинірингові компанії укладають контракти з субпостачальниками устаткування і матеріалів. Як генеральні підрядники вони залучають до виконання робіт будівельні і монтажні субпідрядні фірми, залишаючись повністю відповідальними за виконання усіх зобов'язань по контрактах із замовниками.

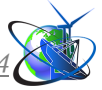
Великі інжинірингові компанії забезпечують не лише виконання контрактних зобов'язань, але і фінансування постачань і робіт за рахунок власних або залучення позикових коштів, тобто виступають кредиторами замовників. Останнім часом великі інжинірингові фірми стали виступати лідерами консорціумів, що об'єднують на основі солідарної відповідальності постачальників устаткування і виробників робіт. У цих випадках інжинірингові компанії забезпечують розробки загальних проектів і організацію роботи консорціумів. Члени консорціумів під свою відповідальність можуть залучати до постачань і виконання робіт інших постачальників і субпідрядників.

3. Управлінська діяльність інжинірингових фірм полягає в наданні послуг з організації виробничої структури і адміністративного управління, надання маркетингових послуг і проведення маркетингових досліджень ринків, оптимізація структури управління, організацію статистичного обліку і звітності.

І нарешті, інжиніринг також визначається як сукупність технічних послуг, які набули характеру зовнішньоторговельних операцій. Умовно ці операції можна розділити на послуги, що носять консультаційний характер і безпосередні технічні послуги (розробка техніко-економічних показників будівництва, складання проекту, технічної документації, кошторису, закупівля устаткування і матеріалів, монтаж, наладка і запуск устаткування в експлуатацію, доведення об'єкту до розрахункових показників та інші послуги). Предметом зовнішньоторговельної угоди може бути як одна з перерахованих технічних послуг, так і повний їх комплекс (задача «під ключ»).

Окремо слід розглянути діяльність інжинірингових фірм за профілем їх спеціалізації, видами послуг, що робляться ними, а також сферу їх впливу. Інжинірингові фірми (інженерно-консалтингові) – фірми, що спеціалізуються на наданні інженерно-консалтингових послуг на внутрішньому і зовнішньому ринках. За родом діяльності такі інжинірингові фірми розділяються на групи:

- інженерно-консалтингові, такі, що у свою чергу підрозділяються на інженерно-архітектурні і більше спеціалізовані архітектурні форми (беруть на себе проектування і будівництво без постачання устаткування або інжиніринг частини комплексу робіт);
- інженерно-дослідницькі фірми (вивчають ринок, складають кошториси, контролюють монтаж і запуск в експлуатацію устаткування, розробляють нові технологічні процеси і нові матеріали);
- консалтингові (оптимізація управлінських структур, вирішення

кадрових питань, сприяння організації збуту).

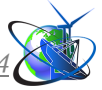
Інжинірингові фірми користуються статусом формально незалежних, тобто що не підкоряються яким-небудь промисловим, торговим або будівельним фірмам. Здійснюючи проектні роботи, управління будівництвом об'єктів, підготовку кадрів, роблячи багато інших послуг, спеціалізовані фірми не лімітують свої операції можливостями тієї або іншої промислової або будівельної компанії і здатні робити послуги одночасно у ряді галузей залучати до виконання робіт різних постачальників устаткування і різні підрядні фірми. Інжинірингові фірми сприяють прискореному просуванню машинотехнічної продукції своїх країн за кордон, оскільки, незважаючи на формально незалежний статус, вони, як правило, підтримують зв'язки з національними машинобудівними компаніями.

Торгівля інжиніринговими послугами щонайближче до таких послуг, як виконання підрядних робіт, але внаслідок того, що об'єктом торгівлі є інтелектуальна продукція, вона має ряд особливостей і складнішу форму. Під впливом ІТ- технологій росте масштабність і чи складність об'єктів торгів, що не дозволяє з необхідною ефективністю вести узгодження їх технічних умов традиційними методами, тобто шляхом численних зустрічей технічних представників покупців і продавців. Тому сьогодні замовниками практикується залучення інжинірингових фірм, що спеціалізуються в певних сферах (галузях) виробництва, для розробки технічних умов замовлень на споруду промислових та інших об'єктів з урахуванням останніх досягнень науково - технічного прогресу. Розміщення таких замовлень найбільш найчастіше здійснюється через міжнародні торги, які дозволяють залучити до конкурсу широке коло найбільш кваліфікованих постачальників і замовників. Покупці, що прийняли рішення про розміщення замовлень через торги, створюють тендерні комітети, до складу яких входять технічні і комерційні експерти, представники адміністрації.

Представниками тендерних комітетів зазвичай призначаються керівники організацій, що виробляють закупівлі. Тендерні комітети здійснюють усю організаційну роботу по проведенню торгів. Вони публікують оголошення про торги, поширюють їх умови між учасниками, аналізують представлені речення і вносять рішення про передачу замовлень. Умови торгів зазвичай представлені в тендерній формі, яка включає технічні і комерційні умови контрактів, які підписуються замовниками і постачальниками, що виграли торги, а також перелік спеціальних гарантій, що підлягають представленню учасниками торгів.

Види оплати праці при наданні інжинірингових послуг:

1. Почасова оплата інжинірингових послуг застосовується при виконанні таких персональних послуг, як консультування, навчання фахівців, а також виконання робіт незмінного характеру, зокрема передпроектні послуги (польові дослідження, топографічні зйомки, складання планів місцевості, дослідження ґрунтів, ґрунтів, розробка планів капітальних вкладень, планів розвитку транспортної мережі, підготовка техніко-економічних обґрунтувань та ін.). Розцінки по цьому виду оплати базуються на почасових і денних ставках

заробітної плати персоналу. Почасова сума заробітної плати множиться на встановлений в контракті коефіцієнт, що враховує покриття інжиніринговою фірмою накладних витрат і отримання прибутку. У розвинених країнах коефіцієнт коливається найчастіше в інтервалі 2,25-2,75.

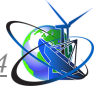
У ряді випадків почасова оплата замінюється почасовим гонораром, який окрім витрат на оплату праці, враховує усі інші витрати, а також включає прибуток.

2. Оплата фактичних витрат плюс фіксована винагорода. При цьому виді оплати замовник відшкодовує інжиніринговій фірмі, усі фактичні витрати, як прямі, так і накладні, і крім того, виплачує фіксовану суму винагороди, встановленої з урахуванням загального об'єму роботи, кон'юнктури ринку та інших чинників. У сучасних умовах винагорода складає близько 10% в сукупних витратах інжинірингової фірми, для особливо великих об'єктів і доходить до 25% для невеликих об'єктів. При цьому слід враховувати, що фіксована винагорода за експортні інжинірингові послуги в середньому значно перевищує ставки (внутрішні) сплати інжинірингу.

3. Оплати інжинірингових послуг у відсотках від вартості будівництва. Цей вид застосовується при виконанні повного циклу інжинірингових послуг. Його суть полягає в тому, що досвід, накопичений інженерно-консультаційними фірмами в області ціноутворення на ринку інжинірингових послуг, дозволив вивести емпіричну залежність ціни проектних послуг різного типу від вартості будівництва усього об'єкту. Ця залежність припускає при інших рівних умовах зменшення долі проектних робіт зі збільшенням вартості проекту.

Інжиніринг має суттєві принципові відмінності від торгівлі науково-технічними знаннями. Основна з них полягає в тому, що об'єктом купівлі-продажу при реалізації ліцензій є певні знання, а при реалізації інжинірингу - послуги з використання знань. Ці послуги є відтворюваними, тобто на ринку таких послуг діє багато агентів, а вартість послуг визначається суспільно необхідними затратами часу на їх виробництво. Виробник послуг, у якого витрати у розрахунку на одиницю корисного ефекту менші за суспільні, одержить додатковий прибуток. У випадку продажу ліцензій відбувається реалізація нових, у даний, момент невідтворюваних знань виробничого призначення, якими володіє обмежена кількість продавців. У результаті ціна ліцензій визначається не затратами праці на отримання відповідних знань, а співвідношення попиту та пропозиції на них і є монопольною ціною.

Продовжуючи тему ціноутворення на інжинірингові послуги, доцільно було б навести кілька прикладів закордонного досвіду [9]. У Швеції, наприклад, спостереження і контроль за цінами на інжинірингові послуги здійснює Державне управління цін і конкуренції, підпорядковане Міністерству цивільної адміністрації. Уряд Швеції згідно із законом про регулювання цін має право здійснювати заходи по прямій дії на них. Одним з таких заходів є заморожування цін, вживане в крайніх випадках і на короткий термін. Це може бути загроза загального значного підвищення цін, виникнення різких дисбалансів на ринку, сплески інфляції. Можливо також селективне

заморожування цін по окремих товарах або послугах включаючи плату за житло. Законом передбачається можливість встановлювати державною максимальний рівень цін на окремі товари, вводити порядок при якому підвищення цін допускається тільки після попереднього повідомлення і обґрунтування.

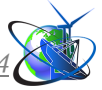
Контроль за цінами в Швеції ґрунтується на законі про обов'язковість представлення відомостей про ціни і рівень конкуренції і здійснюється в різноманітних формах. Державне управління цін і конкуренції здійснює постійне спостереження за коливанням цін в цілому по країні і в деяких спеціально обумовлених сферах діяльності, зокрема, будівництві житла, транспорті і зв'язку, енергетиці та ін. Воно впливає на рівень цін через державну монополію і державні підприємства. Значний вплив на ціни у відповідних областях роблять державний енергетичний концерн і шведські залізниці. Підприємства держсектора визначають ціни на свою продукцію, виходячи з ринкових умов, але в деяких випадках на рівень цін впливають і державні тарифи. Уряд визначає норму прибутку енергетичного концерну залежно від якої встановлюється тариф на постачання електроенергії.

Держава жорстко регулює закупівельні ціни на найважливіші види будівельної продукції. Щорічно в переговорах між урядом і об'єднанням виробників будівельних матеріалів фіксується рівень ціни на товари. Нарешті, особлива сфера ціноутворення ціни на житло надзвичайно високий рівень яких спонукає державу видавати громадянам, особливо молодим сім'ям житлові субсидії і пільгові довгострокові позики. Певні функції в області контролю за ціноутворенням розташовують мають органи самоврядування, оскільки вони володіють монополією на водопостачання, каналізацію і деякі інші види діяльності.

Досвід розвинених зарубіжних країн показує, що в питаннях ціноутворення у будівництві велику роль відіграє замовник. Якщо держава займається в основному регулюванням норми прибутку, то від діяльності замовника багато в чому залежить зниження витрат виробництва.

У Англії, Фінляндії і Швеції представником замовника найчастіше є архітектор. Він встановлює попередню вартість будівництва об'єкту, на основі торгів обирає генпідрядну фірму, в контракті з якою визначаються економічні методи виробництва в цілях оптимізації вартості будівництва. У США державні і територіальні органи управління розробляють нормативні техніко-економічні показники в області будівництва. Нормативні показники використовуються для визначення вартості і трудомісткості будівництва конкретного об'єкту.

Коли ціна будівельного об'єкту перевищує показник "витрачання виробництва плюс середня норма прибутку", державні органи можуть втрутитися і відрегулювати ціну. Зазвичай середня норма прибутку при здійсненні будівельно-монтажних робіт складає 10-12% до витрат виробництва. Якщо норма прибутку виявляється вище, то державні органи виявляють, вивчають та аналізують причини зростання. У тих випадках, коли підвищення ціни на об'єкт будівництва не пов'язане з об'єктивними причинами, що викликають збільшення собівартості виробництва, приймаються заходи по

обмеженню ціни.

Одним із провідних принципів діяльності зарубіжних будівельних фірм при реалізації інжинірингових проектів є достовірне визначення вартості усього проекту, окремих його частин, етапів або видів робіт, яка розраховується на різних фазах життєвого циклу проекту. При проведенні підрядних торгів чинник вартості предмета торгів стає вирішальним для визначення переможця і складає 50-70% у ряді інших чинників. Учасники торгів ретельно підходять до розробки ціни предмета торгів. Конкурентна боротьба в процесі торгів оптимізує його вартість.

Обґрунтувавши закордонний досвід, пропоную оцінювати вартість інжинірингових послуг за інтегральними показниками технічних $I_{\text{тп}}$, економічних $I_{\text{еп}}$, і організаційних параметрів (що входять до складу економічних) у коефіцієнті конкурентоспроможності нової інжинірингової послуги:

$$K = I_{\text{тп}} : I_{\text{еп}}$$

У якості організаційних параметрів на інжинірингові послуги можуть розглядатися:

- забезпечення виживання фірми;
- максималізація поточного прибутку;
- завоювання лідерства за контрольованою часткою ринку;
- завоювання лідерства за якістю послуг на міжнародному ринку.

В основі торгівлі інжиніринговими послугами (engineering services) лежить метод здійснення контрактних робіт між інжиніринговою фірмою та замовником. Вид контракту з надання інжинірингових послуг залежить від способу здійснення проекту та набору послуг закордонної фірми, які та надає замовнику у даній країні. У світовій практиці [11] відомі три основні схеми здійснення комплексного інжинірингу при спорудженні промислових об'єктів:

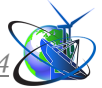
1. Значна частина робіт виконується персоналом замовника або місцевими фірмами. Закордонна інжинірингова фірма виступає як консультант при підготовці та здійсненні проекту, як представник замовника при здійсненні нагляду та проведенні переговорів з проектантами, будівельними підрядниками тощо. Імпорт послуг з-за кордону зводиться до консультування та навчання спеціалістів. Контракт не передбачає відповідальності консультанта за здійснення проекту.

2. Іноземна інжинірингова фірма виконує проектування, управління будівництвом, керує здійсненням проекту у цілому. Угода укладається на повний інжиніринг (мається на увазі відповідальність інжинірингової фірми за виконання проекту).

3. Укладання контракту "під ключ" із закордонним підрядником, на якого покладається уся відповідальність за проведення комплексу робіт, включаючи будівництво об'єкта. У цьому випадку послуги надаються генеральним будівельним підрядником, а не спеціалізованою фірмою.

Форми контрактів на надання інжинірингових послуг дуже різноманітні і залежать від характеру послуг та умов їх надання.

У загальному випадку контракт на інжинірингові послуги включав ряд

специфічних обов'язків та умов: перелік зобов'язань та робіт зі строками і графіками їх виконання; кількість персоналу інжинірингової фірми, який бере участь у виконанні робіт на місці; проживання; ступінь відповідальності сторін за порушення зобов'язань; умови поступки частини контрактних послуг іншій фірмі на принципах субпідряду; оплата навчання персоналу; можливе включення умови продовження контракту на наступній стадії робіт за умови успішного закінчення попереднього етапу. Згідно перелічених факторів, вартість інжинірингових послуг логічно було б оцінити наступним чином:

- погодинна оплата спеціалістів;
- оплата фактичних послуг та фіксованої винагороди;
- процент від вартості будівництва або монтажу об'єкта;
- оплата фактичних послуг плюс процент прибутку від експлуатації.

Вартість послуг інжинірингової фірми, яка виконує підрядну діяльність, в залежності від характеру об'єкта, може становити 5-20% загальних витрат на його спорудження [5]. Тому для визначення оптимальних цін замовники вивчають кон'юнктуру ринку: направляють аналогічні запити одразу декільком інжиніринговим фірмам, або оголошують міжнародні торги на комплекс потрібних послуг, або визначають базу цін шляхом розрахунків. При цьому слід враховувати такі рекомендації:

1.) розрахунок ціни на інжинірингові послуги повинен здійснюватись з урахуванням ставок зарплати та інших розцінок, які діють у країнах можливих конкурентів;

2.) у розрахунок повинні вноситись поправки, які враховують різницю у продуктивності праці спеціалістів, що працюють на українських та іноземних фірмах;

3.) у розрахунок не слід приймати ставки відшкодування на оплату спеціалістів, які зафіксовані у ряді угод про надання економічного та технічного сприяння, оскільки вони носять пільговий характер і їх величина значно відрізняється від світового рівня;

4.) у випадку, коли замовлення на інжинірингові послуги розміщуються без торгів, у ціни слід включати великий резерв на викуп у розмірі до 50% від базової ціни, оскільки розрахунки цін на послуги носять орієнтовний характер.

Заклучення та висновки.

Підводячи деякі проміжні підсумки розгляду основних аспектів інжинірингової діяльності зарубіжних фірм стосовно досвіду вітчизняних комерційних організацій, слід зауважити, що попередній аналіз найзагальніших питань, пов'язаних з виявленням конкретних цілей, що визначають постановку завдання подальшого дослідження проблеми підвищення ефективності комерційної діяльності в умовах вітчизняної економіки, не дає достатніх підстав для виведень відносно шляхів її рішення, хоча і є достатнім для укладення про необхідність нетривіального підходу до пошуку його, оскільки основна трудність аналізу такого роду проблеми полягає в тому, щоб зрозуміти, що потрібно робити, а не в тому, щоб визначити, як це потрібно зробити. І немає важливішого завдання для дослідника, чим уміння по-новому поглянути на, здавалося б, звичні факти.

Інжиніринг, як і будь-який вид діяльності має свою вартість. При оцінці вартості інжинірингових послуг враховуються чинники, що впливають на її розміри: час; конкуренція на ринку; імідж фірми; положення фірми на ринку; наявність оригінальних технологій ноу-хау; розміри фірми і структура управління цією фірмою.

Рівень цін на міжнародному ринку на інжинірингові послуги, визначається попитом і пропозицією. Проте різноманіття видів інжинірингових послуг і умов їх здійснення обумовлює незрівнянність цін навіть на аналогічні види робіт, а тому розміри вартості інжинірингових послуг в контрактах до певної міри умовні, тому проблема, що розглядалась у статті має перспективи подальшого дослідження.

Література

1. Асаул А.Н. Корпоративные структуры в региональном инвестиционно-строительном комплексе / А.Н. Асаул, А.В. Батрак, М.: Изд-во АСВ; СПб.: СПбГАСУ, 2011. 168 с.
2. Бочаров В. В. Финансовый инжиниринг / В. В. Бочаров. СПб. : Питер, 2014. - 400 с., С.47.
3. Инвестиционно-строительный инжиниринг: справочник для профессионалов; под общ. ред. И. И. Мазура и В. Д. Шапиро. М.: ЕЛИМА, 2016. 1075 с., С.366.
4. Тернер, Дж. Р. Руководство по проектно-ориентированному управлению / Дж. Р. Тернер; пер. с англ.; под общ. ред. В. И. Воропаева. - М.: Издательский дом Гребенникова, 2007. 552 с.
5. Бовтеев С. В. Управление инвестиционными строительными проектами на основе Primavera: учеб, пособие / С. В. Бовтеев и др.; под ред. С. В. Бовтеева и А. В. Цветкова; ЗАО «ПМСОФТ»; СПбГАСУ. М.; СПб., 2018. 464 с.
6. Управление инвестиционно-строительными проектами: Международный подход: руководство / под ред. И. И. Мазура. М.: Омега-Л, 2010. 736 с., С. 100.
7. Управление проектами: учебник / Л. Г. Матвеева и др. Ростов н/Д: Феникс, 2009. 432 с., С.101.
8. Управление проектами: основы профессиональных знаний. Национальные требования к компетенции специалистов. М.: ЗАО «Проектная практика», 2010. 25с., С.12.
9. Construction Extension to The PMBOK Guide / Project Management Institute, Newtown Square, Pennsylvania, USA. 2nd edition. 2007. p. 196., P.118.
10. Hendrickson, C. Project Management for Construction: Fundamental Concepts for Owners, Engineers, Architects and Builders / C. Hendrickson. 2003.p.145., P.76.
11. Rafael Sacks, Olli Seppänen, Vitaliy Priven & Jonathan Savosnick (2017) Construction flow index: a metric of production flow quality in construction, Construction Management and Economics, 35:1-2, 45-63, DOI: 10.1080/01446193.2016.1274417 To link to this article: <https://doi.org/10.1080/01446193.2016.1274417>

12. N. Chekh, I. Vinnyk. Regulatory environment of business activities in ukraine. Innovative technologies and scientific solutions for industries. 2017. No. 1 (1).P.124.

References

1. Asaul A.N. Corporate structures in the regional investment and construction complex / A.N. Asaul, A.V. Batrak - M.: DIA Publishing House; SPb.: SPbGASU, 2011. -- 168 p.
2. Bocharov V.V. Financial engineering / V.V. Bocharov. - SPb.: Peter, 2014. -- 400 p., P. 47.
3. Investment and construction engineering: a guide for professionals; under the general. ed. I.I. Mazur and V.D. Shapiro. M.: ELIMA, 2016. 1075 p., S.366.
4. Turner, J. R. Management but project-oriented management / J. R. Turner; trans. with ant.; under the general. ed. V.I. Voropaev. M.: Grebennikov Publishing House, 2007. 552 p.
5. Bovteev S. V. Management of investment construction projects based on Primavera: textbook, manual / S. V. Bovteev and others; iodine ed. S.V. Bovgeeva and A.V. Tsvetkova; CJSC PMSOFT; SPbGASU. M.; SPb., 2018. 464 p.
6. Management of investment and construction projects: International approach: guidance / ed. I.I. Mazur. M.: Omega-L, 2010. 736 p., S. 100.
7. Project management: textbook / L. G. Matveeva et al. - Rostov n / A: Phoenix, 2009. 432 p., S.101.
8. Project management: the basics of professional knowledge. National requirements for the competence of specialists. M.: Project Design Practice CJSC, 2010. 25p., S.12.
9. Construction Extension to The PMBOK Guide / Project Management Institute, Newtown Square, Pennsylvania, USA. 2nd edition. 2007. p. 196., P.118.
10. Hendrickson, C. Project Management for Construction: Fundamental Concepts for Owners, Engineers, Architects and Builders / C. Hendrickson. 2003.p.145., P.76.
11. Rafael Sacks, Olli Seppänen, Vitaliy Priven & Jonathan Savosnick (2017) Construction flow index: a metric of production flow quality in construction, Construction Management and Economics, 35:1-2, 45-63, DOI: 10.1080/01446193.2016.1274417 To link to this article: <https://doi.org/10.1080/01446193.2016.1274417>
12. N. Chekh, I. Vinnyk. Regulatory environment of business activities in ukraine. Innovative technologies and scientific solutions for industries. 2017. No. 1 (1).P.124.

Abstract. In the article the processes of forming of prices are investigated at the international market on engineering services. Modern experience of forming of prices is analysed in the building engineering. The basic types of engineering, that influence on forming of price politics of enterprises of building industry abroad, are investigational. Basic problems that need further research with the aim of search of mechanism of the use of foreign experience of forming of prices on analogical services on the enterprises of building industry of Ukraine are educed and set forth. Engineering, as well as any type of activity has his cost, that is why at the estimation of cost of engineering services it is necessary to take into account factors, that influence on her sizes that were certain in the article. The forms of contracts on the grant of engineering services are very various and depend on character of services and terms of their grant. Large engineering companies provide not only implementation of contract obligations but also financing of supplies and works due to own or bringing in of debt funds, id est come forward as creditors of customers. Activity of engineering firms was separately considered on the profile of their specialization, types of services that is executed by them, and also sphere of their influence.

Key words: engineering, engineering firms, system of pricing, forming, service.

Статья отправлена: 18.09.2020 г.

© Сичова О.Є.

УДК. 339.13.

INNOVATIVE DIRECTIONS OF MARKETING OF ENTERPRISES OF THE WINERY INDUSTRY OF THE BLACK SEA REGION**ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ****Зубков Р.С. / Zubkov R.S.***д.е.н., проф. / d.e.s., prof.*

ORCID: 0000-0002-8894-5724

*Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Миколаїв, 2-га Військова, 24, 54034**Mykolaiv Interregional Institute for Human Development, Higher Educational Institution "Open International University for Human Development" Ukraine, Mykolaiv, of the 2nd Military, 24, 54034*

Анотація. В проведеному дослідженні доведено що маркетинг виноробства має виступати зв'язуючою ланкою між суб'єктами господарювання, що вирощують виноград, переробними підприємствами і споживачами. Запропоновано напрямки розвитку маркетингової системи в галузі Причорноморського регіону що дасть змогу стратегічно формувати ринок продукції виноградарства та виноробства на основі зміцнення виробництва за врахування попиту та купівельної спроможності населення. Доведено що, однією із важливих умов розвитку виноробної галузі Причорноморського регіону є упровадження в управління підприємствами інноваційного маркетингу, який дозволить в умовах конкурентного середовища залучати інвесторів, забезпечити збут продукції та отримати прибуток, що позитивно вплине як на підприємства регіону, так і на економіку України в цілому.

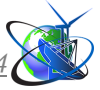
Ключові слова: промисловість, виноробна галузь, інноваційний маркетинг, фактори, конкурентні переваги, регіон, тактика, стратегія, розвиток, управління товар, інвестиції.

Вступ.

Виноробна галузь є однією з найважливіших складових харчової промисловості України, зокрема, областей Причорноморського регіону і є перспективним напрямком розвитку економіки, що обумовлене сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами і достатньою забезпеченістю трудовими та іншими необхідними ресурсами. Однак, дана галузь функціонує в умовах ринкової конкуренції та низького рівня державної підтримки, що поряд зі застарілим обладнанням та неефективним управлінням посилює кризові явища у виноробстві. Через невідповідність національних стандартів якості продукції європейським, неефективність маркетингової політики, неспроможність задовольнити технічні умови для експорту своєї продукції національні товаровиробники фактично усунені від торгівлі на світовому ринку.

Основний текст.

Особливістю інноваційного маркетингу є його первинність у всьому комплексі інновацій підприємства, оскільки лише після розробки стратегії успішної реалізації продукції доцільно реформувати виробництво. У випадку, якщо при реформування суб'єктів господарювання харчової галузі Причорноморського регіону маркетингова складова буде недостатньо врахована, то існує велика вірогідність того, що суми коштів, спрямовані на

реорганізацію виробництва, можуть бути витрачені неефективно, оскільки не буде виконаний план зі збуту продукції, яка в харчовій промисловості визначається доволі незначним терміном придатності до споживання, що призведе до збитків. Подібна ситуація має негативним вплив не лише на короткочасну, але й на довготривалу перспективу, оскільки зменшує інвестиційну привабливість підприємства та вимагає значної орієнтації лише на власні фінансові ресурси, яких значно бракує в сучасних економічних умовах Причорноморського регіону [1].

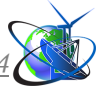
Базовою детермінантою інноваційної модернізації виноробної галузі Причорномор'я стає тріада «інтеграція, інновації, інвестиції», що згодом перетворюватиметься на парадигму «три К» – корпоратизація, капіталізація, комерціалізація. Слід здійснювати ефективну кооперацію та концентрацію ресурсів за вектором інтегрованого впровадження інноваційних технологій, видів продукції та методів управління в галузі. Формування інноваційних контурів модернізації галузі дозволяє здійснювати процес за умови мінімального фінансового забезпечення.

У системі інноваційного маркетингу виноробної галузі значне місце займає технологічне прогнозування виробництва винограду, що має метою виявлення таких напрямків науково-дослідних робіт, результати від реалізації яких будуть конкурентоспроможними в майбутньому. Маркетинг інновацій повинен включати збір і аналіз інформації про середовище функціонування споживачів науково-технічного продукту, який включатиме не лише новітні підходи до вироблення продукції виноробної галузі, але і для створення новітнього устаткування, що робитиме продукцію унікальною [2,с.18]

До позитивних результатів у розвитку виноробної галузі Причорномор'я приведе використання таких типів інвестицій в інновації, як: прямі державні інвестиції; приватні інвестиції через фондові державні структури; приватні інвестиції через фондові недержавні (самостійні, комерційні) структури; державні інвестиції через фондові недержавні (самостійні, комерційні) структури; державні інвестиції через фондові державні структури. Основною метою інвестиційно-інноваційних процесів виноградарсько-виноробної галузі повинно бути збільшення науково-технічного потенціалу і його ефективне використання для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, поліпшення якості життя населення [3,с.135].

Умови ринкового господарювання зумовлюють необхідність постійного дослідження ринку для з'ясування потреб споживачів, оскільки уподобання, потреби і бажання споживачів зазнають постійних змін. При цьому важливою складовою брендингу є позиціонування власного товару суб'єктів господарювання як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Цей процес пов'язують із безпосереднім впливом на думку споживачів з метою прийняття ними рішення щодо покупки пропонованого товару [4,с.63].

Результативність брендингу у виноробній галузі залежить від багатогранних складових: маркетингової, менеджменту досліджуваним процесом, інституційної. Важливим елементом маркетингової складової брендингу є реклама, яка виконує психологічний вплив на споживача через

сприйняття, обізнаність, розуміння, переконання та запам'ятовування ним пропонованого товару. Рекламування сприяє популяризації пропонованого виробником товару, привертаючи увагу, і спрямоване на переконання споживача у правильності вибору.

Інформаційна підтримка зумовлюється маркетинговими дослідженнями з метою володіння інформацією щодо уподобань і потреб споживачів, вибору методів просування і продажу пропонованого товару, ринкової ситуації, оцінювання стану конкуренції на товарному ринку. Таке дослідження дає змогу виробникам формувати і приймати ефективні маркетингові рішення у процесі брендингу виноробної промисловості.

З метою посилення брендингової діяльності формуються відповідні маркетингові заходи, які швидко популяризують продукцію виноробної промисловості. До них відносяться передусім винні фестивалі, виставки-ярмарки. Специфічним маркетинговим заходом є винний туризм, як спеціалізований вид туризму, що поєднує розширену програму ознайомлення з виноробною продукцією, зокрема відвідування плантацій виноградників, можливістю дегустації вина, відвідування винних фестивалів, купівлю вина безпосередньо у виробника.

У процесі забезпечення успішного брендингу виноробної галузі важливим є розроблення управлінських підходів, оскільки формування ефективного маркетингу зазначеного процесу сприятиме перспективному розвитку та удосконаленню виноробної продукції.

Задля вироблення стратегічних важелів необхідно провести завершальну стадію міжнародного бенчмаркінгу ефективності. Такі компанії-еталонів, які є оптимальними для переймання досвіду та технологій, оскільки витрати на такий процес будуть мінімальними. Серед українських підприємств-еталонів є ТОВ «ПТК «Шабо». Використання досвіду може дозволити менш успішним вітчизняним виноробним компаніям збільшити ефективність діяльності. Такий резерв є відносно невеликим для виправдання прийняття стратегічних рішень із злиття чи поглинання. Але для створення галузевих об'єднань на кшталт кластеру, наприклад, серед виноробних підприємств Одеського та Миколаївського регіонів, цього достатньо. Таке об'єднання (кластер) може бути створено на базі ТОВ «ПТК «Шабо», включаючи ПрАТ «Одесавинпром», ПрАТ «Виноградар», ПрАТ «Болградський виноробний завод», СВК «Лиманський», ПАТ «Коблево» та, можливо, інші виноробні підприємства цих регіонів [5, с.80].

Виноробний кластер може об'єднати не лише виноробів, але й виробників сировини - виноградарські господарства. В умовах вільної торгівлі з країнами ЄС та багатьма іншими країнами, коли міжнародна конкуренція на ринку вина значно посилюється, виноробний кластер зі значним потенціалом зростання ефективності зміг би посилити конкурентні позиції українських виноробних компаній як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Створення виноробного кластеру на базі ТОВ «ПТК «Шабо», включаючи ПрАТ «Одесавинпром», ПрАТ «Виноградар», ПрАТ «Болградський виноробний завод», СВК «Лиманський», ПАТ «Коблево» та, можливо, й інші

виноробні підприємства цих регіонів, надає новий вектор економічного зростання тому, що саме в межах кластеру найбільш ефективно можна забезпечити високий рівень конкурентоспроможності підприємств - учасників кластеру та їх подальший розвиток на базі інновацій, а разом з цим і підвищення конкурентоспроможності окремого регіону та країни в цілому.

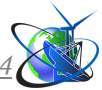
Виноробний кластер може об'єднати не лише виноробів, але й виробників сировини – виноградарські господарства. В умовах вільної торгівлі з країнами ЄС та багатьма іншими країнами, коли міжнародна конкуренція на ринку вина значно посилюється, виноробний кластер зі значним потенціалом зростання ефективності зміг би посилити конкурентні позиції українських виноробних компаній як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності суттєвого значення набуває удосконалення методів управління, що ґрунтуються на застосуванні принципів маркетингу. У зв'язку з цим, актуальним стає розробка глобальної стратегії фірми, що заснована на довгостроковій і стабільній орієнтації виробництва певних видів продукції на міжнародні ринки. Співставляючи свої виробничі й збутові програми до конкретних ринків, підприємство керується прагненням отримувати прибуток, завойовувати нові й утримувати старі ринки збуту, впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу.

Важливий розвиток бренду «Українське вино» та знаних торгових марок провідних виноробних підприємств галузі значною мірою залежить від постійної політики їх популяризації. Однією з головних складових успіху національного бренду «Українське вино» є інноваційний шлях розвитку. Це стосується просування вітчизняної виноробної продукції як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому [6,с.72].

Висновки.

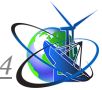
Сучасним завданням маркетологів виноробної галузі є дослідження кон'юнктури галузевого ринку; підвищення конкурентоспроможності на рівні ринку, його складових і продукції; забезпечення довготривалої дієздатності виробничо-комерційних підприємств, фірм та організацій на основі оперативного використання науково-технічних доробок і новацій в галузі виробництва продукції високої якості. При вивченні кон'юнктури товарної продукції на ринку розглядаються реальні результати виробничої діяльності. Важливим є розробка концепції формування цільової організаційної структури маркетингової діяльності виноробної галузі, яка охоплює різні рівні підприємств як сукупність певним чином підпорядкованих і взаємопов'язаних служб, відділів, розділів, що здійснюють маркетингові функції, та інтегрованих у галузі маркетингових функцій, які пов'язані з товарними та грошовими потоками в системі вирощування, переробки й споживання винограду, виробництва та реалізації виноробної продукції. Особливого значення у даному випадку набуває така складова комплексу маркетингу, як маркетингові комунікації, система яких спрямована на інформування, постійне нагадування споживачам про продукцію підприємств, підтримку її збуту, а також створення позитивного іміджу.

Список використаних джерел:

1. Денисенко С. Напрями удосконалення маркетингової діяльності підприємств виноробної галузі Причорномор'я. Матеріали науково-практичної конференція. Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна». 2017. С. 87–90
2. Зубков Р.С., Денисенко С.В. Особливості інноваційного маркетингу підприємств харчової промисловості підприємств Причорноморського регіону. *Шляхи підвищення конкурентоспроможності соціально-економічних системи країни*. Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна». 2016. С.17-21.
3. Прохорчук С. В., Петричко М. М. Напрями удосконалення інвестиційно–інноваційних процесів підприємств виноградарсько–виноробної галузі. *Бізнес–навігатор*. 2013. № 3. С. 132–136.
4. Бондаренко С.А. Аналітична оцінка інноваційного середовища України та його впливу на розвиток виноробних підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. №2. С.61–67.
5. Лазарева Н. О. Стратегічні напрями підвищення ефективності діяльності українських виноробних компаній. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 14. С. 77–84.
6. Кучеренко В. М. Формування інтегрованої організаційної структури маркетингової діяльності виноградно–виноробної галузі. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. Т. 21, № 5. С. 68–75.

Abstract. *The study proved that the marketing of winemaking should act as a link between businesses that grow grapes, processors and consumers. The directions of development of the marketing system in the field of the Black Sea region are offered that will allow to strategically form the market of viticulture and winemaking products on the basis of strengthening of production taking into account demand and purchasing power of the population. It is proved that one of the important conditions for the development of the wine industry of the Black Sea region is the introduction of innovative marketing in the management of enterprises, which will attract investors, ensure sales and profit, which will positively affect both enterprises in the region and the economy of Ukraine. in general.*

Key words: *industry, wine industry, innovative marketing, factors, competitive advantages, region, tactics, strategy, development, product management, investments*

УДК 338.24

INNOVATION AND INVESTMENT ENSURING THE DONETSK REGION ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE CRISIS CONDITIONS ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ КРИЗИ

Kolodyznaya I.V. / Колодяжна І.В.,

PhD in Economics, a. prof./к. е. н, доц,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9760-4999>

Pryazovskyi State Technical University, Mariupol, Universytets'ka 7, 87555,

Приазовський державний технічний університет,

м.Маріуполь, Університетська 7, 87555

Анотація: У даній статті розглянуті питання інноваційно-інвестиційного забезпечення економічного розвитку Донецького регіону в умовах кризи. Показана необхідність використання різних підходів до створення сприятливих умов для сталого зростання економіки регіону. Виявлено найбільш характерні проблеми і запропоновані шляхи вирішення щодо їх вдосконалення.

Ключові слова: інвестиції, інновації, регіон, промисловість, конкурентоспроможність

Вступ. Створення передумов для модернізації економіки Донецького регіону, підвищення її конкурентоспроможності в сучасних умовах кризи економіки неможливо без посилення інноваційно - інвестиційної діяльності. Цей процес вимагає аналізу і рішення проблем, що забезпечують економічний розвиток регіону, виконання яких багато в чому буде залежати від раціонального використання наявних ресурсів, обліку місцевих особливостей, що впливають на хід даного курсу. Це обумовлює необхідність пошуку оптимальних рішень щодо подолання кризових явищ, визначення напрямків розвитку економіки регіону.

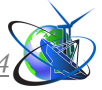
Нестабільна соціально-економічна ситуація в регіоні в умовах пандемії COVID -19 вимагає вироблення нових підходів до вирішення проблеми активізації інноваційної та інвестиційної діяльності підприємств, необхідності виявлення шляхів виходу з сучасної економічної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Сучасним дослідженням інноваційно -інвестиційного регіонального розвитку присвячено роботи М. Барановського, В. Геєця, Б. Данилишина, Б. Дацишина,

Ф. Заставного, О. Кириченка, С. Коломийчука, Ю. Макогон, С. Науменкова, М. Пашути, Ю. Пахомова, А. Поддєрьогіна, О. Топчієва, В. Трегобчука, Л. Хомич,

Л. Федулова, Д. Шиян та ін. Нині розроблено та використовується у практиці багато методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості регіонів та країни в цілому. Однак недостатньо розробленими у методологічному плані залишаються питання оцінки інноваційно - інвестиційного розвитку регіонів з позиції концепції сталого розвитку країни. Крім того, в умовах зростання ролі місцевого самоврядування зростає роль місцевої влади в регулюванні руху інвестицій, що потребує відповідного аналізу та виокремлення напрямів вкладання коштів з метою

оптимального використання можливостей місцевої влади у регулюванні потоку капіталовкладень.

Мета статті - оцінити та виявити взаємозв'язок інноваційного розвитку та інвестиційної активності Донецького регіону в контексті концепції сталого розвитку, виявити закономірні взаємозв'язки інвестиційної активності та соціально - економічного розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу В даний час Україна входить у світову економічну кризу, спровоковану коронавірусом. Хоча ознаки економічних проблем були вже давно помітні: промислове виробництво в рецесії з 2019 року, а ВВП України в січні 2020 року впав на 0,5%.

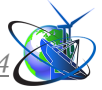
Поширення коронавірусу може привести до уповільнення економічної активності в Україні. Істотне зниження світового попиту і переоцінка інвесторами ризиків країн, які розвиваються може негативно позначитися на зовнішній торгівлі України та ускладнити залучення фінансування.

Донецька область в силу своїх регіональних особливостей є досить привабливою для формування інноваційних пріоритетів та впровадження інноваційно-інвестиційних проектів, обґрунтованість яких пояснюється наявністю значних наукових, природних, промислових і людських ресурсів. Область займає вигідне географічне положення, має багату мінерально-сировинну базу.

Головними корисними копалинами є кам'яне вугілля, кам'яна сіль, вапняки, доломіт, вогнетривкі та керамічні глини, і т.п. Наявність тут власних паливно-енергетичних і мінерально-сировинних ресурсів, близькість залізрудних родовищ Криворізького басейну, ринків збуту продукції, вихід до моря зумовили формування великого промислового комплексу з високою концентрацією галузей важкої промисловості, створення достатньо розвиненої виробничої, наукової і соціальної інфраструктури [1].

Економіка області містить понад 150 галузей. Основними серед них є металургія, машинобудування, вугільна, хімічна, та інші високоприбуткові галузі, які мають потужний ресурсний потенціал. Характерною особливістю її господарського комплексу є поєднання могутньої промисловості з багатогалузевим сільським господарством і розвиненою транспортною системою, завдяки чому інвестор отримує можливість працювати на ринках СНД, Західної Європи, ринках Центральної Європи, які розвиваються. У наступний час Донецька область веде торгівлю з більш ніж 132 країнами світу.

Таким чином, Донецький регіон володіє достатнім ресурсом для розвитку інноваційної діяльності. Однак його економіка стикається з низкою проблем, які необхідно вирішувати в даний час. Основний з них залишається висока концентрація промислового виробництва, що зумовило високий ступінь урбанізації території і одну з найскладніших екологічних ситуацій. У зв'язку з цим особливої актуальності для економіки регіону набуває пошук шляхів та механізмів реформування регіональних економічних комплексів, визначення перспектив її диверсифікації. Від успішного вирішення цих питань залежить в найближчому майбутньому створення нових робочих місць, рівень і динаміка заробітної плати, доходи місцевих бюджетів, соціально-економічна стабільність

в регіоні.

Дані фактори підтверджують, що сучасний стан економіки Донецького регіону вимагає не тільки збільшення інвестицій, але і надання їм інноваційної спрямованості. Ця умова означає зміну підходу до відтворення економіки, в розвитку якої науково-технічний прогрес, нова техніка і прогресивні технології повинні займати особливе місце. При цьому важливо підкреслити, що управління конкурентоспроможністю регіонів дозволяє розглядати інновації та інвестиції як закономірні процеси, що протікають в економічному просторі регіонів, в їх нерозривній єдності, як єдиний об'єкт регулювання, який включає завдання поліпшення їх інвестиційної привабливості, підвищення інвестиційної активності, розвитку інноваційного потенціалу та формування інституційної бази [2].

Слід звернути увагу на те, що без ефективних структурних змін, суттєвої модернізації, нових комплексних, системних підходів до активізації інноваційно - інвестиційної діяльності регіональна промисловість, яка деформована в бік важких, екологічно агресивних галузей, не має майбутнього. Темпи та рівень її структурно-економічного перетворення поки що не відповідають технологічним викликам сучасності і жорсткої конкурентної боротьби, в епоху яких доводиться будувати самостійну економіку регіону.

Для структурної перебудови економіки та підвищення конкурентоспроможності продукції найважливіше значення має підвищення інноваційної активності промислових підприємств, якість впровадження, освоєння, використання інновацій, обсяги витрат, джерела фінансування.

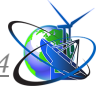
В цілому для інноваційної сфери регіональної промисловості характерні наступні тенденції: більше половини інноваційних витрат пов'язані з освоєнням нових технологічних процесів, з придбанням машин, обладнання та програмного забезпечення, що вкрай необхідно для оновлення матеріально-технічної бази промисловості. На жаль, спостерігається стійке зниження показників кількості щорічних впроваджень нових технологічних процесів, невисокий зріст кількості найменувань інноваційної продукції, незначні кошти підприємств на науково-дослідні розробки, що ще раз підкреслює неміцність зв'язків між економікою і наукою.

Така нестійка позиція промисловості в інноваційній сфері багато в чому пояснюється обмеженням фінансування інноваційної діяльності, яке в основному здійснюється за рахунок власних коштів підприємств при вкрай недостатньою зовнішньої і внутрішньої інвестиційної підтримки.

Слід підкреслити, що в Донецькій області найбільшу інноваційну активність проявляють підприємства металургії, машинобудування, коксохімічної, харчової, легкої промисловості, які мають відповідні матеріально-технічну базу та кваліфікованих фахівців.

Характерною особливістю даного етапу інноваційного розвитку виробничих підприємств, як було наведено вище, є пріоритети в області технологій.

В даний час підприємства ще недостатньо працюють в напрямку впровадження інноваційного продукту, Однак слід звернути увагу на те, що на

промислових підприємствах у складі Холдингу Метінвест (ПАТ «Металургійний комбінат Азовсталь», ПАТ «Маріупольський Металургійний Комбінат ім. Ілліча», ПАТ «Запоріжсталь»)) здійснюється найбільш інтенсивна інноваційна діяльність, це підтверджується кількістю впроваджених інноваційних технологій і продуктів на цих підприємствах [3].

Результати дослідження свідчать, що розвиток та модернізація українських гірничо-металургійних підприємств повинні переважно здійснюватися на базі сучасних технологій та обладнання, і виготовляти інноваційні продукти, які забезпечать зростання конкурентоспроможності підприємства і, як наслідок, підвищення експортного потенціалу, приверне великі іноземні інвестиції в довгостроковому аспекті.

При здійсненні інноваційного розвитку на підприємствах необхідно дотримуватися основних технічних пріоритетів:

- впровадження інновацій, які дозволяють підтримувати конкурентоспроможність на високо технологічному світовому ринку;
- наявність технологічної потреби на основі реальної потреби суспільству;
- досягнення соціально - економічної ефективності;
- забезпечення ресурсозбереження та екологічної безпеки.

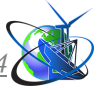
Таким чином, активізація підприємств у проведенні інноваційної діяльності сприяє одночасно зростанню та рівню конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і області. Найбільш важливими напрямками підвищення конкурентних переваг промислових підприємств Донецької області є:

- розвиток інноваційної сфери,
- створення і впровадження у виробництво нових технологій і розробок,
- створення інноваційних продуктів.

Розглядаючи окремі аспекти стану інноваційної діяльності підприємств області за даний період, слід зазначити, що, незважаючи на розвиток інноваційної діяльності у Донецькому регіоні, існує ряд причин, які її стримують.

Так, система управління інноваційними процесами, організаційні структури, механізми та регламенти в сфері науки і високих технологій потребують удосконалення як на державному, так і на регіональному рівнях. Нерідко підприємства не можуть освоїти високі технології через застаріле технологічне обладнання та відсутність необхідних кадрів. Спостерігається нестача успішних організаційно-фінансових механізмів залучення малого бізнесу до інноваційної і науково-технічної діяльності. Потребує подальшого розвитку інноваційна інфраструктура. Для створення сприятливих умов у даній області доцільно:

- формувати взаємозв'язану систему заходів щодо більш активного впровадження технопаркової ідеології у соціально-економічний розвиток регіону;
- розвивати цілісну, поряд з державною, регіональну систему нормативно - правового забезпечення, стимулюючого інноваційну та інвестиційну активність в науково-виробничій, освітній, промисловій та соціальній

сферах;

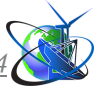
- вдосконалити та спростити процедури експертизи і реєстрації інноваційних структур та їх проектів, розвивати дієву систему виробничо-технологічного забезпечення, сертифікації та просування розробок, наукової експертизи;
- активніше організовувати і забезпечувати діяльність системи фінансово - економічного забезпечення;
- ефективніше впроваджувати систему венчурного фінансування;
- розвивати систему підтримки на регіональному рівні, поряд з державною, суб'єктів малого та середнього підприємництва, включаючи бізнес-інкубатори;
- створити єдину регіональну інформаційно - аналітичну і консультативну мережу трансферу технологій;
- використовувати нові підходи до підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців, затребуваних на сучасному ринку праці, шляхом створення регіональної системи інноваційної освіти.

Перераховані заходи дозволять певною мірою усунути існуючі негативні фактори та забезпечити оптимальний розвиток регіональної інноваційної системи. Важливо підкреслити, що реалізація інноваційної діяльності в умовах ринкової економіки, перш за все, пов'язана з пошуком джерел і форм інвестування, які мають забезпечити баланс між інноваційними витратами та фінансовими можливостями.

В даний час значно зростає роль внутрішніх інвесторів в Донецькому регіоні, активність яких зосередилася, перш за все, на гірничо-металургійному комплексі з виробничим циклом «вугілля-кокс-метал», а також на машинобудуванні. Наприклад, компанія СКМ є найбільшим інвестором у економіку Донбасу, до складу якої входять великі холдингові компанії - Метінвест (гірничо-металургійна галузь) і ДТЕК (енергетика). До активних інвесторів у регіоні належить також КП «Компанія «Вода Донбасу» та інші.

Аналізуючи окремі сторони інвестиційної діяльності в регіоні, важливо підкреслити, що Донецька область характеризується хорошими можливостями для її здійснення, що, зокрема, знаходить відображення в певному притоці капіталовкладень в промисловість, є перспективною і привабливою для інвесторів. Однак обсяги фінансових надходжень ще недостатні та не відповідають інвестиційному потенціалу області. Основним джерелом фінансування інвестиційної діяльності залишаються власні кошти підприємств і організацій при недостатньому рівні банківського кредитування, бюджетних асигнувань та інших позик.

Існує ряд обставин, які послаблюють приплив інвестицій. Так, їх обсяги в Донецьку область могли б істотно зрости в умовах стабільності ринків збуту, законодавства, політики і курсу валют, передбачуваності економічної та соціальної обстановки. Є, на жаль, ряд проблем при інвестуванні, характерні для регіону: недостатній рівень адміністративного супроводу фінансових коштів, небагатий досвід роботи з іноземними вкладниками, ще слабка активність керівників підприємств при необхідності йти на матеріальні витрати

в ході залучення капвкладень, високий рівень інфляції, наявність в економіці тіньового сектора, а також глобальні кризові явища, загострення суспільно-політичної та економічної ситуація в регіоні в умовах пандемії, які негативно впливають на ці процеси.

Висновки.

Таким чином, з метою усунення даних недоліків та вирішення проблем у регіоні, повинна бути вдосконалена певна стратегія роботи з інвестиціями, де основним принципом могло б стати заохочення розміщення капіталу в пріоритетні галузі економіки за рахунок надання пільг та страхових гарантій з інвестиційних проектів. Значного поліпшення вимагає система заходів щодо захисту прав інвесторів, правового регулювання інвестиційного процесу, подальшого розвитку регіональної інфраструктури бізнесу, розміщення грошових коштів в найбільш пріоритетні для регіону галузі економіки, підвищення рівня банківського кредитування, що посилить довіру інвесторів, створить умови для найбільш привабливих інвестиційних позицій, зростання інвестиційної активності.

Успішне вирішення існуючих проблем вимагає від регіональних органів влади дієвих заходів, комплексних, системних підходів до створення сприятливих умов для сталого розвитку економіки, що сприятиме підвищенню її конкурентоспроможності в світовому економічному співтоваристві та в цілому ефективному соціально-економічному розвитку Донецького регіону.

Література

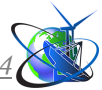
1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2015/06
3. Офіційний сайт ТОВ «Метінвест Холдінг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.metinvestholding.com>

Abstract: This article examines innovation and investment support issues for the Donetsk region economic development in the crisis. The necessity of using various approaches to creating favorable conditions for sustainable economic growth in the region is shown. The most typical problems are revealed and the ways of their improvement are offered.

Key words: investment, innovation, region, industry, competitiveness

Стаття відправлена: 23.09.2020 г.

© Колодяжна І.В.

УДК 330.190.2 :631.6

REHABILITATION CAPACITY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES AND METHODS OF ITS ASSESSMENT**САНАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА МЕТОДИ ЇЇ ОЦІНКИ****Шило Ж.С./ Shilo Zh.S.***к.е.н., доцент/ k.e.n., as. prof.**Національний університет водного господарства та природокористування,
Рівне, Соборна, 11, 33028**National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Soborna, 11, 33028*

Анотація. Автором наведені основні підходи до визначення поняття «санаційної спроможності» підприємства. Детально охарактеризовані особливості методики оцінки санаційної спроможності та створення дієвих механізмів управління підприємствами харчової промисловості. На основі проведеного аналізу запропонована система показників для визначення доцільності проведення санаційних заходів і встановлення процедури банкрутства.

Ключові слова: санація, санаційна спроможність, банкрутство, механізм оцінки санаційних заходів, підприємства харчової промисловості.

Вступ. В умовах фінансової та політичної нестабільності діяльність підприємств супроводжується кризовими ситуаціями, результатом яких може стати неплатоспроможність або банкрутство. На практиці використовується недостатньо як загальних теоретико-методичних розробок з питань управління санацією, так і спеціальних, призначених для підприємств окремих галузей, що, у свою чергу, не дозволяє ефективно організувати роботу в кризових умовах.

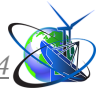
Проблеми розробки інструментарію оцінки санаційної спроможності та створення дієвих механізмів управління підприємством в умовах економічних трансформацій досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як І. Ансофф, Т. Білоконь, В. Василенко, Н. Здравомислов, А. Кондрашихін, К. Ларіонова, Л. Лігоненко, В. Москаленко, Б. Поляков, О. Раєвнєва, О. Терещенко, О. Тридід.

Незважаючи на велику кількість розроблених методичних підходів, на даний час не існує чітко окресленого інструментарію оцінки санаційної спроможності та банкрутства підприємств харчової промисловості.

Метою статті є визначення економічної сутності поняття «санаційна спроможність» підприємства та аналіз основних підходів до її оцінки.

Основний текст. Термін «санація» походить від латинського «sanare» і перекладається як оздоровлення або видужання. Санація може відбуватися способом об'єднання підприємства, яке перебуває на межі банкрутства з потужнішою компанією; за допомогою випуску нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу; збільшення банківських кредитів і надання урядових субсидій; повної або часткової купівлі державою акцій підприємства, що перебуває на межі банкрутства.

Основоположним та найбільш раціональним трактуванням санації в теорії та на практиці вважається визначення, запропоноване відомими зарубіжними економістами Н. Здравомисловим, М. Гелінгом, Б. Бекенферде, які розглядають санацію як систему фінансово-економічних, виробничо-технічних,

організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді. Таке визначення було використане сучасними вченими-економістами, такими як Подерьогін А.М., Терещенко О.О., Карпунь І.Н., Білоконь Т.М., Мартиненко В.П., Багацька К.В. та іншими. Проте поряд із спільною думкою зазначених авторів існують і інші трактування санації.

Аналізуючи дослідження різних авторів, ми вважаємо, що санація – це економіко-правові відносини між суб'єктами, які викають під час впровадження системи заходів з метою задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів та оздоровлення фінансово-господарського стану боржника у довготривалій перспективі на основі розвитку та реалізації санаційного потенціалу підприємства.

Нами запропоновано використовувати певну модель станційної спроможності підприємств харчової промисловості (рис. 1).

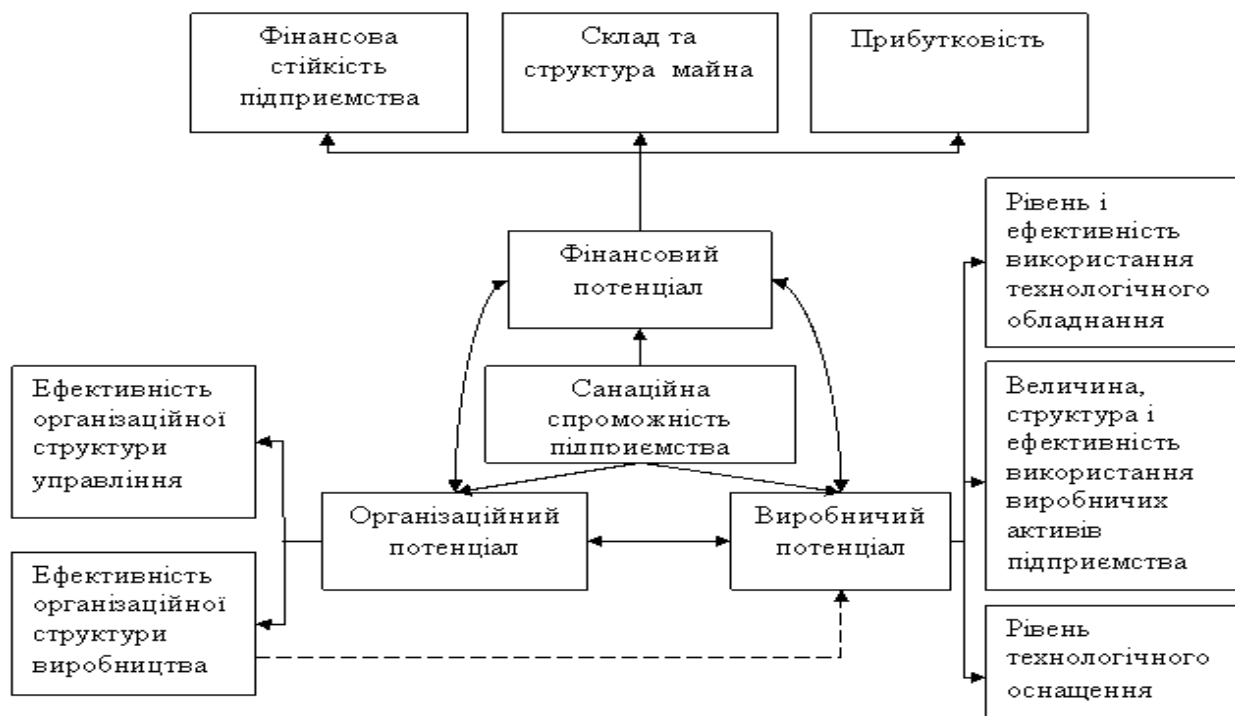

Рис. 1. Система санаційної спроможності підприємств харчової промисловості

Джерело: складено автором

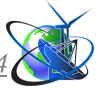
Обґрунтування доцільності управління санаційними заходами підприємства відбувається на основі інформації про рівень санаційної спроможності суб'єкта господарювання. При цьому особливу увагу слід звернути на показники, які формують базу для оцінювання санаційної спроможності на перспективу.

Рис. 2. Сукупність показників для визначення санаційної спроможності підприємств харчової промисловості

Джерело: складено автором

Запропонована методика дозволяє не тільки здійснювати оцінку санаційної спроможності підприємства але й створює передумови до виявлення слабких

сторін, які стримують його економічний розвиток.

Враховуючи особливості господарської діяльності підприємств харчової промисловості, нами було сформовано систему показників, які характеризують фінансовий, виробничий та організаційний потенціал даного суб'єкта (рис. 2).

Досліджуючи проблему банкрутства західні фахівці розробили теорію кризового управління. Суть якого полягає в діагностиці стану фірми і розробці заходів щодо виходу з кризи або вибору способу припинення її діяльності, коли вона стає банкрутом. Кризове управління має на меті збереження підприємства як економічної одиниці, одним із таких напрямків є консолідація [5].

Консолідація передбачає проведення заходів спрямованих на виявлення та подолання причин негативних явищ при одночасному збереженні організаційної структури та продовження виробничої діяльності підприємства. Консолідаційні програми охоплюють організацію праці управління та контроль, а також заходи щодо зниження виробничих витрат. Перевагою консолідації є збереження організаційної цілісності підприємства, його виробничої діяльності та конфіденційного заходу, а загалом, утримання ринкових позицій фірми [4].

За недостатністю консолідації або санації застосовується так звані трансформаційні методи, які передбачають зміну організаційної структури та юридичного статусу підприємства. При цьому ліквідації підприємства не відбувається, оскільки банківський рахунок і торгівельна марка переходять далі. Вказані варіанти не вичерпують можливостей і способів виживання підприємства, наприклад практикується передача юридичним або фізичним особам на конкурсних засадах функцій управління підприємством-боржником.

Проблема в Україні ускладнюється недосконалістю системи нормативно-правового забезпечення, не доопрацюваннями в системі бухгалтерського обліку фінансово-економічної діяльності, що часто унеможлиблює діагностику підприємства, а також дефіцитом фахівців з питань кризового управління.

Висновки. Підводячи підсумки дослідження методів оцінки фінансової санації та банкрутства підприємств харчової промисловості, необхідно відмітити наступне: при розробці даних методів слід враховувати особливості даної галузі; оцінку банкрутства підприємств харчової промисловості доцільно проводити у розрізі їх фінансового, виробничого та організаційного потенціалу; з метою спрощення процедури оцінки санаційної спроможності доцільним є розробка інтегрального показника визначення необхідності проведення санаційних заходів на підприємстві.

Література:

1. Зінченко О. А. Теоретико-методологічні підходи до удосконалення механізму управління фінансовою санацією підприємства. *Вісник Криворізького національного університету*. 2013. №34. С. 305-309.
2. Ларіонова К.Л. Формування складових елементів організаційно-економічного механізму управління санацією підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. №6, т. 2. С. 87–94.

3. Манойленко О.В. Підходи до оцінки санаційного потенціалу тимчасово неплатоспроможних суб'єктів господарювання. *Економіка і держава*. 2010. № 1. С. 60-63.

4. Мостова М.А. Санаційна спроможність підприємств харчової промисловості в сучасних умовах.

URL: [/http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2011_48/28.htm](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2011_48/28.htm)

5. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. К. : КНЕУ, 2006. 268 с.

References.

1. Zinchenko O.A. Theoretical and methodological approaches to improving the management mechanism of financial rehabilitation of the enterprise. *Bulletin of Kryvyi Rih National University*. 2013. №34. Pp. 305-309.

2. Larionova K.L. Formation of constituent elements of the organizational and economic mechanism of management of reorganization of the enterprise. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*. 2012. №6, v. 2. P. 87-94.

3. Manoilenko O.V. Approaches to assessing the resolution potential of temporarily insolvent entities. *Economy and state*. 2010. № 1. pp. 60-63.

4. Mostova M.A. Rehabilitation capacity of food industry enterprises in modern conditions.

URL: [/http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2011_48/28.htm](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2011_48/28.htm).

5. Tereshchenko O.O. Anti-crisis financial management at the enterprise: monograph. K.: KHEU, 2006. 268 p.

Abstract. The author presents the main approaches to defining the concept of "rehabilitation capacity" of the enterprise. The peculiarities of the method of assessment of remediation capacity and creation of effective mechanisms for managing food industry enterprises are described in detail. Based on the analysis, a system of indicators is proposed to determine the feasibility of reorganization measures and the establishment of bankruptcy proceedings.

Key words: reorganization, reorganization capacity, bankruptcy, mechanism of evaluation of reorganization measures, food industry enterprises.

Стаття відправлена: 23.09.2020 р.

© Шило Ж.С.

УДК 339.13:637.1(477+100)

**FUNCTIONING OF THE MILK MARKET AND MILK PRODUCTS IN
UKRAINE AND IN THE WORLD****ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОКОПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ТА
СВІТІ****Gutsul Tetiana / Гуцул Т.***s.e.s., as prof. / к.э.н., доцент*

ORCID:0000-0002-1826-240X

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,**Kyiv, Heroiv Oborony 15, 03041**Національний Университет Биоресурсов и Природопользования Украины,**г. Киев, ул. Героев Обороны 15, 03041***Gutsul Yevheniia/ Гуцул Є.***student / студент**Anhalt University of Applied Sciences,**Bernburg, Saxony-Anhalt, Germany*

Abstract. *The research examines the main trends in the world market of milk and dairy products. The main factors and problems of its formation and functioning in Ukraine are analyzed.*

Key words: *food security, market, production, consumption, milk.*

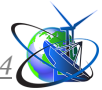
In the conditions of quarantine, the problem of food security in Ukraine and countries around the world is becoming relevant to prevent the spread of coronavirus. The FAO, WHO and WTO call on countries to take care of preserving domestic resources and create opportunities to support countries that may suffer from hunger. Under such circumstances, Ukraine, as one of the leaders in agricultural production, should increase exports in order to generate additional revenues to the economy.

The main part

The demand for dairy products as a protein source will grow by 25% until 2030. This can happen at the expense of Asian countries, in particular, the United Arab Emirates, Saudi Arabia, Iraq, Iran, China - those countries where 80% of the food allowance structure is milk. However, they do not have a sufficient number of territories in order to create a dairy farm. They don't have land to grow roughage and don't even have the necessary amount of water.

Nowadays, the largest milk producers are New Zealand, Australia, Europe, the United States. According to experts, these countries will not be able to satisfy the growing demand. Ukraine ranks 22nd of world milk producers. In 2019, milk production in Ukraine decreased by 3.7% compared to 2018. Despite the decline in production, experts consider Ukraine as a country that can meet the global demand for dairy products, and at the same time believe that it can break into the top five from 22nd place in the world.

Milk production grows on the world market (Figure 1). It will amount to 1,282 million tons until 2040, which is 45% more than in 2018. At the same time, the number of cows will increase by only 14%. In this increasing production, the main role will be played by increasing the level of technology, which will reduce the number of farms by 17%, but will lead to an increase in the number of cows on the

farm. Milk yields will grow by 27% - from 2.3 to 2.9 tons per year. According to experts' forecasts, the largest exporting regions will be able to increase milk supplies by 36 million tons until 2040, if necessary, 45 million tons. These needs of the global dairy market that can provide Ukraine with a significantly higher level of export capacity, Ukrainian producers can increase their exports. Currently, Ukraine ranks third in the world of casein exports, fifth in terms of butter exports, and eighth in terms of skimmed milk powder exports. Ukraine is the second largest oil supplier in the EU after New Zealand [2].

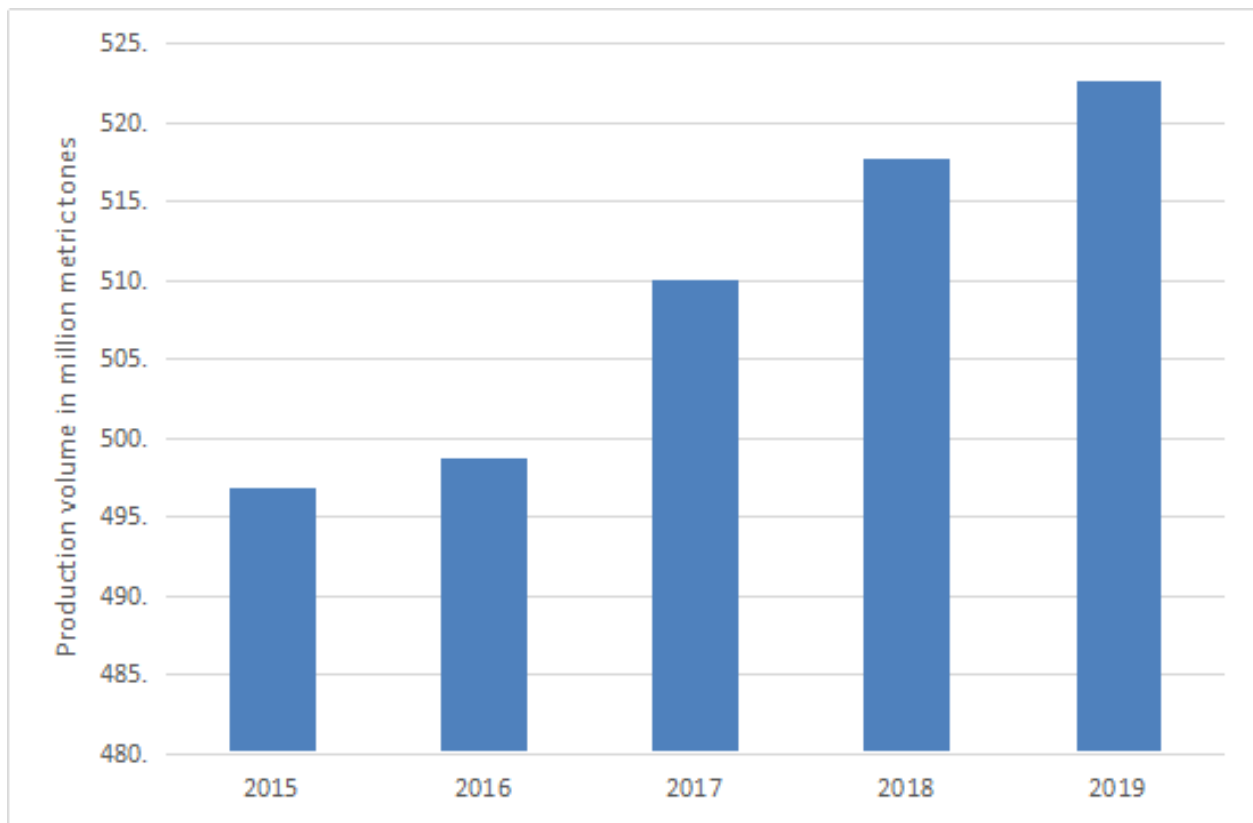

Figure 1. Global cow milk production 2015 to 2019

Source: [1]

Milk is mostly consumed in the form of fresh dairy products with a total production of 415 million tons. The leaders are India (23%), the EU (11%), China (10%), Pakistan (8%) and the US (6%). This category also includes raw milk, and this explains the high position of developing countries in the world's leading producers.

For example, China consumes its own milk in the form of fresh dairy products. Ukraine, according to the data provided in the OECD-FAO Agricultural Outlook 2016-2025, is in the Top 10 largest producers of fresh dairy products with a volume of 8 million tons.

Nowadays, Ukrainians satisfy their food needs mainly at the expense of plant-based products - 72%. Only 28% of the average food allowance is provided by the consumption of livestock products, which is almost 2 times less than necessary. Milk and dairy products are one of the main sources of nutrition, including protein and

lactose.

The optimal situation is when the actual consumption of food during the year corresponds to the recommended norm, that is, the ratio between actual and rational consumption is equal to one. The science-based rate of consumption of milk and dairy products is 380 kg per year. In fact, Ukrainians in 2019 consumed 185 kg, that is, the coefficient of sufficiency is 0.49. The main part of the market for dairy products in Ukraine is made up of domestic products, although imports have been growing in recent years. In the process of adaptation of domestic dairy producers to the European technological standards of production and quality control, as well as the active penetration of European manufacturers' products into the domestic market of Ukraine, the quality of dairy products in General is growing, which also leads to an increase in prices.

Determining the supply and demand in this market has certain difficulties. Demand for dairy products is limited and tends to decline with low consumer purchasing power. In 2019, against the background of falling available real incomes of the population, the average per capita consumption of only three groups of food products (bread products, vegetables and melons, potatoes) reached or exceeded the recommended level. Their consumption adequacy ratios were 1, 1.02, and 1.13, respectively. Consumption of milk and dairy products per capita is lower than the national average in nine regions of Ukraine: Luhansk, Donetsk, Zaporizhia, Odessa, Sumy, Rivne, Kirovohrad, Dnepropetrovsk and Vinnytsia regions.

The existing differences are related to the specifics of market formation in the levels of dairy products consumption in the regions. Such types of dairy products as butter, hard cheeses, dry and condensed milk are characterized by good transportability and therefore they have a wide market. Whole milk, sour cream, cream and some other products cannot be stored for a long time. Therefore, their sales market tends to the production zones and is localized.

The problem of the dairy market in Ukraine is the decrease in the number of cows in Ukraine, which leads to a decrease the volume of raw materials for the production of finished dairy products. The decrease in the number of cows is primarily due to a reduction in the number of private farms. At the same time, agricultural enterprises received more than UAH 2.6 billion in profit in 2019 due to milk production. Although, revenues from milk production against 2018 by almost 1.3 billion UAH. At the same time, the level of profitability of production will decrease in 2019 by only 1% and is 15.1%.

The lack of raw materials and their low quality have a negative impact on the development of the domestic market of milk and dairy products. Choosing suppliers of dairy raw materials, processing companies pay attention to the methods of keeping cows on farms, their feeding, the system for collecting raw materials and storing them, and the state of milk transportation. The positive thing is that the production and processing of high-quality milk continues to grow.

The integration of Ukraine into the EU and the restriction of state support for domestic producers provides for an increase in the volume of imported products to the country, which will significantly increase the competitive activity of dairy processing enterprises. In recent years, there has been a tendency to improve milk

quality indicators, which, accordingly, has a positive effect on the quality of finished dairy products and will increase the possibility of export activities [3].

The formation of the milk and dairy products market requires clear interaction between its producers and processing enterprises. At the same time, the level of specialization and concentration of production at agricultural enterprises, the state of the raw material zone of the processing enterprise, the degree of integration of agriculture and processing enterprises, the level of material interest and responsibility for the final result of production activities are important.

Conclusion

The research of the current state of the world milk and dairy products' market, as well as the state of milk production in Ukraine, showed that this industry is quite profitable and a priority for our state. The main objectives for improving the development of this market are to increase the number of highly productive cows in farms of various forms of ownership, create an effective legal framework for both milk producers and dairy processing enterprises, create conditions for healthy competition, and protect consumers from low-quality products. This will allow Ukraine to significantly increase the production and export of milk and dairy products to the world market.

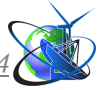
References:

1. Cow milk production worldwide from 2015 to 2019 (in million metric tons) [Electronic resource] // Statista. – 2020. – Resource access mode: <https://www.statista.com/statistics/263952/production-of-milk-worldwide/>
2. World milk market and Ukrainian prospects [Electronic resource] // MilkUA.info. – 2019. – Resource access mode: <http://milkua.info/uk/post/svitovij-rinok-moloka-i-ukrainski-perspektivi>.
3. The situation in the daire market// Ukrmolprom: [Electronic resource]. Resource access mode: <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/ua/novini/novini/466-situatsiya-na-molochnomu-rinku>

Література:

1. Cow milk production worldwide from 2015 to 2019 (in million metric tons) [Електронний ресурс] // Statista. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/statistics/263952/production-of-milk-worldwide/>
2. Світовий ринок молока і українські перспективи [Електронний ресурс] // MilkUA.info. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://milkua.info/uk/post/svitovij-rinok-moloka-i-ukrainski-perspektivi>.
3. Ситуация на молочном рынке // Укрмолпром: [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/ua/novini/novini/466-situatsiya-na-molochnomu-rinku>

Анотація. Дослідження сучасного стану світового ринку молока та молочної продукції, а також стану виробництва молока в Україні, показує, що ця галузь є досить прибутковою та пріоритетною для нашої держави. Головними завданнями для поліпшення розвитку ринку молока та молочних продуктів є нарощення поголів'я високопродуктивних корів в господарствах різної форми власності, створення дієвої законодавчої бази як для виробників молока, так і для молокопереробних підприємств; створення умов здорової конкуренції; захист споживачів від неякісної продукції. Це дозволить Україні значно

збільшити обсяги виробництва та експорт молока та молочної продукції на світовий ринок.

Україна займає 22 місце у рейтингу світових виробників молока. За 2019 рік виробництво молока в Україні зменшилось на 3,7% у порівнянні з 2018 роком. Незважаючи на зниження виробництва, експерти розглядають Україну, як країну, яка може задовільнити світовий попит на молоко та молочну продукцію, і при цьому вважають, що вона може увійти у п'ятірку світових лідерів.

Сьогодні свої потреби в продуктах харчування українці задовільняють в основному за рахунок продуктів рослинного походження - 72%. І лише 28% середньодобового раціону забезпечується за рахунок споживання тваринницької продукції, а це майже в 2 рази менше необхідного. Молоко і молочні продукти є одним із основних джерел повноцінного харчування, включаючи білок та лактозу.

Проблемою ринку молочної продукції в Україні є зниження кількості поголів'я корів в Україні, що призводить до зменшення обсягів сировини для виробництва готової молочної продукції. Зниження поголів'я корів викликано, в першу чергу, скороченням кількості приватних фермерських господарств. При цьому за рахунок виробництва молока сільськогосподарські підприємства одержали у 2019 році понад 2,6 млрд грн прибутку. Хоча, прибутки від виробництв молока проти 2018 року майже на 1,3 млрд грн. Водночас рівень рентабельності виробництва цього виду продукції зменшиться у 2019 році лише на 1% і становить 15,1%.

Інтеграція України до ЄС та обмеження державної підтримки вітчизняних виробників передбачає збільшення обсягів імпортової продукції в країну, що суттєво посилить конкурентну активність молокопереробних підприємств. В останні роки спостерігається тенденція покращення показників якості молока, що відповідно позитивно впливає на якість готової молочної продукції та сприятиме збільшенню можливості здійснення експортної діяльності.

Ключові слова: продовольча безпека, ринок, виробництво, споживання, молоко

Стаття відправлена: 23.09.2020 р.

© Гуцул Т.А., Гуцул Є.В.

УДК 331.53

THE PROBLEM OF PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION OF
YOUNG PEOPLE

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ

Nazarenko N./Назаренко Н.А.

postgraduate student /аспірант

Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of

the National Academy of Sciences of Ukraine

Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи

Abstract: The article considers the professional education of young people, the perception of young people about education as a value. It is revealed that the choice of educational institution and direction of training for a teenager is the basis of his self-affirmation in society. An increase in the orientation of young people to material well-being was revealed, with some decrease in orientations to high qualification and professionalism. There are several groups of factors that influence the decision to receive education. It is determined by the difficulties experienced by the institute of education, the shortcomings of its operation, which cause severe consequences. A number of factors have been identified that can solve the issue of employment of graduates and providing enterprises with qualified personnel.

Key words: professional self-determination, youth, vocational schools, choice of educational institution, vocational education

Introduction. Overproduction of specialists in one or another field does not increase the economic potential, but leads to its loss: retraining is an expensive measure for those who study and for society as a whole. In the pursuit of prestigious professions, the creation and consumption of knowledge that is not in demand in the labor market is now taking place, so this problem should be recognized by the state. We are dealing with a "market failure", which is the inability to provide the regional economy with quality personnel for the technological development of the state economy. This situation is unfavorable in the long run, because long-term admission of low-quality entrants or lack of demand for vocational training can lead to the closure of these areas in regional schools, which will inevitably affect the region's enterprises in terms of trained workers. To create the foundations of technological development of the economy it is necessary not only to promote technical specialties, but also to create conditions for employment of young people with vocational education within the country.

Education is the main social institution for the transfer of knowledge, skills and abilities, understanding of cultural norms and values of graduates. Education methods are key elements in explaining the education chain and job search by young applicants. Yes, the question of how young people choose a place of study and further workplace is insufficiently studied. This is due to the authors' research interest in this issue.

The main text. Any civilized state is concerned about the quality of the modern education system, and students should get the most out of the knowledge acquired in the institution, especially when the vector of choice is formed by all participants in the educational process for the long term, to serve long-term interests.

The period of professional adaptation is most intense at the initial stage of professional and human activity. However, in fact, it begins during the training of the profession, vocational education, when not only mastered the knowledge, skills, rules and norms of behavior, but is characteristic of the workers of a profession lifestyle. When we talk about the adaptation of young people in the labor market, we mean the acquisition by young people of certain qualities, skills and abilities:

- first, professionally significant properties - those psychological features without which it is impossible to achieve professional success in a particular activity;
- secondly, professional experience - knowledge, skills and abilities necessary for the implementation of professional activities (compliance of knowledge obtained in the free economic zone and the real requirements of the work);
- thirdly, professional motivation - psychological reasons that determine the purposeful actions of the individual. On the basis of motives are: the individual's attitude to work as such, to a specific professional work, to his specialty, to himself as a professional.

As there are a large number of higher professional institutions in Ukraine today, school leavers and their parents face the problem of choosing an educational institution with high-quality educational content, modern teaching methods, high material and technical equipment, and highly qualified teaching staff. All this will help to ensure the formation of professional competencies, facilitate further employment and allow you to become a competitive specialist in the labor market. That is why the quality of education is taken into account when choosing an educational institution.

Thus, the quality of modern vocational education can be defined as an educational process aimed at meeting the needs of different segments and groups (students, employers) in obtaining theoretical knowledge, as well as in the development and formation of professional skills, abilities and competencies that meet needs and expectations. society. To determine the prospects for the development of behavioral strategies of graduates of educational institutions in search of their first job, it is necessary to monitor social and value attitudes during their studies.

In the context of values, education lays the understanding of "usefulness" in economic behavior in the labor market. The concept of "usefulness" of a young specialist begins with a subjective assessment of the chosen specialty and awareness of the importance of obtaining professional education. The degree of usefulness of vocational education for young people who receive education only for the sake of a diploma will be different from those who consider education as a distinguishing mark of intellectual and analytical abilities. Perception of the degree of "usefulness" can be a category for ranking the types of economic behavior in the labor market. The values of graduates should be in a single consensus with the requirements of the labor market and the results of the final certification conducted by the institution [1].

The idea of education as a value has changed among young people, now there is an increase in the orientation of young people to material well-being with some decrease in the orientation to high qualification, professionalism, skill. Thus, the value of vocational and higher education is largely determined by the increase in their social status. A higher education diploma is needed mainly for successful

employment and career building, and then to broaden the horizons or increase social status.

According to data prepared by the International Labor Office and experts of the Institute of Demography and Social Research named after M.V. Birds conducted a study "School-to-work transition surveys" to study the processes of transition of young people from learning to the labor market. The results of the study confirm that the value orientations of modern youth are characterized by the growth of pragmatic and hedonistic aspirations, the weakening of altruistic behavior. The transition to a market economy only strengthens the focus of the younger generation on the individualistic cultural model. Studying the opinion of students about the most important goal in life, the qualitative characteristics of this social group were studied. Thus, according to the survey participants, in order to achieve a life goal, it is necessary, first of all, for the young person's own efforts (269.3 conditional points), the presence of connections and support of family, relatives and acquaintances (155.3 conditional points).), and as an integral part of success - the availability of education (55 conditional points) [2, pp. 32-33].

It should be noted that teenagers aged 15-19 put idealistic goals in the first place - 31.7% said they want to make a professional career. The ideal of young people is increasingly becoming an enterprising, energetic young man who seeks self-realization and affirmation of their life positions. In conditions of economic instability, students rely more on their own strength and the support of family, relatives and acquaintances. Least respondents in achieving personal success as a social elevator rely on the help of the state and government institutions putting them in last place. The least significant and expressed in the structure of career orientations are professional competence and stability, which can be explained by age, traditionally schoolchildren and undergraduate students - the most mobile part of society, which seeks change more than stability, and also bets more on enthusiasm and personal qualities than on knowledge and skills.

It is believed that due to the decline in the prestige of productive work for most young people has become pronounced social pessimism, she does not believe in the possibility of having an interesting job, paid in accordance with the quality of their work at the world level. There are polar changes in work motivation. Skilled young people often change their specialty, which leads to an imbalance in the professional structure of the workforce. Priority is fixed not on meaningful work in production, but on work with low intensity, aimed at obtaining significant financial benefits in any way [3].

The problem of self-determination in the profession as part of socially determined choices is relevant today in connection with the intensive interaction of vocational education with other spheres of society, so it is reflected in many studies. As can be seen from the analysis of the results of the study "School-to-work transition surveys" [2], there is a transformation of the social role of vocational education, changing the ideal of an educated person, the idea of what it means to be an educated specialist. Now he is a man who is not so much professional knowledge as self-determined, who has found his place in life. The choice of a particular profession is more specific than the interest in continuing education, and is associated

with a longer planning horizon. What matters is what the young person intends to do a few years after receiving professional education. The losses and benefits associated with assessing the choice of a particular learning option, which are influenced by a wide range of personal, social and cultural factors - threaten uncertainty and risk.

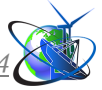
In economic theory, there are two different points of view on the rationality of the behavior of individuals in choosing the direction of study in an educational institution. The first treats the applicant as capable of qualitative assessment of information relating to the characteristics of vocational education services, in decision-making - supporters of market self-regulation; the second is that the individual does not have such abilities - supporters of government intervention. The first point of view refers to neoclassical theoretical views, where the individual is a rational economic agent. The second point of view provides for state paternalism in relation to the population, which consists in financing higher education at the expense of the state budget. A closer approach to the rationality of the behavior of individuals to the second point of view is the organic (institutional) approach.

The choice of educational institution and direction of training for a teenager is the basis of his self-affirmation in society. According to the School-to-work transition surveys, there is an increase in the focus on material well-being and ensuring a decent standard of living, stable social status with some reduction in focus on high skills, self-expression, skill, professional skills [2, Art. 32-33]. Today there is a change in motivation to receive vocational education, young people have a clear attitude to build a successful career, a prestigious status and a stable level of prosperity, while in Soviet times the purpose of vocational education was to acquire knowledge and skills, desire to become in demand in the labor market. [3].

Before choosing an educational institution and direction of training, young people should analyze their resources (abilities) and opportunities of parents (financial capabilities of the family, in the case of choosing a commercial form of education), as well as predict their employment after vocational education. The effectiveness of the rational choice of their future professional activity is of key importance primarily for the students themselves, because it improves the level and quality of their own education. The "right" choice of educational institution can be considered one that allows applicants to most productively immerse themselves in the learning process and acquire a wide range of knowledge and skills, corresponding to both personal and social expectations, aimed at developing the potential of graduates to meet current and future needs.

Subjective factors can have a negative impact on the choice of university entrants, such as: lack of interest in the chosen activity, motivation to acquire knowledge related to the future profession, lack of awareness of the labor market and demand for specific specialties, fashion considerations "Prestige", one-time advantages of a profession without taking into account the real possibilities of further employment, etc.

Considering the behavior of young people in the labor market, it is necessary to understand what factors affect the applicant when choosing a place of vocational training. The choice of place of study is the initial stage of choosing one's specialty and the place of professional orientation in this specialty.

In general, sociological research in the field of studying the factors influencing the choice of educational institution and youth education programs [3], often faces the problem of determining the motivational (subconscious) criteria for decision making. Here, the methods of the so-called "behavioral economy" can come to the rescue, which can not only explain the benefits of a particular option, but also reduce the risks and undesirable consequences of irrational aspects of decision-making by applicants.

The use of "behavioral approaches" can quite effectively manage the problem of choice, especially in terms of understanding motivation, helps to understand what entrants are guided by when deciding on the choice of institution, and how interested structures can help to adjust this choice to the future student.

When deciding on vocational education, applicants cannot objectively understand their costs and benefits. In this case, it is simply impossible due to the specifics of decision-making in conditions of uncertainty. The entrant makes a decision only at a certain moment and almost never considers possible options to change his life. There are several groups of factors that influence the decision to receive education, which are presented in Figure 1.

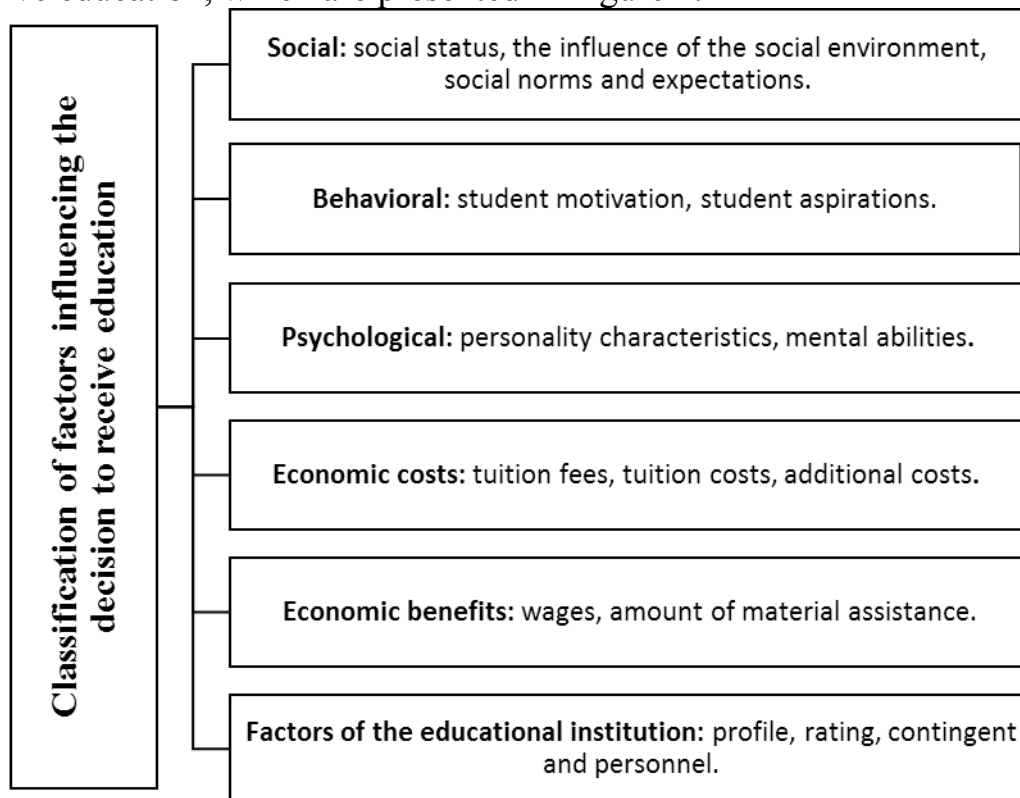

Figure 1 - Classification of factors influencing the decision to receive education.

Note: compiled by the author.

Applicants in the period of professional determination listen to the recommendations of parents and friends (23%). The family is one of the main institutions of socialization, it is the family that translates norms and values, which affects the professional self-determination of the graduate (Figure 2). The family is a space where an individual's idea of professional activity is formed. The position of parents is often a major factor in choosing the direction of training and educational

institution, especially if there is a professional continuity in the family. In the process of raising a child, the family transmits belonging to a certain social class and develops status behavior. Adolescents in the period of professional self-determination take into account the social status, so choose the direction of training and educational institution, similar in social status of parents or higher.

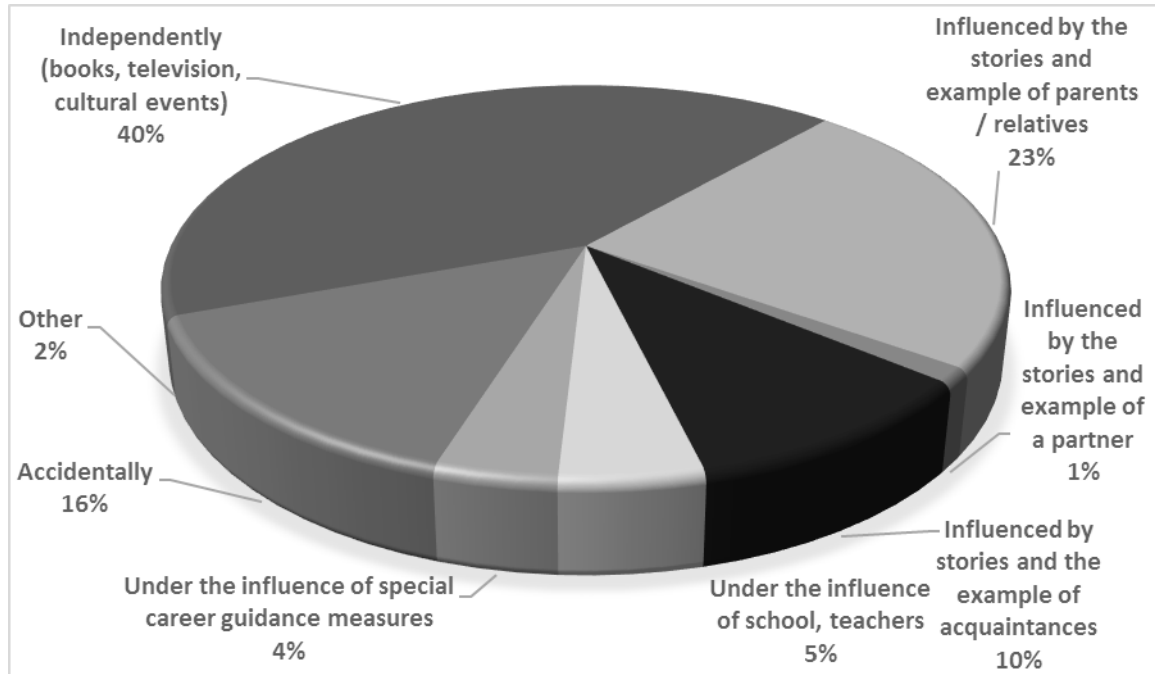

Figure 2 - Distribution of young people by main influence when choosing a profession. Compiled according to data [2].

At the time of professional self-determination, school graduates are often influenced by friends (10%). A group of peers is the main agent of socialization of the individual in adolescence. It is friends and a group of peers that have the maximum influence on the socialization of the individual in adolescence, so the values and norms of the microenvironment can become a dominant factor in the professional self-determination of a school graduate.

Based on Figure 2, we can conclude that the vast majority of applicants when choosing an educational institution focuses on their own choice (40% of respondents). In second place is a group of young people who make decisions under the influence and example of parents and relatives. Every tenth entrant in their choice focuses on advice from friends and acquaintances (10% of respondents). Quite a large number of respondents choose an educational institution by chance (16%).

At the same time, the authors point out the difficulties faced by the institute of education, the shortcomings of its operation, which cause severe consequences. The introduction of external independent assessment (EIA), on the one hand, increased the chances of admission to higher education institutions, on the other - over time postponed the stage of self-determination associated with the choice of specialty / field of study and educational institution, which became dependent on its results. The inhibiting factor in the professional orientation of schoolchildren is the focus of the main efforts of teachers and students of grades 9-11 on the successful passing of

external examinations, while the vital issue of choosing the right profession is practically not solved. Researchers see the improvement of the quality of professional orientation of students in high school in the formation of a progressive structure of the labor market, in the growth of demand from enterprises and institutions for qualified professions and specialties.

The problem of training is key in the transition from study to work. According to employers, the level of training of modern specialists leaves much to be desired. The reason for this may be the transition to the Bologna system of education. As well as a change in teaching staff, where teaching becomes less attractive and the "Soviet" teaching staff is aging and unable to continue their research activities.

All this, of course, affects the quality of training. Employers, aware of these reasons, still need to invest financial and time in the training of graduates. According to various estimates, employers are fully prepared to spend the company's funds on training their staff. According to the analytical report, only 48% of employers are willing to invest in employee training [4]. It is noted that every 10th person trained received a raise or salary. All this once again emphasizes that training a young applicant in the company of the employer is a necessary requirement. However, the results of sociological research show that only 9% of surveyed graduates choose companies that offer training.

Addressing the issues of employment of graduates and providing enterprises with qualified personnel is determined by a number of factors. Among the most important, according to many researchers, include:

- 1) the structure and scope of training of skilled professionals and workers, their compliance with current and future needs of the economy [5];
- 2) development of integration of universities, other vocational education institutions and enterprises (companies), including special-purpose training funds, joint postgraduate training programs [1];
- 3) the availability of advanced training programs that take into account trends in industry and the economy [6];
- 4) development of educational crediting, state support and insurance of private investments in education and vocational training [4];
- 5) career guidance and informing students about work at enterprises, encouraging various ways of developing the personal qualities demanded by the labor market [5];
- 6) the availability of measures for adaptation and consolidation of young professionals in enterprises, the development of mentoring, social support programs.

Conclusions. Analyzing the changing needs of young people in vocational education, we note that currently:

- there is a devaluation of vocational education as a means of obtaining professional knowledge necessary for success in life;
- there is a need for higher education, reduced to a diploma and considered by the younger generation in terms of either raising social status, or a temporary solution to the problem of employment, or obtaining a deferment from conscription (for men) [2].

The considered choice of entrants of the future profession acquires special value

and for the state policy in the field of education and employment as the validity of the basic directions of improvement of activity of all structures for realization of opportunities of youth depends on it.

The best of all possible options for deciding on the choice of university entrants contributes to the development of the educational environment as a whole, greater involvement of young people in it, its success, needs, further effective employment and career growth, higher reputation of the university and special value.

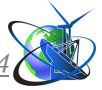
Additional market participants are needed who balance between the interests of educational institutions, the state and the population in the process of functioning of the markets of vocational education services. Reducing the negative effects of lack of awareness of applicants in the markets of higher education services is largely possible through the development of institutional mechanisms. We need to improve the tools for quality assessment, stimulate competition between regional vocational schools on the basis of determining their competitive advantages, consisting, in particular, of favorable economic and geographical location, the needs of regional enterprises in qualified personnel, increasing the scientific and pedagogical potential of regional universities. country and the world.

References:

1. The formula of generations: values and motives of modern generations / Academy DTEK together with hh.ua | grc; Ukraine, 2019. (link from the Internet resource <https://hhcdn.ru/file/16834655.pdf>)
2. Transition to the youth labor market of Ukraine: the results of the international study "School-to-work transition surveys" in Ukraine in 2013 and 2015 / Ella Libanova, Alexander Tsymbal, Oleg Yarosh and Larisa Lisogor; International Labor Office. - Geneva: MOP, 2016.
3. L.Yu. Semenova, Youth in the labor market in Ukraine, Scientific view: economics and management, №2 (56), 2016, P.127-136.
4. Analytical report "Estimation of demand for professions in demand in the labor market" / Project "Economic and social reproduction of Donbass", Kyiv International Institute of Sociology, Kyiv 2015.
5. Monitoring the integration of the Ukrainian higher education system into the European Higher Education and Research Area, Analytical Report / International Charitable Foundation "International Education Policy Research Foundation"; for general ed. T.V. Finikova, OI Sharova, Kyiv: Taxon, 2014, P. 144.
6. L.O. Curia Development of the system of vocational education of Ukraine in accordance with the requirements of the European Union, Bulletin of Khmelnytsky National University, №4, Vol.2, 2015, p. 207-214.

Література:

1. Формула поколінь: цінності та мотиви сучасних генерацій / Academy DTEK спільно з hh.ua | grc; Україна, 2019. (посилання з інтернет-ресурсу <https://hhcdn.ru/file/16834655.pdf>)
2. Перехід на ринок праці молоді України: результати міжнародного дослідження «School-to-work transition surveys» в Україні у 2013 та 2015 роках / Елла Лібанова, Олександр Цимбал, Олег Ярош та Лариса Лісогор; Міжнародне бюро праці. – Женева : МОП, 2016.
3. Л.Ю. Семенова, Молодь на ринку праці в Україні, Науковий погляд: економіка та

управління, №2 (56), 2016, С.127-136.

4. Аналітичний звіт «Оцінка попиту на професії, які затребувані на ринку праці» / Проект «Економічне і соціальне відтворення Донбасу», Київський міжнародний інститут соціології, Київ 2015.

5. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження, Аналітичний звіт / Міжнародний благодійний фонд «Міжнародний Фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, О.І. Шарова, Київ: Таксон, 2014, С. 144.

6. Л.О. Курій Розвиток системи професійно-технічної освіти України відповідно до вимог Європейського союзу, Вісник Хмельницького національного університету, №4, Т.2, 2015, ст. 207-214.

Анотація: У статті розглянуто професійну освіту молоді, уявлення молоді про освіту як про цінність. Виявлено, що вибір навчального закладу і напрямку підготовки для підлітка є основою його самоствердження в суспільстві. Виявлено зростання орієнтації молоді на матеріальне благополуччя при деякому зниженні орієнтацій на високу кваліфікацію, професійність. Виокремлено кілька груп чинників, які впливають на прийняття рішення про отримання освіти. Визначено на труднощі, яких зазнає інститут освіти, на недоліки його функціонування, які породжують важкі наслідки. Витділено низку чинників, які можуть вирішити питання працевлаштування випускників та забезпечення підприємств кваліфікованими кадрами.

Ключові слова: професійне самовизначення, молодь, професійно-технічні навчальні заклади, вибір навчального закладу, професійна освіта

Науковий керівник: д.е.н., проф. Новіков В.М.

Стаття відправлена: 24.09.2020 г.

УДК 631.1

THE MAIN DIRECTIONS OF INTENSIFICATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND WAYS TO INCREASE ITS EFFICIENCY**ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИНТЕНСИФИКАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЕЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ****Sulima N.N. / Сулима Н.Н.***s.e.s., as prof. / к.е.н., доц..**National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,**Kiev, 15 Heroiv Oborony Street, 03041**Національний університет біоресурсів і природопольовання України,**Київ, ул. Героев Оборони 15, 03041***Mazur N.A./ Мазур Н.А.***d.e.s., prof. / д.э.н., проф.**Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University,**Kamianets-Podilskyi, 61 Ohienko Street, 32300**Каменец-Подольский национальный университет им. Ивана Огиенко,**Каменец-Подольский, ул. Ивана Огиенко, 61, 32300*

Аннотация. *The article considers the main directions of intensification of agriculture and ways to increase its efficiency.*

Ключевые слова: *efficiency, directions of efficiency.*

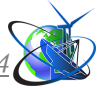
The development of agriculture will continue on the basis of consistent intensification. In view of this, a major prerequisite for developing the productive forces of the agrarian sector of the economy is the widespread introduction into production of scientific and technological progress.

At the present stage, the main directions of agricultural intensification are as follows: mechanization and automation; melioration; chemicalization; electrification; innovative resource-saving technologies; biotechnology; specialization and concentration of production; effective management; progressive forms of organization and remuneration.

The introduction of complex mechanization and automation of production involves the creation of high-performance and advanced systems of machines, taking into account the specificities of the agricultural sectors. Of particular importance is the improvement of the quality and reliability of agricultural machinery, which is the basis of high efficiency of its use.

The process of intensification of agricultural production involves not only the saturation of its modern technology, but also increasing the efficiency of its use. Thus, the efficiency of the machine-tractor fleet largely depends on the level of labor productivity and the strengthening of the economy of agricultural enterprises. An important area of agricultural intensification is land melioration, which improves the productivity of agricultural land and the economic efficiency of production. Land melioration is an effective factor and in many cases the prerequisite for increasing the fertility of the land, which is the basis of high and sustainable crops.

In Ukraine, nearly 20 million hectares of agricultural land is located in a risky area, where droughts, dry winds and dust storms cause great damage to agriculture. In

the dry years, which are repeated periodically, Ukraine does not pick up 10-15 million tons of grain, 12-18 million tons of feed in feed units. Drought causes very large losses, which are calculated by billions. There are about 10 million ha lands requiring irrigation in the area of risk agriculture. In recent decades, about 3 million hectares of arid lands have been irrigated and put into operation. It allows creating a zone of guaranteed and stable production of agricultural products. In connection with the regulation of the water-air regime of soils and the introduction of the required amount of fertilizers, it became possible to program high and sustainable crops.

Modern drainage melioration is carried out on a new basis with the saturation of hydraulic structures, the widespread use of closed drainage, the presence of systems of two-way control of the air-air regime. The introduction of better methods of drainage and quality improvement of reclamation works enable the farms of the Polissya and western regions of Ukraine to increase the intensity of land use, to increase the production of crop and livestock products.

One of the most important areas of agricultural intensification is the balanced chemization of agriculture. Agricultural chemistry means the use of mineral fertilizers, which directly increase the yield of crops. Increased soil fertility is associated with the widespread use of mineral fertilizers in combination with agrotechnical measures. Currently, about 60% of the nutrients introduced into the soil are mineral fertilizers.

Of particular importance is the use of mineral fertilizers to increase crop yields and accelerate the return on investment. Many years of research of scientific institutions show that the introduction of mineral fertilizers in the farms of Polissya provides 40-50% increase in crop yields, Forest-steppe zone - 35-40, Steppe - 30-35%.

The use of mineral and organic fertilizers, chemicals to control weeds, pests and diseases of plants is the basis for the introduction of intensive technologies for growing crops. The experience of intensive wheat-growing farms has shown that yields are increasing by 65-70% compared to traditional technology.

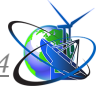
The introduction of innovative resource-saving technologies in agriculture, which would ensure the increase of efficiency of functioning of the agrarian sector in conditions of limited and depletion of natural resources, is of particular relevance. Now the constant introduction of the latest developments is the key to sustainable agriculture.

Despite the instability of innovation activity, the Ukrainian agriculture is trying to integrate advanced scientific and technical developments and adapt them to its own production. This is evidenced by the use of the latest technologies in agriculture, crop production and animal husbandry, which are used by leading enterprises in the country.

In domestic agriculture, progressive modern technologies of minimum tillage and precision agriculture are being increasingly used, namely: Mini-Till, No-Till or Zero-Till, Strip-Till.

At present, the most widespread use of plant breeding and genetic engineering is to activate crop production.

Gene engineering and the use of genetically modified organisms (GMOs) are

becoming increasingly popular. Methods of genetic engineering, cell biology, DNA technology help transfer genetic material to plants from microorganisms, fungi and animals. Removal of genes and their inclusion in the genome of existing plant varieties gives them new features: resistance against pests, herbicides; to unfavorable soil and climatic conditions; ability to synthesize biopesticides; neutralize toxic substances in soil, water and the like. However, the final impact on living organisms consuming such products is not clearly defined and can manifest over the decades, adversely affecting their life.

Considerable interest is shown today in the production of agricultural "eco" products grown with minimal tillage, complete abandonment of the use of GMOs and plant protection products.

The use of space industry advances becomes the most appropriate condition for enhancing agricultural development. This is quite relevant in modern conditions, since the availability of large areas of the agrarian sector necessitates the receipt of information on the state of resources, efficient use of natural resource potential and material and technical resources, yield forecasting, implementation of modern systems of land use and information agro-technologies require the development of technological and technological technologies. Such systems include Global Positioning System (GPS), "Rapid Eye", CORINE Land Cover (Coordination of Information on the Environment).

Scientific and technological progress has stimulated the rapid development of nanotechnology, which is taking place in all areas of agriculture, including machinery and fertilizer systems. Nanotechnology defines a set of methods and techniques that guarantee the ability to create and modify objects in a controlled manner that have fundamentally new qualities and enable them to be integrated into fully functioning systems. The introduction and use of these technologies in the crop sector have a positive effect, affecting yields, cost savings, resource management and more.

The essence of innovative technologies related to animal husbandry is to implement:

- biotechnology (application of cellular and genetic engineering methods to enhance animal reproductive function). Research results are used to improve animal health, improve the quality of livestock products, protect the environment and conserve the gene pool. Biotechnology enables the identification of genetically resistant to various animal diseases and aims to use them in the breeding process;
- breeding (aimed at improving the breed qualities of animals due to the intensive use of highly productive breed breeding animals). The efficiency of breeding work is closely linked to the reproduction, the rate of renewal of the main flock, the provision of high-value genetic material, and in the future - the creation of a domestic market for breeding resources that would fully meet domestic needs and export-oriented;
- feeding systems. Modern standards of feeding should take into account the needs of animals for energy, dry matter, proteins, carbohydrates, fiber, fat, trace elements, carotene, vitamins and more. Accordingly, various feeding regimes are created for the respective breeds of animals, due to their precise

dosage. This technology allows to increase the live weight gain of livestock, but the introduction of intensive feeding systems is hampered by the considerable need for the financial resources needed to modernize and automate production processes;

- technical and technological support, characterized by updating the farm technological base with the latest equipment for animal keeping. For example, fencing boxes and aft table with / without locking; combined boxes; general pillowcases; arrangement of chairs; feed and distribution systems; modern milking equipment, etc.; - resource-saving technologies based on the introduction of full process automation, the use of robotics, the creation of a forage base, breeding of high-productivity livestock

Compliance with this will affect the profitability of the livestock industry and will become the basis for innovative development of the agricultural sector.

One of the areas of intensification is the specialization of agricultural production. The specialization of agricultural enterprises is inevitably accompanied by the concentration of production in all industries, which helps to increase its efficiency. Increasing output and increasing its efficiency in the intensification process is ensured by deepening specialization and achieving optimal sizes of agricultural production in enterprises of different forms of ownership and types of management.

Among the organizational and economic measures that ensure the rational use of production resources and increase the efficiency of production intensification, the introduction of progressive forms of organization and remuneration is of great importance.

The main strategic directions of intensification of agricultural production should be: attraction of investment resources; development of specialization and concentration of production to optimal sizes; new approaches to business development; development of production on an innovative basis through the use of new varieties and hybrids of crops and animal breeds; technical and technological re-equipment of production; diversification of production and development on this basis of domestic industrial relations and service and sales cooperation.

References:

1. Agricultural economics: textbook / S. Rogach, N. Sulima, T.Gutsul, L. Ilkiv – Kyiv: PH "Comprint", 2020. – 426 с.

Литература:

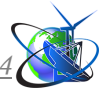
1. Agricultural economics: textbook / S. Rogach, N. Sulima, T.Gutsul, L. Ilkiv – Kyiv: PH "Comprint", 2020. – 426 с.

Аннотация. В работе рассмотрены основные направления интенсификации сельского хозяйства, такие как: механизация и автоматизация; мелиорация; химизация; инновационные ресурсосберегающие технологии; биотехнологии; специализация и концентрация производства; эффективный менеджмент; прогрессивные формы организации и оплаты труда.

Ключевые слова: интенсификация сельского хозяйства, направления интенсификации.

Статья отправлена: 29.09.2020 г.

© Сулима Н.Н., Мазур Н.А.

УДК 332.132-042.3:621.395.721.5:[316.77:004.77](477)

THE LEVEL OF COVERAGE OF COUNTRY TERRITORY BY MOBILE INTERNET, AS ONE OF THE FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF SOCIAL MEDIA IN UKRAINE**РІВЕНЬ ПОКРИТТЯ МОБІЛЬНИМ ІНТЕРНЕТОМ ТЕРИТОРІЇ КРАЇНИ, ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В УКРАЇНІ****Tumanov O.O. / Туманов О.О.***Applicant at the Department of Statistics, Accounting and Auditing, V.N. Karazina Kharkiv National University, senior lecturer / здобувач кафедри статистики, обліку та аудиту, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, старший викладач*

ORCID: 0000-0003-0674-0037

*V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Maidan Svobodi, 4, 61000**Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,**Харків, майдан Свободи, 4, 61000*

Анотація. У нашому швидкозмінному середовищі люди багато часу проводять у соціальних медіа, спілкуючись, або оглядаючи фото та відео. З еволюцією мобільних пристроїв та можливістю їх використання для соціальних медіа та мережі інтернет у цілому, необхідність бути «прив'язаним» до стаціонарного комп'ютера з кожним роком все зменшується. У статті приведено та проаналізовано графік частки населення, яке використовує мобільні пристрої для виходу інтернет в Україні та світі. Також графічно представлено покриття мобільним інтернетом території України та території Франції. Зроблені висновки, що для впровадження планів діджиталізації країни необхідно приділяти велику увагу рівню мобільного покриття на території країни та поширенню швидкісного доступу до мережі інтернет.

Ключевые слова: інтернет, покриття, соціальні медіа, мобільні пристрої, провайдер.**Вступ.**

В останні роки люди багато часу проводять у соціальних медіа, спілкуючись, читаючи чи оглядаючи фото та відео. З розвитком та поширенням мобільних пристроїв, поліпшеної зручності та здешевшенням їх використання, вони стають невід'ємною частиною багатьох людей, як інструменту для доступу в соціальні медіа та в мережу інтернет у цілому. Необхідність бути «прив'язаним» до стаціонарного комп'ютера з кожним роком все зменшується. Але навіть з появою новітніх технологій, ще десять років тому рівень використання пристроїв був невисоким.

З виходом iPhone у 2007 році, стався величезний поштовх до використання мобільних телефонів у мережі інтернет, але вони покрили тільки преміальний сегмент ринку. З іншими сегментами впорався гігант Google, який вже через рік (у 2008 році), представив ринку мобільну операційну систему своєї розробки. Ці ключові події неймовірно вплинули на використання інтернет технологій у мобільній сфері. На кінець 2019 р. розподіл використання операційних систем у мережі від Apple (iOS) та Google (Android) був таким: 177,9 мільйонів пристроїв на iOS проти 1193,2 мільйонів з системою Android [6].

Основний зміст.

Соціальні медіа є частиною ринку інформаційно-комунікаційних

технологій. Тому їх розвиток в першу чергу залежить від розвитку інформаційних технологій. Якщо розглядати розвиток інформаційних технологій, а саме інтернет-підключень, в Україні то він розпочався дуже пізно, порівняно з розвинутими країнами, що, в свою чергу, було перевагою для країни. На момент появи інтернет мережі в Україні вже з'явилися швидкісні способи передачі даних і держава почала їх впроваджувати майже з чистого листа. Якщо розглянути стару Європу і наприклад Францію, то можна побачити, що мережа використовує застарілі магістралі, які не можуть видати сучасну швидкість передачі даних. Щоб їх вдосконалити, треба витратити не тільки час та додаткові кошти на монтаж, але й демонтувати стару систему не відволікая користувачів, що є нетривіальною задачею.

При порівнянні частки використання мобільних пристроїв у світі та Україні слід відмітити, що Україна має велике відставання (рис. 1). Але можна відмітити і позитивні аспекти. Після піку у 2017 році, коли в середньому світ став користуватися мобільними пристроями для виходу у мережу інтернет частіше ніж стаціонарними комп'ютерами, цей показник зупинився і коливається у межах 45–55%. В той же час, українці за цей період почали активніше користуватися мобільним інтернетом – з 18% у 2017 році до 28% на кінець 2019 року.

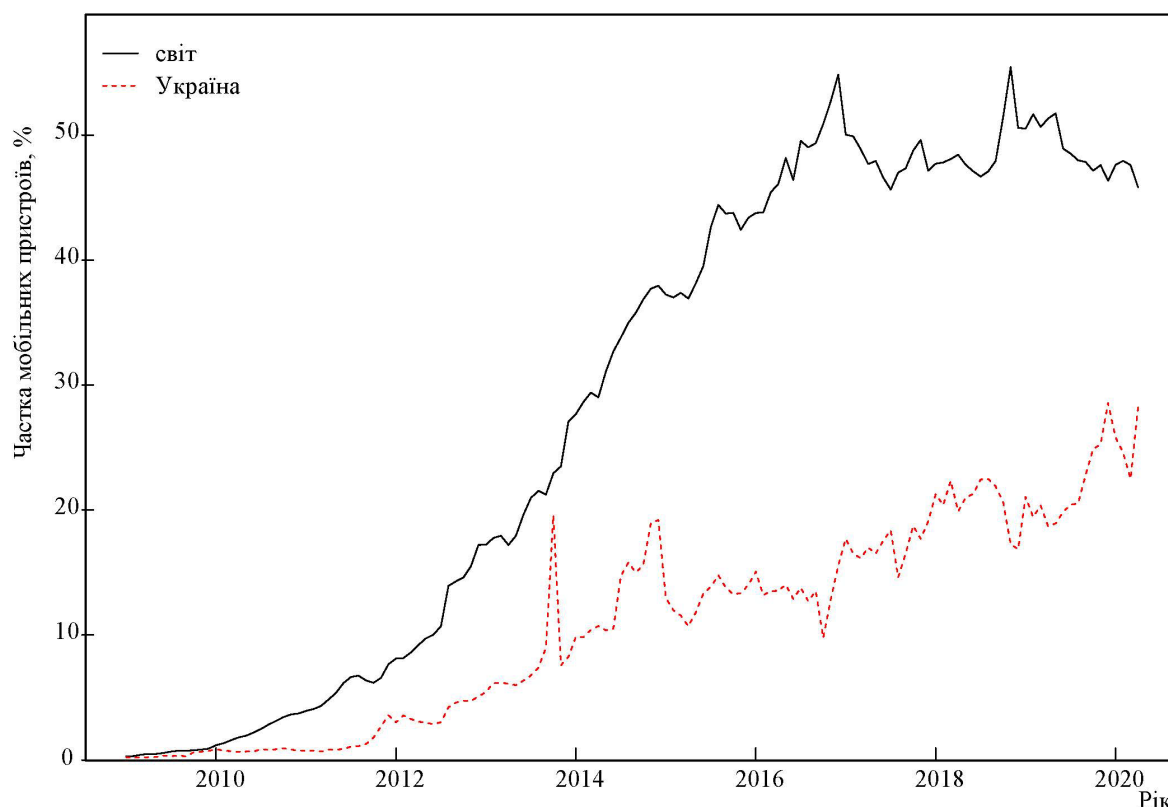
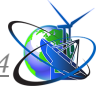

Рис. 1. «Частки інтернет-користувачів у світі та в Україні, які використовували мобільні пристрої для виходу до мережі інтернет в 2009–2019 рр.»

Джерело: побудовано автором за даними [5].

Окремо слід відмітити «викиди» у 2014–2015 роках, але якщо згадати, що початок та найактивніша фаза конфлікту між Україною та Росією припала на ці

декілька років, то можна зробити висновок, що на цей процес мало великий вплив відключення українських мобільних операторів у Криму та на сході України.

Розглядаючи безпосередньо розвиток мобільного доступу до інтернету, то можна побачити, що у цій сфері Україна має ряд проблем, які неможливо вирішити на стороні провайдера.

У світі для зв'язку використовуються низькі частоти. Тобто 800–700 МГц. В Україні вирішили використовувати високі частоти, бо низькі вже всі розподілені. Але розповсюдження сигналу слабшає набагато швидше на цих високих частотах. Приблизно у 3 рази швидше (рис. 2). Тобто для покриття території України, потрібно не 4 тисячі базових станцій у випадку з низькими частотами, а всі 40 тисяч і навіть більше.

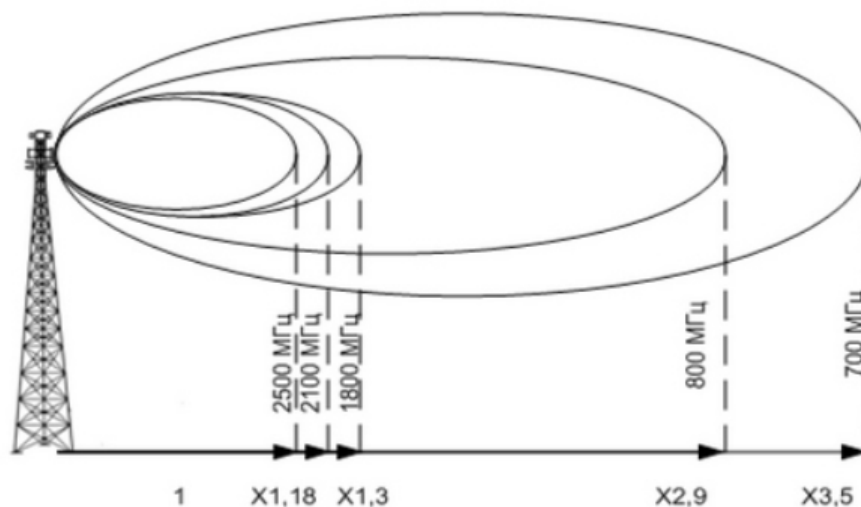

Рис. 2. «Розповсюдження сигналу в залежності від частоти»

Джерело: [2].

Наприкінці 2019 – на початку 2020-го року новий уряд домовився з власниками частот до перерозподілу або обміну низької частоти 900 МГц і прийняли постанову впровадити нове покриття в Україні до 2022 року з поміткою «підключити» до інтернету 90% населення України [1].

У країнах Європи присутнє майже повне покриття території 3G та 4G технологіями. Так, візьмо для порівняння покриття різними типами мобільного інтернету одного з операторів Франції (рис. 3).

Як ми бачимо, більша частина території Франції покрита швидким інтернетом 4G та 4G+, невелика територія має інтернет з 3G типом та незначна з 2G. Розподілення дуже відрізняється від території України, де 3 та 4G присутнє тільки у великих містах (рис. 4).

На рисунку 4 можна побачити покриття території нашої держави одним з найбільших провайдерів мобільного зв'язку України – Водафон.

У той час, коли світ вже переходить до технології 5G, ми час від часу за містом не маємо змоги навіть скористатися найповільнішим інтернетом та зателефонувати. Проблема прихована у розподіленні частот у часи, коли мобільний зв'язок тільки впроваджувався в Україні.

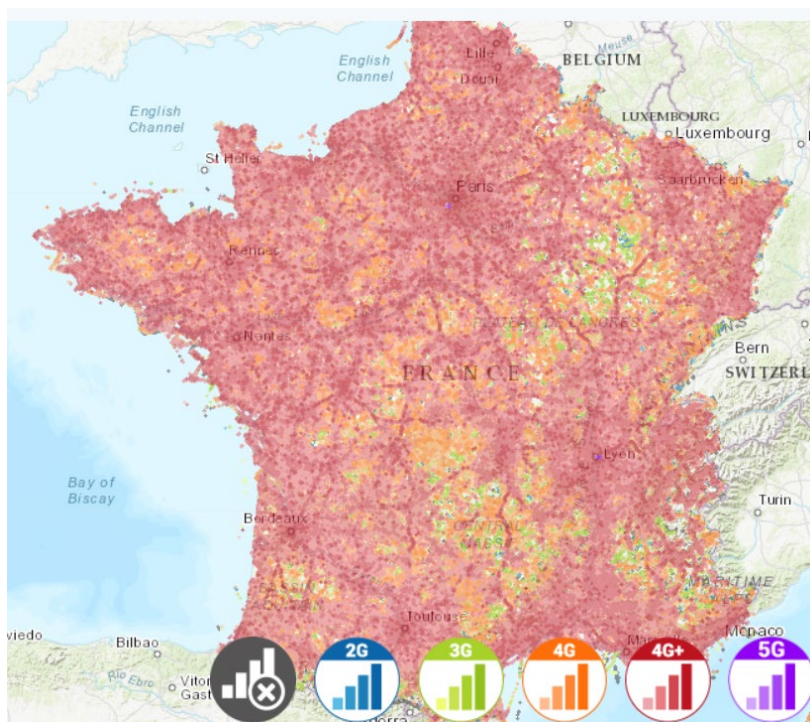

Рис. 3. «Карта покриття різними типами мобільного інтернету території Франції»

Джерело: [4].

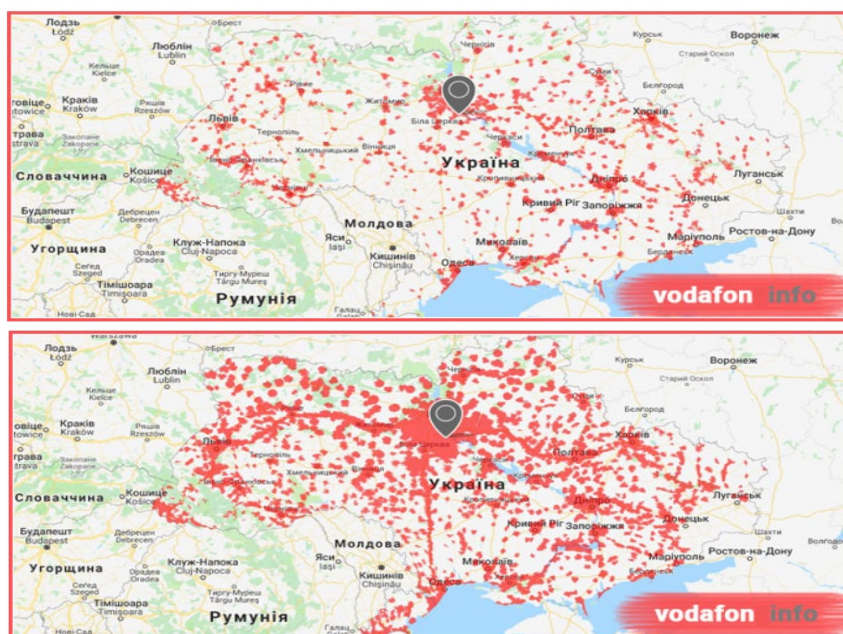

Рис. 4. «Карта покриття 4G та 3G Vodafone в Україні»

Джерело [3].

Проблема покриття мобільним інтернетом території країни є важливою, при розгляданні розвитку соціальних медіа. Аналіз інфраструктури ІКТ є запорукою статистичного моделювання та прогнозування розвитку соціальних медіа в Україні. В свою чергу, провайдер мобільного зв'язку та інтернету створює велику кількість даних не тільки пов'язаних з доступом до мережі інтернет, але й про самого користувача, яку можна використовувати, як джерело для показників сервісної та фізичної інфраструктури.

Висновки

На базі представленої інформації можна зробити висновки, що для впровадження планів діджиталізації країни та розвитку соціальних медіа, необхідно приділяти велику увагу рівню мобільного покриття на території країни та поширенню швидкісного доступу до мережі інтернет.

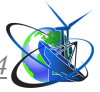
Література:

1. Кабінет Міністрів України – Уряд підписав меморандум, що забезпечить покриття 4G на 90% території України URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-pidpisav-memorandum-shcho-zabezpechit-pokrittya-4g-na-90-teritoriyi-ukrayini> (дата звернення (29.12.2019).
2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації // Офіційний веб-сайт. URL: <https://nkrzi.gov.ua/> (дата звернення 02.11.2019).
3. Покриття 3G Vodafone Україна - карта зони покриття 4G Водафон з базовими станціями. URL: <https://vodafoneinfo.com.ua/uk/zoni-pokrittya-3g-i-4g-vodafone/> (дата звернення 16.02.2020).
4. Bouygues Mobile 3G/4G/5G coverage map, France URL: <https://www.nperf.com/en/map/FR//13642.BouyguesMobile/signal/?ll=46.53770435217499&lg=-2.882812768220902&zoom=6> (дата звернення 04.11.2019).
5. Browser, OS, Search Engine including Mobile Usage Share. URL: <https://gs.statcounter.com/> (дата звернення 11.12.2019).
6. The Statistics Portal. URL: <https://www.statista.com/> (дата звернення 01.12.2019).

References:

1. Кабінет Міністрів України - Уряд підписав меморандум, що забезпечить покриття 4G на 90% території України. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-pidpisav-memorandum-shcho-zabezpechit-pokrittya-4g-na-90-teritoriyi-ukrayini>
2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації: Головна. (n.d.). Retrieved from <https://nkrzi.gov.ua/>
3. Покриття 3G Vodafone Україна - карта зони покриття 4G Водафон з базовими станціями. (2019, November 07). Retrieved from <https://vodafoneinfo.com.ua/uk/zoni-pokrittya-3g-i-4g-vodafone/>
4. Bouygues Mobile 3G/4G/5G coverage map, France Retrieved from <https://www.nperf.com/en/map/FR//13642.BouyguesMobile/signal/?ll=46.53770435217499&lg=-2.882812768220902&zoom=6>
5. Browser, OS, Search Engine including Mobile Usage Share. (n.d.). Retrieved from <https://gs.statcounter.com/>
6. The Statistics Portal. (n.d.). Retrieved from <https://www.statista.com/>

Abstract. In our fast-paced environment, people spend a lot of time on social media, chatting, or browsing photos and videos. With the evolution of mobile devices and the ability to use them for social media and the Internet in general, the need to be "tied" to a desktop computer is decreasing every year. The article presents and analyzes the graph of the share of the population that uses mobile devices to access the Internet in Ukraine and the world. The coverage of the territory of Ukraine and the territory of France by the mobile Internet is also graphically presented. It is concluded that for the implementation of digitalization plans of the country it is necessary to pay

great attention to the level of mobile coverage in the country and the spread of high-speed Internet access.

Key words: *internet, coverage, social media, mobile devices, provider.*

Науковий керівник: канд.ек.н., доцент Чала Т.Г.

Стаття відправлена: 28.09.2020 г.

© Туманов О.О.

УДК 338.3:339.137.2

**IT OUTSOURCING AS A GUARANTEE OF SUCCESS FOR DOING
MODERN BUSINESS****IT АУТСОРСИНГ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ВЕДЕННЯ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ****Nazarenko S. / Назаренко С.М.***postgraduate/аспірант*

ORCID: 0000-0003-1166-5203

Maistro R. / Майстро Р.Г.*c.t.s., as.prof. / к.е.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-3645-0279

*National Technical University Kharkiv Politecnic Institute, Kharkiv, Kyrpicheva, 2, 61002**Національний Технічний Університет Харківський Політехнічний Інститут,**Харків, Кирпичева, 2, 61002*

Annotation Commonly used definitions of the IT-outsourcing statement that were given by the leading scientists in this field have been analyzed and improved the basic concept with our own vision of the statement. The works of the scientists who studied IT outsourcing as an economic factor have been investigated in, and the areas that can involve outsourcing to spread their product in the E-commerce sector and diversify their own risks by partially / fully transferring certain obligations to the outsourcer are studied.

Keywords: IT outsourcing, economic phenomenon, internet sales, business

Introduction.

In the current economic crisis, which is risen to be largely ensured by the Covid-19 pandemic, the issues of being flexible and mobile strives at the first places of the requiring, and they must work constantly in the pair. Many companies have significantly reduced production or even been forced to shut down their facilities due to the fact that they have not been able to fully provide their employees with proper production conditions for the smooth operation of facilities. The situation with the quarantine's restrictions has shown the work that, in order to be competitive, modern technology has done, by maximizing the expansion of e-commerce (Internet commerce) and diversifying in the places where it is possible. A significant number of researchers have reviewed the issue of outsourcing as an economic category. The issues of research of the existing outsourcing technology are devoted to a large number of works. The following scientists made a significant contribution in this field: Decker F. Gottstalk P., Matviy I., Sadchikova I., Khomenko I., Gorobska I., Tsybulyak B., and many others.

However, Ukraine hadn't been prepared for a strive crisis with a pandemic of and quarantine, the chaos that occurred in our authorities, and that led to the fatal economical situation shows us that question of the implementing IT technologies is at the top, and according to it It-outsourcing is required to be learned deeper, cause it could help to get the newest IT technologies in the fastest way. So, analyzing of IT outsourcing research as an economic unit and determining the relevance of this concept in view today, as well as to determine in which areas of outsourcing can give competitive advantages and help businesses to grow in more effective way.

Main topic.

In recent decades, in world economic theory and practice, appeared a fairly new

approach to the organization of the company business processes calls outsourcing. After all, in today's world of global competition, outsourcing is a universal means of increasing competitiveness by reducing costs and streamlining production and management activities.

In the context of economic globalization, the division of labor and production cooperation opens new perspectives for the introduction of the principles of organization and management of production activities [1].

If we examine in more detail the evolution of the "outsourcing" concept, we can emphasize the fact that in one form or another it was used started from the 20s of the twentieth century.

Thus, Ford G. noted: "If there is something that we do not do better than our competitors, it makes no sense to do it; we must pass these works on to those who perform them with the best-known result in advance" [2].

These words, a prominent American businessman can describe in detail, the fact how long ago the relationship, which later became known as outsourcing and the main essence of outsourcing, which manifested itself in the form of cooperation between companies that tried to cooperate in the production of certain goods or services. where the key benefits of each participant were used and the areas of responsibility of each participant were clearly defined to achieve the best result.

Outsourcing is often called "the phenomenon of the XX century." As well as "the biggest business discovery of recent decades," because only since the late '80s of the XX century, this concept has become widely used and used to establish business processes in the progressive Western companies. Outsourcing is widely used by leading companies in developed market economies (General Motors, British Telecommunication, BMW, Tesla, Apple, Hewlett Packard, Blackberry, and many others).

For many companies, outsourcing has been an integral part of business strategy for years. According to David Robertson, author of books about the phenomenon of the Danish company Lego Group, it was the outsourcing development of projects such as Lego Worlds, and especially the film direction, that allowed it to significantly strengthen its market position and improve its financial performance.

One of the world's leading furniture makers, the Swedish company IKEA has not production manufactures of its own, and all the popular models of its products are created by the efforts of 2,500 partners. An important element such as logistics is also delegated by the company to outsourcing organizations.

Leaders in the provision of outsourcing services can be not only companies but also countries. One such country is India. In the early 2010s, 2.5 million local professionals provided more than half of the services in the areas of global business process outsourcing (BPO) and IT. Annual revenue from such activities reached \$ 47 billion. More than 60% of the customers were American companies.

So, today, more than ever, the issue of implementing outsourcing by enterprises is very acute.

In general, outsourcing is understood as the transfer to specialists from an outsourcing company that specializes in a particular area of certain parts of business functions or certain parts of the company's business processes.

The most widely used definition of the term "outsourcing" was defined by experts from the American Institute of Outsourcing: outsourcing comes from the English words "outside resource using" ("use of external resources") - is a decision to outsource some business functions and/or individual business processes of the organization [3].

But today there is a special vision of outsourcing through the prism of Information Technology. IT outsourcing has gained its greatest distribution and flourishing with the spread of the global Internet and the introduction of E-commerce projects focused on online sales and online business. Demand for these services has grown, and the principles of outsourcing have come to the rescue, which has already been sufficiently developed and supported by the experience of global industrial giants. Therefore, it will be appropriate to consider and analyze the narrower direction of outsourcing, which in today's conditions of pronounced economic instability, and the global pandemic COVID-19 not only did not reduce the volume of services but also became a guarantee of stability. Outsourcing companies are very agile and were ready for the total Work From a Home mode, so it was easy to switch WHF mode. without losing clients, reducing salary, and limitations in the new vacancies on the market. They in the process of active hiring. This is possible due to the principles on which outsourcing is based, so the topic is quite relevant and can rightly be considered a guarantee of stability of companies that choose this approach to diversify risks and lead the business to success.

Many modern scientists pay attention to the study of the concept of IT outsourcing. Thus, scientists Gottstalk P. and Matthew IE characterize the concept of IT outsourcing as the practice of transferring to the outsourcing company all or part of the projects that deal with product development and management functions.

IT outsourcing, ie information technology outsourcing, covers a large number of areas, in particular: development of various types of software; maintenance of hardware and software; management of information systems, communication systems, and business processes; web design; e-business; IT security, etc. [4,5]

Such scientists as Sadchikova IV, Khomenko IO, Gorobinskaya IV continued to expand the vision of IT outsourcing. In their investigations, they identified IT outsourcing as providing services of software development, data processing, and database services, information technology support services, application development, and support, business analysis, content management, e-procurement and markets, enterprise security, implementation of packages, system integration, integration of enterprise applications, outsourcing of general infrastructure, web services (preparation of Internet content, etc.), web hosting, etc., on the contracts base which in our opinion is a very appropriate and complete definition of this concept. [6].

IT outsourcing involves the transfer of functions in the field of information technology to an external specialized service provider. It can be divided into three types:

- 1) professional, which is due to the fact that the outsourcer has better specialists than the customer;
- 2) production and technological, the basis of which is that the outsourcer has the necessary technical and professional capacity;

3) financial and administrative - the outsourcer manages individual projects to accelerate their implementation and reduce costs [7].

It should be noted that IT outsourcing is paid with a special attention today, due to the fact that it is the leader in outsourcing operations in the world. The rapid development of IT outsourcing can be explained by the fact that companies do not have time to independently monitor the high pace of technology development. This may cause them to lose competitiveness in the market because today the introduction of the latest developments and programs in economic activity is one of the most important factors for the success and efficiency of management.

IT outsourcing is a strategic factor that determines how efficiently and balanced the internal and external resources will be used. Obviously, the services must be provided to the company after careful evaluation of numerous factors and investigations. IT outsourcing can also be a part of a strategy by which a company can gain significant business benefits. Depending on the organization and its scope, these benefits may include not only saving money and reducing economic risks, but also achieving standardization or simply gaining an advantage over competitors by exporting features that will allow the company to focus on its important functions.

The strategy of IT outsourcing helps to decide whether it is better to turn to external resources using to perform the relevant functions or to perform them more efficiently at the expense of the company's IT department. Some companies believe that outsourcing service providers will help them in the process of business development or even transformation. A characteristic feature of IT outsourcing is that the IT outsourcing strategy uses a multi-level approach of different suppliers, for different projects while in other areas of the organizations often use the services of one large IT service provider to handle the entire projects [8].

IT outsourcing is an opportunity to free up funds and invest them, quick access to technical and market knowledge and experience in the industry, which is constantly updated, the ability to solve production problems outside the company, which increases the kind of productivity of this company [9]. It should also be noted that IT outsourcing is not the only way to transform a business, although with the right scope of a management actions it can act as a catalyst for change. [10].

An interesting idea is that the term "IT service" is more modern and meets the needs of the market. In this case, the emphasis is on the fact that the company does not just transfer internal functions to another company, the concept of "IT service" involves the development of innovative technologies for the customer company, and not just perform certain functions, but provide integrated industry solutions for omnichannel service customers, online and mobile sales, digital marketing, loyalty management and any other issues that may arise in the customer company. This approach is justified in the sense that providing holistic solutions rather than performing individual internal functions will allow the customer company to improve productivity, operational efficiency, and save time. [11].

It is important that the concepts of "IT outsourcing" and "provision of IT service" are essentially similar, but have different end results - the performance of individual functions and the provision of integrated industry solutions, respectively.

In our opinion, information technology outsourcing is a special, independent

form of cooperation, which involves the transfer of all cycles of software product implementation from market analysis and analysis of specifications to support and maintenance of the finished product to third parties, which works on a clearly approved contractual deals, that should be based on the strict control of the implementation process by the customer and reporting to the customer on a periodic basis, aimed at achieving maximum communication, reporting, and corrective actions that help improve product quality.

The main advantages of IT outsourcing are the following:

1. Ability to fully control, forecast, and even reduce the cost of developing the IT department at the enterprise.
2. Access to the knowledge bases of the outsourcer.
4. Involvement of highly qualified specialists without search and hiring.
5. Rapid involvement of modern advanced technologies without wasting time on development.
6. Improving product quality.

All these main advantages can significantly change the development and involvement of modern information systems in machine-building enterprises, light, and heavy machine-building, textile enterprises, medical sphere, precision instrumentation, military sphere, transport and logistics companies, telecommunication, retail and wholesale, small and medium business and many others. That is, IT outsourcing can be involved in a very wide range of industries that need modern solutions in a limited time and whose goal is to get results in the near future.

Summary.

So, looking upon the research, we can conclude that the management of not all companies is able to assess all the benefits of outsourcing. It's no secret that outsourcing can help save money, and that's not the only or main reason for outsourcing. Many companies are forced to apply for such services due to the lack of qualified specialists in the company or in the labor market in almost all regions of Ukraine and in the world as a whole. And this highlights the need for further scientific research in this area. The IT sector is quite young, but despite this, today it is impossible to imagine a business process or industry that would stand aside from information technology and not integrate with each other for further development and modernization

References:

1. Shirokova AV Evolution of views on the development of outsourcing relations // A.V. Shirokova / Economic Sciences. - № 3 (52). 2009. S. 76-80.
2. Locksmith J. Effective outsourcing: translation from English. V.A. Denisova // J.Bravar, R. Morgan. - Dnepropetrovsk: Balance Business Books, 2007. - 251 p.
3. Lutsk NV Outsourcing - a tool to improve quality and effective company // NV Lutsk / Economics, sociology and law: materials VIII International. scientific-practical conf., Moscow, April 10-11, 2012. Moscow: Spetskniga Publishing House, 2012. - P. 130.
4. Gottstalk P. IT outsourcing: Building mutually beneficial cooperation / P.

Gottstalk, H. Solly-Setter; lane. from English - M.: Alpina Business Books, 2007. - 390 p.

5. Matviy IE Specialty of IT outsourcing development in Ukraine / IE Matviy // Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Problems of economics and management. - 2013. - № 754. - P. 185-190. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPP_2013_754_28

6. Sadchikova IV Modern tendencies of outsourcing market development: domestic and foreign experience / IV Sadchikova, IO Khomenko, IV Goborinska // Economics and management of transport. - 2018. - Vip. 6. - P. 47–56. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2018_6_9.

7. Kutsin EM Theoretical and applied aspects of outsourcing // Bulletin of Khmelnytsky National University. - 2011. - №1. - with. 213-217.

8. IT outsourcing strategy [Text]. - Access mode: <http://searchcio.techtarget.com/definition/IToutsourcing-strategy>.

9. IT Outsourcing. The importance of maintaining management skills / [Text]: Internet edition, - 2004. - Access mode: <http://ism-journal.com/ITToday/outsource.pdf>.

10. Wilcock, L. IT Outsourcing and basic things: challenges and lessons [Text] / L. Wilcock, D. Fini. - Access mode: <http://ism-journal.com/ITToday/outsource.pdf>

11. Litoshenko AV Problems of information of the concept of IT outsourcing and its features / Andrey Vladimirovich Litoshenko // Economic analysis: collection. Science. works / Ternopil National University of Economics; redcol. : VA Deriy (ed.) And others. - Ternopil: Publishing and Printing Center of Ternopil National Economic University "Economic Thought", 2016. - Volume 23. - № 2. - P. 88-92. - ISSN 1993-0259.

Scientific adviser: Doctor of Economics, Prof. Pererva P.G.

The article was sent: 28.09.2020

УДК 339.56:665.3

MODERN TRENDS OF SUNFLOWER PRODUCTION IN UKRAINE AND ITS IMPACT ON EXPORT OF THE COUNTRY**Bohdaniuk O.V.***PhD, as. prof./к.е.н., доцент*
ORCID: 0000-0002-8354-9933**Baklytska T.M.***Student / студентка**National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Heroiv Oborony, 15, 03041**Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Героїв Оборони, 15, 03041*

Abstract. *Sunflower has established itself as a strategic culture in Ukrainian agribusiness, demonstrating stable profitability despite weather and climatic changes and economic problems. Ukraine has one of the leading positions of sunflower production and export. Such high results and international recognition were achieved due to the stable development of the industry, mainly through the constant increase of capacity for production and processing, as well as by establishing external channels of implementation. Therefore, the article explores the current state of production of sunflower oil in Ukraine, analyzes the main production trends and prospects for the development of the oilseeds market. The prospects for the development of foreign trade are considered.*

Key words: *sunflower, market, export, production, Ukraine*

Introduction.

Sunflower has established itself as a strategic culture in Ukrainian agribusiness, demonstrating stable profitability despite weather and climatic changes and economic problems. Ukraine has one of the leading positions of sunflower production and export. Such high results and international recognition were achieved due to the stable development of the industry, mainly through the constant increase of capacity for production and processing, as well as by establishing external channels of implementation. Appropriate conditions have formed on the domestic market sunflower seeds quite favorable purchase price.

The health benefits and plant nutritional value of sunflowers mean that sunflowers should play an increasingly important role among consumers looking for healthier food alternatives. Therefore, Ukraine with its great potential, can be the leader on World's market of sunflower production. Accordingly, the purpose of the article is to assess the current state of sunflower production in Ukraine and its impact on the export opportunities of the country.

Main text.

Growing sunflower is possible in the whole country, because climatic conditions, soils contribute to this. In terms of sunflower production in 2019, Ukraine ranks first in the world (Fig. 1). In terms of the area of high-oleic sunflower crops in 2019, Ukraine ranks an honorable second place, both in the world and in the EU - after France. According to preliminary forecasts of "Syngenta" company, this place could be the first - because at the end of winter this year, calculations showed that the area could reach 400,000-425,000 hectares. But in fact, the total area of crops is about 350,000 hectares (last year it was about 380,000 hectares) [1].

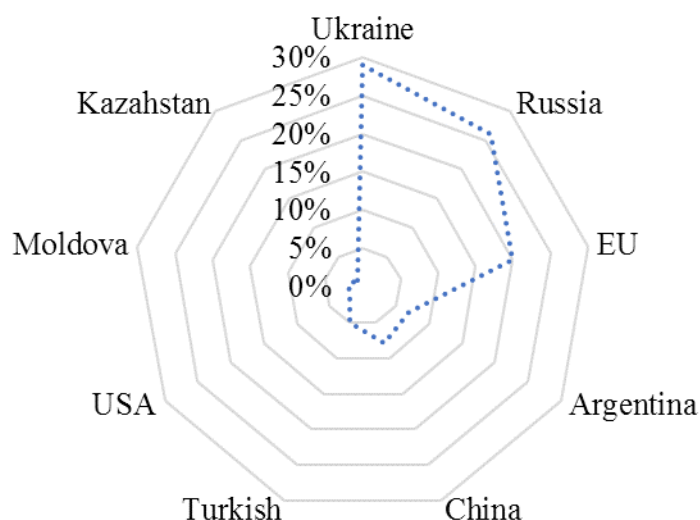

Fig. 1. The share of Ukrainian sunflower production among the world's leading producers in industry [2]

According to the data of State Statistics Service of Ukraine, gross crop harvest last season reached 14.5 million tons, average yield - 2.3 t / ha [3]. In Ukraine, sunflower is grown in all regions, but mostly in the southern and central regions (Fig. 2).

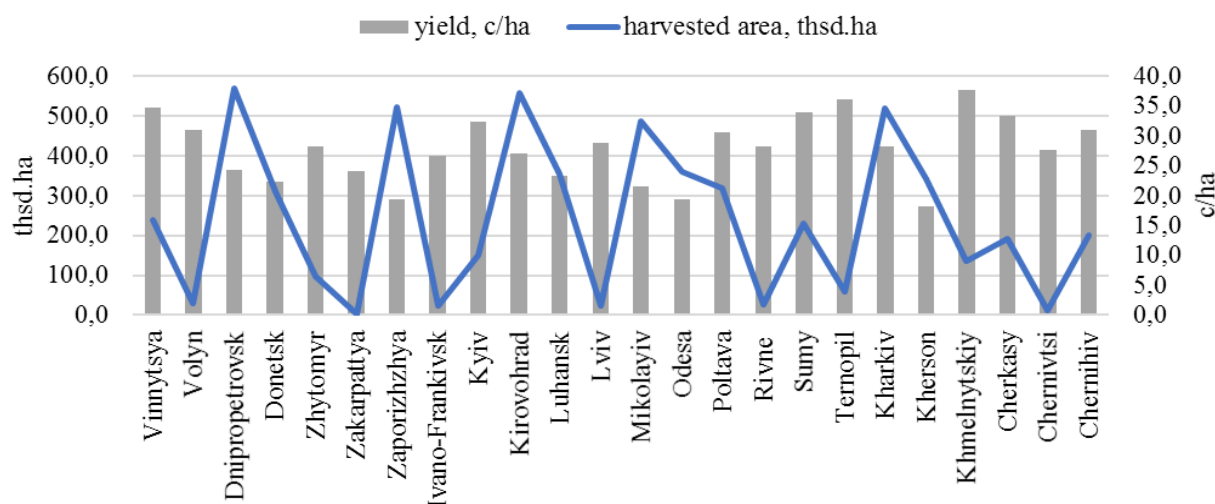

Fig. 2. Harvesting of sunflower in 2019 in regions of Ukraine [3]

According to the Fig. 2, the highest gross harvest was recorded in Kharkov region - 1.46 million tons, Kirovohrad region - 1.45 million tons and Dnipro region - 1.28 million tons. At the same time, the negative dynamics of sunflower production was demonstrated by farms of Ivano-Frankivsk, Transcarpathia and Ternopol regions, where compared to 2018, oil production decreased by 25, 22 and 19%, respectively. Farms in Transcarpathia (5.3 thousand tons), Chernivtsi (52.3 thousand tons) and Ivano-Frankivsk (57.6 thousand tons) regions were recognized as outsiders in terms of gross production.

The farms of Rivne (3.18 t / ha), Cherkasy (3.16 t / ha) and Vinnitsa (3.12 t / ha) region are currently in the lead in terms of average crop yield. Kyiv and Sumy region

close the top five with yields of 3.05 and 3.04 t / ha, respectively. Kharkov (634.2 thousand tons), Dnipro (543.3 thousand tons) and Kirovograd (470.3 thousand tons) regions are in the lead in terms of oil harvest.

The expansion of sunflower production in Ukraine is explained mainly by high profitability of production compared to other crops (Fig. 3). Despite the fact that the general trend is towards a decline in profitability on average, by 2.5 %, sunflower production is profitable and has advantages over other major crops in Ukraine.

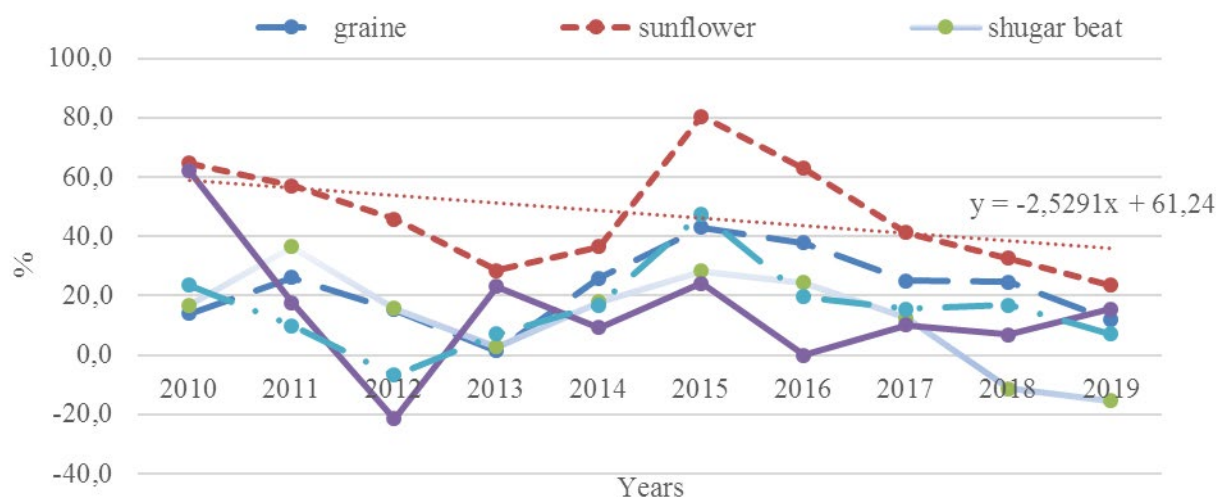

Fig. 3. Profitability of growing the major crops in Ukraine, 2010 y. – 2019 y., % [4]

Due to the high profitability of sunflower cultivation, the country has been observed for years, the expansion of areas under crops, and, consequently, an increase in the output of this crop. Today, the main trend in the oilseeds market is the constant growth of supply. This trend continues at least 10 years old [5]. This means that the country will increased exports and production of vegetable oils. According to the data of the State Statistics Service of Ukraine, in 2019 the export of vegetable fats was ranked 2nd in the country's export structure (9.5%), the 1st ranked cereals [6].

Conclusions.

The studies provide an opportunity to argue that the favorable situation of the world and domestic markets of oilseeds crops and oils will contribute to the development of this agricultural business in Ukraine. At the same time, the authors believe that the fascination with growing sunflower without observing crop for stable gains adversely affects the phytosanitary state of the soil environmental indicators, reduces sunflower yields and its biological and ecological indicators.

References.

1. Threats, challenges, prospects: what awaits Ukraine on the world market of high-oleic sunflower oil and do world buyers of the product expect it? // Landlord URL: <https://landlord.ua/news/top-10-vyrobnykiv-vysokooleinovoho-soniashnyka>.
2. Sunflower production // NASS.USDA. URL: https://www.nass.usda.gov/Statistics_by_Subject/index.php?sector=CROPS/

3. The volume of production, yield and the area of agricultural crops collected by their species as of 01 November, 2019 // State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

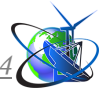
4. Bohdaniuk O.V., Kicha A.A. Assessment of sunflower oil production in Ukraine: main trends and prospects // Economics and Society. 2018. P. 1388-1392 . DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-207/>

5. Commodity structure of foreign trade in Ukraine, 2019 // State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Анотація. Соняшник зарекомендував себе як стратегічна культура в українському агробізнесі, демонструючи стабільну рентабельність, незважаючи на погодні та кліматичні зміни та економічні проблеми. Україна має одну з провідних позицій у виробництві та експорті соняшнику. Такі високі результати та міжнародне визнання були досягнуті завдяки стабільному розвитку галузі, головним чином, шляхом постійного збільшення потужностей для виробництва та переробки, а також шляхом створення зовнішніх каналів впровадження. Саме тому в статті досліджується сучасний стан виробництва соняшникової олії в Україні, аналізуються основні тенденції виробництва та перспективи розвитку ринку олійного виробництва. Розглянуто перспективи розвитку зовнішньої торгівлі.

Ключові слова: соняшник, ринок, експорт, виробництво, Україна

Стаття направлена: 30.09.2020 р.
© Богданюк О.В., Баклицька Т.М.

УДК 316.334.3

DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AND CREATION OF JOBS AS AN TOOL OF STATE SOCIAL POLICY**РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СТВОРЕННЯ РОБОЧИХ МІСЦЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ****Tereshchenko S. /Терещенко С.***doctor of science /д.е.н., доцент*

ORCID: 0000-0001-7901-1308

Kasianenko V./Касяненко В.*master/magistr**Sumy National Agrarian University, Sumy, ul. G.Kondratieva, 160**Сумський національний аграрний університет, Суми, вул. Г.Кондратьєв, 160*

Анотація. В статті розглянуто напрями розвитку соціального підприємництва за умов успішної реалізації державної соціальної політики. Саме соціальне підприємництво сьогодні постає одним із ключових інструментів вирішення соціальних проблем. Авторами виділяються переваги та можливості соціального підприємництва, окреслюються перспективи його розвитку в межах однієї територіальної одиниці. Актуальність цієї статті посилюється в контексті запровадження в Україні адміністративно-територіальних реформ, у результаті яких очікується трансформація ролі громади.

Ключові слова: підприємництво, соціальне підприємництво, соціальна політика, програми працевлаштування, ринок праці, соціальні послуги, соціальні пільги, соціальні гарантії.

Постановка проблеми. Останнім часом спостерігається підвищення уваги до питання соціальної відповідальності бізнесу, підприємців. Зазначене зумовлено ускладненням суспільних відносин, де традиційні механізми взаємодії суб'єктів уже не спрацьовують. Реалізація державної соціальної політики потребує нових інструментів, які в сучасних умовах будуть максимально ефективними. Саме соціальне підприємництво сьогодні постає одним із ключових інструментів вирішення соціальних проблем. Складність полягає в невизначеності ключових понять та неусвідомленні ролі та місця соціального підприємництва в соціально-економічному розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність і зміст підприємництва здавна привертає увагу дослідників [1–11]. У роботах П. Друкера, К. Маркса, А. Сміта, Й. Шумпетера підприємництво розглядається як у загальнотеоретичному, так і в практично-функціональному плані. Сучасні автори – О. Амосов, В. Бакуменко, З. Варналій, І. Герчикова, В. Гриньова, А. Дегтяр, О. Кірш, О. Кушель, К. Ляпіна, В. Ляшенко, М. Надолішний – розглядають питання щодо формування підприємницького середовища, державних і регіональних програм його підтримки, досліджують окремі фактори сприяння розвитку підприємництва. Вагомий внесок у дослідження соціальних аспектів підприємництва внесли вчені А. Арапетян, О. Архипчик, О. Бігняк, В. Бобров, Г. Осовська, Д. Розенберг, О. Сандакова, Е. Уткін та ін. Регіональні аспекти соціальних відносин та управління галузями соціальної сфери досліджені в наукових працях А. Поважного, Г. Губерної, Б. Адамова, В. Дорофійенка, В. Лобаса, О. Черниш.

Результати досліджень. Незважаючи на вплив суб'єктивних та об'єктивних чинників ринкової економіки на економічну ситуацію в Ямпільському районі, у 2019 році, як і в попередні роки, збережено позитивну тенденцію зростання доходів населення. За статистичними даними середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника в районі за дев'ять місяців поточного року становить 5 731 гривня, за аналогічний період 2016 року складала 4 220 гривень.

Темп росту середньомісячної заробітної плати до відповідного періоду минулого року становить 35,8%, співвідношення заробітної плати до прожиткового мінімуму становить 340%. По всіх промислових підприємствах у порівнянні з аналогічним періодом минулого року відбулося збільшення середньомісячної заробітної плати штатних працівників. Зокрема: у Публічному акціонерному товаристві «Свеський насосний завод» – на 889 гривень і становить 2 793 гривні; у Державному підприємстві «Свеське лісове господарство» – на 1 544 гривні і становить 9 222 гривні; у Ямпільському дочірньому агропромисловому підприємстві «Ямпільський агролісгосп» – на 1 119 гривень і становить 6 770 гривень.

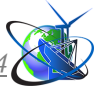
Таблиця 1

Показники соціального забезпечення району

Показники	2016 рік	2019 рік	Відхилення 2019 р. до 2016 р у %
Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника в районі, грн	4220,0	5731,0	135,0
Темп росту середньомісячної заробітної плати до відповідного періоду минулого року становить, %	27,7	35,8	+8,1 п.п.
Співвідношення заробітної плати до прожиткового мінімуму становить, %	270,0	340,0	+70,0 п.п.
Ліквідовано робочих місць	112	193	173,2
Послугами Ямпільського районного центру зайнятості скористався, осіб	134	351	261,9
Чисельність зареєстрованих безробітних, осіб	324	381	117,5
В результаті надано послуг	776	1592	205,1
Потребували укомплектування вакансій, осіб	198	429	216,7
До участі у громадських та інших роботах тимчасового характеру було залучено	142	109	76,7
Працевлаштовані особи з обмеженими фізичними можливостями.	9	6	66,7
Створено робочих місць	101	127	125,7

*Джерело: розраховано автором

Заборгованість з виплати заробітної плати на підприємствах, в установах та організаціях району відсутня. Станом на 01.01.2018 чисельність працездатного населення становить 13161 особу та середньооблікова кількість

штатних працівників 3210 осіб. Кількість працевлаштованого населення становить 4 519 осіб, або 34,3% працездатного населення (обласний показник 56,1%).

Чисельність зареєстрованих безробітних зменшилася в порівнянні з початком року на 57 осіб і становить 324 особи.

Протягом 2019 року створено 127 робочих місць (215,3% до річного завдання), з них: юридичними особами 18, це: Дружбівська об'єднана територіальна громада – 16; ТОВ «Ямпіль – Ліс» - 2; самостійно організували підприємницьку діяльність 109 осіб. В той же час ліквідовано 193 робочих місця - припинили підприємницьку діяльність. Показники надання соціальних послуг незайнятому населенню, передбачені Програмою, у 2020 році виконані.

За 2019 рік послугами Ямпільського районного центру зайнятості скористався 351 роботодавець, яким надано 1 592 послуги.

Роботодавцям надавалися такі послуги: інформаційні, консультаційні, з організації та проведення громадських та інших робіт тимчасового характеру, з професійного навчання під конкретне робоче місце, з компенсації єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, з підбору персоналу для укомплектування вільних робочих місць (вакантних посад).

Протягом 2019 року потребували укомплектування 429 вакансій, із них укомплектовано 410 (95,6%), в тому числі працевлаштовано 10 учасників антитерористичної операції. У 2017 році професійне навчання за направленням служби зайнятості організовано для 118 безробітних. Навчання відбувалося на базі центру професійно-технічної освіти Сумського обласного центру зайнятості. До участі у громадських та інших роботах тимчасового характеру було залучено 109 осіб (у 2016 році – 142).

Також працевлаштовані 6 осіб з обмеженими фізичними можливостями. Постійно здійснюється моніторинг запровадження мінімальної заробітної плати та чисельності працівників бюджетної сфери, недопущення бюджетними установами безпідставного скорочення штатних посад основних 7 працівників бюджетних закладів та установ, переведення їх на скорочений робочий час.

У 2019 році проведено 10 спільних засідань районної робочої групи з питань легалізації виплати заробітної плати та зайнятості населення та тимчасової комісії з питань погашення заборгованості із заробітної плати (грошового забезпечення), пенсій, стипендій та інших соціальних виплат. З метою контролю за виконанням законодавства з питань праці запроваджено практику заслуховування на засіданнях керівників суб'єктів господарської діяльності: Публічного акціонерного товариства «Свеський насосний завод», відділу культури і туризму, відділу освіти, молоді та спорту Ямпільської районної державної адміністрації, комунального закладу «Ямпільська центральна районна лікарня» та Свеського селищного, Марчихинобудського, Воздвиженського, Білицького і Шатрищенського сільських голів, директорів Ямпільської районної державної лабораторії ветеринарної медицини, Товариства з обмеженою відповідальністю «Ямпільський молокозавод», комунальної установи Сумської обласної ради «Свеський психоневрологічний інтернат», Ямпільського районного територіального центру надання соціальних

послуг та Ямпільського районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

За результатами проведеної роботи за 2019 рік кількість працівників, які отримують заробітну плату менше мінімальної зменшилася з 405 до 331.

Реалізація у 2019 році заходів Програми дозволила розв'язати ряд проблем у сфері зайнятості: створено 127 робочих місць (215,3% до річного завдання); збільшився рівень укомплектування вакансій на 0,3% відповідно до 2016 року та становить 95,6% від загальної кількості зареєстрованих вакансій; зменшилася кількість працівників, які отримують заробітну плату менше мінімальної з 405 до 331; збільшився середній розмір оплати праці з 4 907 гривень у 2016 році до 5 731 гривні за 9 місяців 2017 року.

Темп росту середньомісячної заробітної плати до відповідного періоду минулого року становить 35,8%, співвідношення заробітної плати до прожиткового мінімуму становить 340%.

Основним завданням району на період до 2020 року є зростання добробуту і підвищення якості життя населення.

З метою досягнення поставлених цілей та завдань районна політика буде формуватися та реалізовуватися таким чином, щоб забезпечити необхідні умови для підвищення економічного і соціального розвитку Ямпільського району, кожної територіальної громади та створення належних умов проживання для кожного мешканця району.

Створення в районі умов для максимально повної реалізації потенціалу малого та середнього підприємництва залишається одним із пріоритетів економічного розвитку. Підвищення економічної активності суб'єктів підприємництва стимулюватиме попит на робочу силу, сприятиме підвищенню рівня мінімальної заробітної плати не менш, як на 6% щороку.

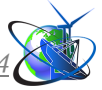
Таблиця 2

Показники розвитку соціального підприємництва та створення робочих місць

Показники	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2019 р. до 2016 р у %
Збільшення кількості суб'єктів малого і середнього підприємництва, %	2,0	3,0	+1,0 п.п
Збільшення кількості суб'єктів малого і середнього підприємництва, фізичних осіб	2,0	4,0	+2, п.п.
Згідно з прогнозними показниками в агропромисловому комплексі району темпи виробництва валової продукції будуть зростати на	0,2	0,3	+0,1 п.п.
Надходження від угод про соціально-економічне співробітництво коштів та послуг, тис.грн	400,0	826,4	207,0

*Джерело: розраховано автором

Протягом 2018-2020 років прогнозується збільшення кількості суб'єктів

малого і середнього підприємництва на 3% щороку, фізичних осіб - підприємців - на 4 %. Також у 2018 – 2020 роках планується створити 266 нових робочих місць суб'єктами малого і середнього підприємництва.

Головною метою розвитку села на 2018-2020 роки є збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та підвищення рівня життя жителів сільської місцевості. Згідно з прогнозними показниками в агропромисловому комплексі району темпи виробництва валової продукції будуть зростати на 0,3% щороку.

З метою відродження соціальної сфери та інфраструктури сільських територій в Ямпільському районі запроваджено принцип спільної відповідальності з землекористувачами за стан розвитку села. Із запланованих на 2020 рік надходжень від угод про соціально-економічне співробітництво коштів та послуг на суму 400 тис. гривень фактично отримано та надано послуг в сумі 826,4 тис. гривень, що становить 207 % запланованої суми.

Висновки.

Протягом 2018-2020 років буде збережена тенденція росту надходжень коштів від угод про соціально-економічне співробітництво. Головною метою розвитку ринку праці у 2018-2020 роки є реалізація активної політики зайнятості, забезпечення соціального захисту населення від безробіття, розширення сфери застосування праці, посилення мотивації до легальної та продуктивної зайнятості, стимулювання діяльності роботодавців, спрямованої на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних.

Переваги в наданні соціальних послуг на районному ринку праці матимуть особи, котрі потребують додаткових соціальних гарантій та не можуть на рівних конкурувати на ринку праці: особи з обмеженою працездатністю, молодь, жінки, мешканці сільської місцевості тощо.

Література:

1. Антюшина Н. Датская социально-экономическая модель. Экономист. 2012. №10. С. 36-45.
2. Бобков В.Н. О социальном изменении нового этапа развития. 3б. наукових праць «Соціально-трудові відносини: теорія та практика». Київ: ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2013. №1 (5). С. 5-17.
3. Байгушев, В. (2017). Разработка конкурентной стратегии в условиях неопределенности рыночной среды. Modern Engineering and Innovative Technologies, 4(06-04), 28-36. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2018-06-04-071>
4. Бондарук Т.Г., Бондарук І.С. Методичні основи визначення стану економічної безпеки пенсійного забезпечення. Економіка України. 2013. № 10. С. 81-95.
5. Бабій О.М., Колодинський С.Б. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: Монографія. – Одеса, Атлант, 2017. -514с.
6. Баранник Л.Б. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України: проблеми становлення та перспективи розвитку :

монографія . Дніпропетровськ : ДДФА, 2012. 496 с

7. Звягільський Ю.Л. Рівень заробітної плати – індикатор ефективності програми економічних реформ. Економіка України. 2013. № 9. С. 73 – 84.

8. Івашова Л. М. Фінансові механізми реалізації соціальної політики держави: пільги та субсидії для населення. Економіка України. 2012 №4. С. 56-61.

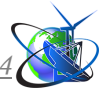
9. Калашников С.В. Теоретичні аспекти формування соціальної сфери в сучасних економічних умовах . Ефективна економіка. 2016. № 1. 47 с.

10. Кіряню Т.М. Державне фінансове забезпечення соціальної сфери: монографія / За ред. д.ф.проф. Т.М.Кір'ян. Київ: В-во Чабаненко Ю., 2016. 398с.

11. Толбатов А.В. Научное окружение современного человека: Экономика, Менеджмент, Медицина и фармацевтика, Химия, Биология, Сельское хозяйство, География и Геология: монография / [авт.кол. : Львович И.Я., Н.М.Орлов, Преображенский А.П., Толбатов А.В., Чопоров О.Н. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 175 с.

Abstract. *The article considers the directions of development of social entrepreneurship under the conditions of successful implementation of the state social policy. Today, social entrepreneurship is one of the key tools for solving social problems. The authors highlight the advantages and opportunities of social entrepreneurship, outline the prospects for its development within a single territorial unit. The relevance of this article increases in the context of the introduction of administrative-territorial reforms in Ukraine, as a result of which the transformation of the role of the community is expected.*

Keywords: *entrepreneurship, social entrepreneurship, social policy, employment programs, labor market, social services, social benefits, social guarantees.*

УДК 369.011.1

PROBLEMS OF INTRODUCTION OF ALTERNATIVE MECHANISMS OF INSURANCE ACCUMULATION FOR PENSION IN UKRAINE ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ СТРАХОВОГО НАКОПИЧЕННЯ НА ПЕНСІЮ В УКРАЇНІ

Tsyrfa G.O. / Цирфа Г.О.

k.h.s., doc. / к.і.н., доц.

ORCID: 0000-0002-1324-7913

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Kiev, Victory Avenue, 37, 03056

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Київ, Проспект Перемоги, 37, 03056

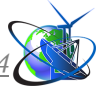
Анотація. У статті розглядаються шляхи забезпечення гідного рівня життя українцям через загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та недержавне пенсійне забезпечення. Акцентується увага на неналежному виконанні конституційних і законодавчих принципів положень з боку українського уряду у сфері соціального забезпечення українців. Висвітлено проблеми та передумови подальшої реформи пенсійної системи та впровадження другого накопичувального рівня і створення умов для самостійного накопичення особистих пенсійних активів українцями. Проаналізовано функціонування та розвиток державного та недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Проведено аналіз і порівняння фінансових інструментів недержавного пенсійного страхування та особистого страхування через послуги страхових компаній.

Ключові слова: Страховий характер пенсії, пенсійна реформа, принципи положення, солідарна система, накопичувальна система, недержавне пенсійне забезпечення, альтернативне пенсійне накопичення, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії, страховий ринок

Вступ.

Страховий характер пенсії, починаючи з 2004 року, коли набув чинності Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі - Закон 1058) [1] ніяк не набере свого правового статусу остаточно. Занадто довгий цей шлях, який супроводжується постійними доповненнями і змінами до основного пенсійного Закону різними суб'єктами законотворення. З 2004 року змінювалися уряди і політики, які кожного разу починали свою державну діяльність, як правило, в першу чергу з пенсійної реформи. Саме Закон України 1058 став родоначальником пенсійної реформи, та визначив трирівневу пенсійну систему: два з цих рівнів – обов'язкові й останній (третій) – добровільний. І ось вже 16 років уряди різних періодів дивовижно спекулюють на проблемах пенсійного забезпечення і особливо це проявляється у передвибірні періоди.

Вагомий внесок у дослідження проблем пенсійного страхування зробили такі вчені, як Б. Надточій, В. Базилевич, Е. Лібанова, М. Папієв, Б. Зайчук, О. Зарудний, В. Колбун, В. Яценко, В. Грушко, Б. Юровський та інші. Зарубіжний досвід функціонування пенсійного страхування досліджували: В.Базилевич, Є. Кулікова, Ю. Баніт, О. Кириленко. Напрацювання зазначених та інших вчених мають важливе значення для пошуку можливих шляхів становлення пенсійного страхування в Україні. Проте, наразі в Україні існує ще досить багато

проблемних питань в цій сфері, з чого випливає необхідність продовження досліджень цього напрямку в українській науці.

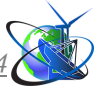
Основний текст.

Принцип забезпечення українцям гідного рівня життя визначено через нормативний припис част. 3 ст. 46 Конституції України. Виходячи з цієї конституційної принципової норми, «пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, не можуть бути нижчими за прожитковий мінімум, встановлений законом» [2]. Це один із найважливіших принципів соціального забезпечення в українському законодавстві, що є проявом соціальної справедливості.

На початку 2020 року цей важливий конституційний принцип було не виправдано порушено новою політичною командою, яка у передвиборну компанію пообіцяла покінчити з «епохою бідності». Березнева індексація, визначена законодавчою нормою, була проігнорована урядом і скоріш за все – через те, що уряд своєчасно не ухвалив відповідного рішення. Такі кроки уряду призвели до суцільного порушення принципових конституційних і законодавчих норм. Чи варто говорити про здивування громадськості з цього факту і неймовірне розчарування з боку пенсіонерів, адже всім їм добре відома ця норма, і звісно що вони чекали на бодай яке, але підвищення пенсії завдяки її черговій індексації. Зрозуміло, що сподівання пенсіонерів на справедливість у пенсійному забезпеченні при новому уряді безнадійно рухнули. Катастрофічне зубожіння більше як 11 мільйонів громадян похилого віку, для яких пенсійні виплати є фактично єдиним джерелом доходу після виходу на пенсію поки що залишається не змінним. За статистичними даними Пенсійного фонду України загальна чисельність пенсіонерів на 01.07.2020 року складала 11241834 особи; середній розмір пенсійної виплати - 339354 грн. І при цьому, дуже ганебними для України залишаються наступні показники: пенсію до 1400 грн. на вказаний час отримували 70487 осіб а середній її розмір склав - 967,71 грн. І це при тому, що розмір прожиткового мінімуму на 1 січня 2020 року складав 2102 грн. На 1 липня цього року – 2270 грн. [3].

Такі показники є наслідком непослідовності урядів, які змінюються занадто часто. Одні з них скорочують розрив між зарплатою і пенсією, інші – роблять одноразову доплату до пенсії, треті роблять доплату до пенсії окремим категоріям пенсіонерів і, навіть, ігнорують встановлений законом термін індексації пенсії. Ось і отримуємо результат: який би людина не мала страховий стаж, при виході на пенсію вона отримує суму майже таку як і людина, якій держава виплачує мінімальну пенсію.

Безумовно, що новий уряд, який прийшов до влади на початку 2020 року також переймається пенсійними проблемами. Не секретом є і те, що в українському бюджеті грошей не вистачає для фінансування навіть такого низького (наведеного вище) рівня виплат. Тож, питання наповнення Пенсійного фонду та його сталого функціонування на сьогодні стоїть надто гостро. Тому уряд знов звернувся за черговим кредитом до Міжнародного Валютного фонду, кошти якого сплановано на покриття дефіциту державного бюджету.

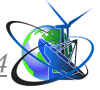

На доручення Президента України Міністерство соціальної політики повинно розробити остаточну концепцію пенсійної реформи. Проте, на день засідання Ради директорів Міжнародного Валютного фонду (9 червня цього року), де розглядалось питання про нову програму співпраці з Україною (нова кредитна програма) і де, серед інших важливих питань, обговорювалось і питання продовження пенсійної реформи в Україні, виявилось що цієї остаточної концепції у нового українського уряду ще не було. Звісно, що в умовах соціальної, фінансової та політичної нестабільності дуже складно розробляти таку важливу концепцію.

У керівництва країни є сподівання, що ситуація почне поступово змінюватися після прийняття проекту Закону про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення[4]. Цей законопроект передбачає впровадження другого рівня пенсійної системи. Відомо що дата впровадження другого накопичувального рівня, починаючи з базового пенсійного Закону 1058 змінювалась багато разів, останній раз, у відповідності до чергових змін до пенсійного законодавства, її було призначено на 1 січня 2019 року. Через який час буде прийнято зазначений законопроект, поки що невідомо.

Другий обов'язковий накопичувальний рівень пенсійної системи функціонує в багатьох країнах світу, зокрема, Польщі, Угорщині, Болгарії, Хорватії, Латвії, Естонії, Росії, Казахстані та ін. Слід зазначити, що у більшості європейських країн впровадження накопичувальних елементів відбувається поступово й обережно з урахуванням демографічних показників в країні і розумінням, що таке впровадження дає можливість захистити населення що працює від демографічної кризи. В Україні, чи не найгірша демографічна ситуація, яка пов'язана з різними чинниками: історичними подіями 20 століття; нестабільністю в економіці; міграційними процесами, пов'язаними з пошуком кращого життя; погіршенням стану довкілля, соціальною і духовною депресивністю населення тощо. Особливо небезпечними є постійні коливання політичного характеру, які несуть за собою непевність українців в завтрашньому дні.

На часі в Україні місцеві вибори, які відбудуться 25 жовтня 2020 року, а це значить виборці знов чують обіцянки політиків і є свідками окремих нелогічних дій. У відповідності до Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" з 1 вересня 2020 року відбулося підвищення мінімальної зарплати на 5,9% – до 5000 гривень[5]. Глава уряду обіцяє підвищити цей показник у наступному році вдвічі. Пенсійні виплати, виходячи з цього також зміняться. З наступного року уряд обіцяє щороку здійснювати індикацію пенсії. Як відомо, розмір індексації пенсії залежить від двох показників – 50 відсотків рівня зростання інфляції за рік і 5 відсотків зростання середньої заробітної плати. Проте, індексація торкнеться тільки тих українців, хто з них виконав умови стажу і віку, встановлені законодавством. Такі пенсіонери з липня наступного року отримуватимуть не менше 2600 грн. щомісяця. А прожитковий мінімум у відповідності до проекту Закону «Про держаний бюджет на 2021 рік» з 1 липня складатиме 2379 грн. «За аналізами Світового банку, у 2030 році тільки 40% українських пенсіонерів будуть

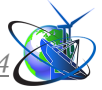

виконувати норму щодо мінімального страхового стажу, а це означає тільки 40% пенсіонерів. Для них формульний обрахунок пенсій буде тією базою, від якої буде відштовхуватися Пенсійний фонд України. Всі інші будуть отримувати мінімальну пенсію» [6].

На сьогодні в Україні діють перший і третій рівні пенсійної системи. Функціонування третього рівня регулюється Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» (далі – Закон 1057), який був прийнятий одночасно із основним пенсійним Законом (1058). Закон 1057 визначає правові, економічні та організаційні засади недержавного пенсійного забезпечення в Україні. Згідно із цим Законом, система недержавного пенсійного забезпечення - це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат[7].

Українці довгий час знали тільки про один вид пенсії – солідарний. Всім було зрозуміло сутність системи, яка полягає у солідарності поколінь. Тобто працюючи громадяни утримують непрацюючих пенсіонерів, а це означає, що із заробітної плати працюючих громадян сплачується єдиний соціальний внесок (ЄСВ) до Пенсійного фонду (ПФУ), який здійснює адміністрування державної солідарної системи. ЄСВ було введено з 1 січня 2011 року Законом України «Про збір та облік єдиного соціального внеску»[8], в якому закріплено об'єднання функцій зі збору страхових внесків, а контроль за сплатою цих внесків покладено на ПФУ. Відомо, що обов'язкові страхові внески на сьогодні є основою пенсійної системи багатьох країн світу і при цьому у більшості країн відрахування обов'язкових внесків розподілені між роботодавцями та працівниками.

В Європі пенсійний вік став формальністю. Він персоніфікований. Вже досить давно європейські люди займаються забезпеченням власної старості самостійно, починаючи з першого дня робочого життя. В багатьох країнах світу завдання солідарної системи – забезпечити пенсіонерам лише визначений мінімальний рівень життя і не більше. Але поряд із цим, людина разом з роботодавцем входить в якусь корпоративну пенсійну систему (людина і роботодавець платять до цієї системи разом) і додатково людина ще сама робить довгостроковий вклад (це може бути будь який строк: 20, 30, 40 років тощо) в обрану самостійно фінансову установу, якою може бути або недержавний пенсійний фонд, або страхова компанія, або банк. І не обов'язково що строк вкладу закінчується саме в 60 років. Тобто, людина сама визначає коли закінчиться строк накопичення і коли вона може піти на пенсію: це може бути в 50, а може й у 80 років чи в інший вік. Така свобода вибору ніяк не притаманна для українських громадян, які розуміють пенсійне забезпечення буквально – це однозначно тільки пенсія: «досяг пенсійного віку, встановленого державою і держава повинна платити пенсію». А чи можна прожити на таку пенсію, українці починають розуміти тільки тоді коли вже її

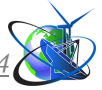
отримують і вимушені жити на таку мізерну пенсійну виплату. Тобто, більшість українців і на сьогоднішній день розраховують тільки на державну пенсію і навіть не припускають думки, що можна потурбуватись про своє фінансове майбутнє заздалегідь. Навіть підвищення двох ключових складових – стажу і віку, сукупність яких дає право на отримання пенсії, майже не змінили ставлення українського громадянина до перспектив свого майбутнього. Політичні дебати навколо підвищення пенсійного віку продовжуються і пояснюється це тим, що вже через 10 років за рахунок солідарної системи не можливо буде забезпечити всіх пенсіонерів і це буде наслідком того що доведеться знов змінювати умови призначення пенсії.

В обох пенсійних законах поряд із іншими проголошено принцип заінтересованості фізичних осіб у недержавному пенсійному забезпеченні. Таке принципове положення повинно було підштовхнути українців до альтернативного варіанту пенсійного накопичення. Та чи була політика держави повною мірою направлена на розвиток цього альтернативного варіанту?

В Законі 1058 (ст.1) встановлено, що недержавний пенсійний фонд створений та діє відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення[1]. В статті 1 Закону 1057 дається визначення - що собою являє недержавний пенсійний фонд (НПФ). Це - юридична особа, створена відповідно до цього Закону, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному законами України порядку. Третій рівень пенсійної системи України ґрунтується на засадах добровільності участі. Добровільні пенсійні накопичення призначені для формування пенсійних та інших виплат додатково до виплат із системи обов'язкового пенсійного забезпечення. НПФ поділяються на відкриті, корпоративні та професійні [7].

Отже, до НПФ залучаються внески фізичних і юридичних осіб, завдяки чому відбувається інвестування цих коштів задля подальшого їх примноження та захисту від інфляції. Кінцевою метою такого інвестування є отримання пенсійних виплат при досягненні учасниками інвестиційного внеску до НПФ пенсійного віку. Задля справедливості слід відмітити, що норми Українського Закону «Про недержавне пенсійне забезпечення» прописані не гірше ніж норми подібних законів в інших країнах. Філософія накопичення в українських НПФ полягає у тому що учасники недержавного пенсійного забезпечення отримають пенсійні виплати додатково до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Та, нажаль, тільки понад 5 відсотків від усього працездатного населення України (не більше 900 тис.) є учасниками системи недержавного пенсійного забезпечення. За даними Державного реєстру фінансових установ станом на 31.03.2020 року в Україні функціонувало 63 недержавні пенсійні фонди та 22 адміністратори НПФ. [9]

На нашу думку, слід було на державному рівні послідовно готувати не

тільки людей похилого віку а й молодь до самостійного накопичення особистих пенсійних активів, пояснювати та стимулювати до певних кроків, щоб кожний читко для себе розумів, що ті внески які він інвестував до НПФ примножуються і на час, обумовлений самою людиною, виплачуються недержавним пенсійним фондом у додаток до пенсії із системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Нажаль, слід констатувати, що недержавні пенсійні фонди так і залишились маловідомими і до всього вони ще й надто дорогі для всіх його учасників. Час показав, що довіра до НПФ так і не з'являлась і причиною цього спочатку були приклади нечесного поводження із вкладниками з боку НПФ сусідньої країни – Росії, а невдовзі такий негативний розвиток став візитною карткою й українських НПФ. Відомо, що чимало НПФ проявили себе як фінансові піраміди, або застосовували і продовжують застосовувати шахрайські схеми з різними активами, зокрема з акціями компаній. При цьому всі НПФ України станом на 2019 рік володіли загальними активами в сумі менш як 3 млрд. гривень.

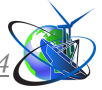
Світовий досвід організації національних пенсійних систем показує, що додаткові недержавні пенсії займають істотну частку в загальному рівні пенсійного забезпечення. Недержавні пенсійні фонди в усіх країнах світу визнані важливими соціальними інститутами щодо поліпшення матеріального становища непрацездатних членів суспільства і мають високий рівень довіри громадян до пенсійної накопичувальної системи [10].

Сьогодні Національний банк України (НБУ), як державна інституція зі статусом нового регулятора ринків небанківських фінансових послуг намагається адекватно і своєчасно реагувати на порушення з боку учасників ринку небанківських фінансових послуг, у тому числі НПФ і страхових компаній (СК), з метою дотримання вимог законодавства України, ефективного розвитку накопичувальних механізмів, запобігання неплатоспроможності НПФ та захисту інтересів споживачів.

Однією з найдосконаліших у світі вважається сучасна пенсійна система Великобританії. Вона трирівнева і розділяється на базові державні пенсії, державні пенсії за вислугою років і недержавні пенсії. У Великобританії є безліч різних способів накопичення приватних пенсій. Найбільшого поширення набули професійні пенсійні системи. Працівники укладають колективний договір з роботодавцем, на підставі якого він відраховує внески на пенсійне забезпечення і формує пенсійні виплати. Значну роль у системі пенсійного забезпечення Великобританії відіграють страхові компанії, що надають безліч послуг з додаткового пенсійного забезпечення населення [10].

В Україні в умовах розвитку ринкової економіки страхові відносини і надійні страхові компанії мали б також поступово набувати важливого значення як для країни так і для українських громадян. Адже, ефективність страхової діяльності може суттєво впливати на соціальне забезпечення і фінансову стабільність в країні.

Виходячи з мети цього дослідження, проаналізуємо чим же відрізняється фінансові інструменти недержавного пенсійного страхування через НПФ та особистого страхування через послуги страхових компаній, та якому з цих

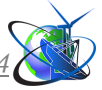
інструментів українці надають перевагу.

Відомі світові компанії надають свої послуги на страховому ринку і, як правило, мають довгий історичний шлях розвитку, який дав їм можливість напрацювати надійний досвід. Бурхливий розвиток страхового ринку тільки зміцнив компанії, які кожного історичного періоду котрий супроводжувався і соціальними і політичними кризами, ще більше закріпили свої позиції на цьому складному ринку. Це відомі страхові компанії, які розробляють страхові продукти, що враховують потреби ринку, надають страхові послуги в багатьох країнах світу та, в першу чергу, є надійними. На українському страховому ринку такі компанії присутні і працюють з перших років проголошення незалежності України. Зокрема, це ПрАТ "Страхова компанія «ПЗУ Україна», яка працює на українському ринку з 1993 року. У 1998 року Верховною радою було прийнято пакет законодавчих актів та внесено відповідні зміни до українського Закону «Про страхування» [11] що надало можливість зайти на український страховий ринок іншим відомим іноземним страховим компаніям. І таким чином, на український ринок зайшли: найстарша в Європі австрійська компанія GRAWE, яка 23 березня 1998 року зареєструвала в Україні дочірню страхову компанію «Граве Україна» зі 100 процентним пакетом акцій. СК «Граве Україна» (розпочала свою діяльність у сфері страхування життя); СК "Юпітер Вієнна Іншуранс Груп Страхування життя" була заснована в Україні в 1999 році, яка також розпочала свою діяльність в у сфері страхування життя та інші.

Теоретико-методологічні засади страхування життя досліджували такі науковці як: Базилевич В. Д., Говорушко О. М., Александрова М. М., Фурман В. М., Осадець С. С. та ін. Чи не у кожному науковому дослідженні цієї сфери зроблено висновок, що страхові компанії відіграють важливу роль в економічному житті країни.

Відомо, що страхові компанії з іноземним капіталом, насамперед, концентрують свою діяльність на роботі із фізичними особами (страхувальниками). Міжнародні страхові компанії, як правило, надають страхові послуги у сфері страхування життя (лайфові СК). Такий інтерес з боку страхових компаній сприяє розвитку українського страхового ринку та підвищенню показників залучення інвесторів (фізичних і юридичних осіб). В свою чергу зміни, які були неодноразово внесені до основного українського страхового Закону, сприяли посиленню страхового захисту майнових інтересів страхових компаній (страховиків) та фізичних осіб (страхувальників).

За статтею 2 Закону України «Про страхування» страховиками, які мають право здійснювати страхову діяльність на території України, є: фінансові установи, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств з додатковою відповідальністю згідно із Законом України "Про господарські товариства", з урахуванням того, що учасників кожної з таких фінансових установ повинно бути не менше трьох, та інших особливостей, передбачених цим Законом, а також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності (страховики-резиденти); зареєстровані Уповноваженим органом відповідно до цього Закону та

законодавства України постійні представництва у формі філій іноземних страхових компаній, які також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності (філії страховиків-нерезидентів) [11].

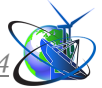
Як для розвитку системи недержавного пенсійного страхування так і для розвитку страхового ринку важливо, щоб в українського споживача з'явилась впевненість у надійності тієї чи іншої компанії, будь то НПФ чи страхова компанія.

Однак, на сьогодні і по відношенню до українського страхового ринку можна виділити декілька негативних факторів, що мають не бажані наслідки для споживачів послуг страхування. У першу чергу це те, що окремі страхові компанії мають проблеми з платоспроможністю та ліквідністю, також низьким є рівень управління ризиками та корпоративного управління, що призводить до неконкурентності і непрозорості страхового ринку. Така ситуація призвела до того, що «протягом 2013–2018 років деякі великі страхові групи, зокрема AEGON, AXA, SEB, AIG і HDI, вийшли з України, у тому числі через недобросовісну конкуренцію на ринку» [12]. На поточний рік в Україні ліцензії втратили ще ряд страхових компаній.

За даними Національного банку України, загальна кількість страховиків в Україні за квітень-червень 2020 року скоротилося на 10 – до 215 компаній. З яких 196 спеціалізуються на ризиковому страхуванні (на 31 березня 2020 року – 203), 19 – на страхуванні життя (22). Станом на 30 вересня в Україні зареєстровано 63 страхових брокери. Сім страхових компаній, частка яких на ринку зі збору премій становить 7%, а виплати близько «нуля», добровільно подали заяви про анулювання ліцензій. НБУ відзначав, що на страховому ринку триває процес консолідації, і після відходу цих компаній сектор «просяде» у цифрах, але це точно не позначиться на його утриманні. [13].

Страхування життя є підгалуззю галузі особистого страхування до якої входить ще й медичне страхування і страхування від нещасних випадків. Приєднуючись до багатьох досліджень розвитку ринку страхування життя, без перебільшення можна стверджувати, що страхування життя це надійний спосіб убезпечити людину і її близьких від несподіваних проблем. І до того ж це ще й надійне розміщення капіталу. Для людини, безумовно, такі аргументи є вагомими щоб надати перевагу саме страхуванню життя. Завдяки інструментам, які використовують у своїй діяльності лайфові страхові компанії людина може через укладання договору страхування життя забезпечити собі достойну старість, а також подбати про захист здоров'я та забезпечення майбутнього своїх дітей.

Розвиваючи філософію індивідуальності кожної людини, страхова лайфова страхова компанія пропонує своїм клієнтам різноманітні індивідуальні програми страхування здоров'я і життя. Разом із цим страхова галузь має подвійний економічний інтерес. Важливою функцією для страхової компанії, а особливо для страхової компанії зі страхування життя з одного боку є функція формування капіталу а з іншого – мати ризики, що покриваються страховою діяльністю. Страхова компанія є однією з інституцій системи фінансового посередництва.

Нажаль, українцям не доводилось опановувати культуру заощадження грошей, що можливо зробити навіть при низьких доходах, хоча відверто слід сказати, все ж, - не при таких низьких як сьогодні доходах, що є наслідком невиконання українською державою вищезазначених принципових конституційних і законодавчих положень щодо соціального забезпечення.

Механізм накопичувального страхування життя надзвичайно простий. Компанія за довірчим управлінням грошима клієнта примножує їх і при настанні страхового випадку або інших підстав, визначених договором, виплачує кошти з урахуванням інвестиційного доходу. В страховій компанії можливо заощадити кошти і на пенсію. Капітал для отримання пенсійних виплат формується для страхувальника, який уклав договір зі страховою компанією за допомогою програми пенсійного страхування і виплачується в кінці обумовленого строку. Як правило, це суттєва сума, яка або забирається людиною повністю на дату виплати, або є можливість розбити її на щомісячні пенсійні виплати. І, знову ж таки, ці виплати стають додатковими до пенсії, яку людина отримує із системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. До цього слід додати, що перебуваючи у статусі страхувальника, людина має можливість скористатись податковою знижкою (податковою пільгою, що надає держава страхувальникам, які уклали договори страхування життя або пенсійного страхування, виходячи із положень Податкового кодексу України [14].

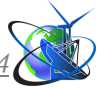
Отже, базовою функцією НПФ є збереження та примноження пенсійних коштів вкладників. Таку саме функцію виконують і страхові компанії. І там і там є можливість користування податковими пільгами, що регулюється податковим законодавством. І там і там прибуток ділиться між учасниками. Однак з боку НПФ відсутні гарантії конкретного доходу, тоді як у лайфових СК такі гарантії є. Особливістю страхової компанії є те, що вона має гарантований додатковий прибуток і не менше як 85% компанія відправляє своїм клієнтам.

Взагалі існує лише три варіанти інвестування коштів: через недержавні пенсійні фонди, лайфові страхові компанії і банки. Порівняти можливості даних фінансових інституцій можна за наступними показниками: прибуток, податкова знижка, страховий захист та захист від інфляції. За зробленим аналізом і відповідними узагальненнями можна стверджувати, що лайфові страхові компанії по всім зазначеним показникам на сьогодні для українського фінансового ринку в основному мають перевагу над НПФ і банками.

Заключення і висновки.

Було розглянуто недоліки і можливості пенсійної реформи в Україні. Однозначно можна стверджувати, що чинна пенсійна система не справедлива і застаріла, та потребує модернізації. Декларації українського уряду про пенсійну реформу постійно на слуху, проте зовсім відсутні на державному рівні логічна відповідна інформація та належна підготовка своїх громадян, особливо молодого покоління до інвестування коштів на майбутнє.

Солідарна система через відсутність накопичувального рівня виконує не притаманні їй функції. Кошти, що акумульовані через страхові внески, Пенсійний фонд України повинен використовувати тільки за призначенням. З

Державного бюджету має виплачуватись тільки матеріальна державна допомога і ні в якому разі не пільгові пенсії, фінансування яких, як відомо, щороку збільшується за рахунок Державного бюджету. Інші завдання повинна виконувати накопичувальна система.

Впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування, яке забезпечить поступове підвищення пенсійних виплат є пріоритетним завданням, так само як і розвиток добровільної системи недержавного пенсійного забезпечення.

Першочерговим завданням українського уряду є забезпечення непохитного виконання принципових положень Конституції України і спеціальних пенсійних законів. Зокрема, держава повинна виконати страховий принцип - повернути нинішнім 11 мільйонам пенсіонерів, які сьогодні отримують пенсію, те, що було закладено у 2004 році у формулі визначення розміру пенсій. А це значить - диференціювати розміри пенсій в залежності від сплачених внесків. І вже після цього питання запровадження другого накопичувального рівня буде сприйматись більш логічно. Тоді і третій рівень – недержавне пенсійне страхування буде більш ефективно виконувати свою функцію.

З набранням чинності Закону 1057 слід було готувати належне підґрунтя для недержавного пенсійного забезпечення, щоб у громадян України поступово з'являлась довіра до недержавних пенсійних фондів. Натомість, на сьогодні вже можна зробити висновок, що 16-річний етап спроб, розвитку та становлення в Україні сегменту приватних пенсійних фондів не став продуктивним. Очікування на позитивні результати діяльності НПФ (працювати тільки на інтерес свого клієнта) не виправдались.

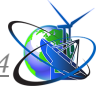
Поняття старості має мати комплексний зміст. Тобто пенсія для похилої людини не повинна стати «вироком». Життя і у старості має бути наближеним до того рівня за яким людина звикла жити до пенсійного віку.

Були отримані результати зробленого аналізу що дозволили зробити висновок. Новий етап пенсійної реформи в Україні повинен бути направлений на подальше вдосконалення соціальної політики держави і пенсійної системи, як елементу соціального захисту населення. Сучасні загальноосвітні тенденції та євроінтеграційні орієнтири повинні сприяти послідовним крокам української держави на шляху впровадження цивілізованих механізмів пенсійного страхування.

Уряд повинен створити відповідні передумови запровадження системи індивідуальних пенсійних заощаджень через надання населенню належної фінансової інформації та просвіти, що сприятиме більшій обізнаності у цій сфері. Населення повинно розуміти механізм функціонування недержавних фінансових установ. Поряд із цим для стимулювання внутрішніх інвестицій слід мати надійні фінансові ринки та фінансові інструменти.

Література:

1. Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

2. Конституція України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Пенсійний фонд України. Інформаційна сторінка вебпорталу. Дані про середній розмір пенсії станом на 01.07.2020. URL:
<https://www.pfu.gov.ua/2123698-dani-pro-serednij-rozmir-pensiyi-standom-na-01-07-2020/>
4. Проект Закону про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення від 27.12.2019 № 2683. URL:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/822-20#Text>
6. Експерт пояснив, від чого залежить розмір «другої пенсії». Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL:
<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2875961-ekspert-poasniv-vid-cogo-zalezit-rozmir-drugoi-pensii.html>
7. Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>
8. Закон України «Про збір та облік єдиного соціального внеску» від 8 липня 2010 року № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
9. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.03.2020. URL:
https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_I_kv%202020.pdf
10. Пенсійні фонди у світі. Національний банк України. Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку України. URL:
https://knpf.bank.gov.ua/uchasnykam/baza_znan/pensiini_fondy_u_sviti.html
11. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
12. Національний банк України Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні». Київ, квітень, 2020. URL:
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_fin_pr_2020-04-22.pdf?v=4
13. mind Страхування. Кількість страхових компаній в Україні скоротилося до 215. URL: <https://mind.ua/news/20215497-kilkist-strahovih-kompanij-v-ukrayini-skorotilosya-do-215>
14. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI; пункти 14.1.170, 166.3.5. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Abstract.

Introduction. The insurance nature of the pension under the Basic Law of Ukraine "On Compulsory State Pension Insurance". Start of pension reform in Ukraine in 2004. Constant changes and additions to the basic pension law. At the beginning of 2020, the minimum pension in Ukraine is the lowest in Europe.

The main text. Adherence to the constitutional principle of ensuring a decent standard of

living for Ukrainians. Development of the final concept of pension reform. Introduction of the second level of the pension system. Social, financial and political instability, demographic crisis. Increase in average wages and new conditions for pension indexation. Non-state pension provision and functioning of non-state pension funds in Ukraine. The need to stimulate the principle of interest of individuals in private pension provision. The role of the insurance company in the pension system of many countries. Ensuring a decent old age, protection of human health and pension savings through the conclusion of a life insurance contract. Low percentage of Ukrainians participate in the private pension system and invest in insurance companies.

Conclusion. The current pension system in Ukraine is not fair and outdated. The solidarity system performs functions not inherent in it. The priority task is to introduce the second level of the pension system. Lack of purposeful preparation of Ukrainian citizens for the introduction of the second accumulative level. Improper implementation by the Ukrainian government of the fundamental provisions of the Constitution of Ukraine and special pension laws. Life in old age should be close to the level at which a person is accustomed to living until retirement age. The Pension Fund of Ukraine should use the funds only for its intended purpose. The introduction of a mandatory funded pension provision is a priority. Creating appropriate preconditions for the introduction of a system of individual pension savings. Public confidence in non-governmental financial institutions. Reliable financial markets and financial instruments.

Key words: Insurance nature of pension, pension reform, principles, solidarity system, accumulative system, non-state pension provision, alternative pension accumulation, non-state pension funds, insurance companies, insurance market.

Стаття відправлена : 29.09.2020 р..

© Цирфа Г.О.

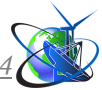
Expert-Peer Review Board of the journal

Экспертно-рецензионный Совет журнала

Abdulveleva Rauza Rashitovna, Orenburg State University, Russia
Antoshkina Elizaveta Grigorevna, South Ural State University, Russia
Artyuhina Marina Vladimirovna, Slavic State Pedagogical University, Ukraine
Afinskaya Zoya Nikolaevna, Moscow State University named after M.V. Lomonosov, Russia
Bashlaj Sergej Viktorovich, Ukrainian Academy of Banking, Ukraine
Belous Tatyana Mihajlovna, Bukovinian State Medical Academy, Ukraine
Bondarenko Yuliya Sergeevna, PSU named after T.G. Shevcheckko Department of Psychology, Ukraine
Butyrskij Aleksandr Gennadevich, Medical Academy named after S.I. Georgievsky, Russia
Vasilishin Vitalij Yaroslavovich, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
Vojcehovskij Vladimir Ivanovich, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
Gavrilova Irina Viktorovna, Magnitogorsk State Technical University named after G.I. Nosov, Russia
Ginis Larisa Aleksandrovna, South Federal University, Russia
Gutova Svetlana Georgievna, Nizhnevartovsk State University, Russia
Ivanova Svetlana Yurevna, Kemerovo State University, Russia
Ivlev Anton Vasilevich, Magnitogorsk State Technical University named after G.I. Nosov, Russia
Idrisova Zemfira Nazipovna, Ufa State Aviation Technical University, Russia
Iliev Veselin, Bulgaria
Kirillova Tatyana Klimentevna, Irkutsk State Transport University, Russia
Kovalenko Tatyana Antolevna, Volga State University of Telecommunications and Informatics, Russia
Kotova Svetlana Sergeevna, Russian State Vocational Pedagogical University, Russia
Krestyanpol Lyubov Yurevna, Lutsk State Technical University, Ukraine
Kuhtenko Galina Pavlovna, National University of Pharmacy of Ukraine, Ukraine
Lobacheva Olga Leonidovna, Mining University, Russia
Lyashenko Dmitrij Alekseevich, National Transport University, Ukraine
Makarenko Andrej Viktorovich, Donbass State Pedagogical University, Ukraine
Melnikov Aleksandr Yurevich, Donbass State Engineering Academy, Ukraine
Moroz Lyudmila Ivanovna, "National University" "Lviv Polytechnic" "", Ukraine
Muzylyov Dmitrij Aleksandrovich, Kharkov National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
Nadopta Tatyana Anatolievna, Khmelnytsky National University, Ukraine
Napalkov Sergej Vasilevich, Nizhny Novgorod State University named after N.I. Lobachevsky, Russia
Nikulina Evgeniya Viktorovna, Belgorod State National Research University, Russia
Orlova Anna Viktorovna, Belgorod State National Research University, Russia
Osipov Viktor Avenirovich, Tyumen State University, Russia
Privalov Evgenij Evgrafovich, Stavropol State Agrarian University, Russia
Pyzhyanova Nataliya Vladimirovna, Ukraine
Segin Lyubomir Vasilovich, Slavic State Pedagogical University, Ukraine
Sergienko Aleksandr Alekseevich, Lviv National Medical University named after Daniil of Galitsky, Ukraine
Sochinskaya-Sibirceva Irina Nikolaevna, Kirovograd State Technical University, Ukraine
Sysoeva Vera Aleksandrovna, Belarusian National Technical University, Belarus
Tleuov Ashat Halilovich, Kazakh Agro Technical University, Kazakhstan
Tolbatov Volodimir Aronovich, Sumy State University, Ukraine
Tolbatov Sergij Volodimirovich, Sumy National Agrarian University, Ukraine
Hodzhaeva Gyulnaz Kazym kyzy, Russia
Chigirinskij Yulij Lvovich, Volgograd State Technical University, Russia
Shehmirzova Andzhela Muharbievna, Adygea State University, Russia
Shpinkovskij Aleksandr Anatolevich, Odessa National Polytechnic University, Ukraine

CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ**Innovative economics and management****Инновационная экономика и менеджмент**

http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-001	6
АНАЛІЗ КІЛЬКОСТІ ТУРИСТІВ У УКРАЇНІ ТА ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ANALYSIS OF THE NUMBER OF TOURISTS IN UKRAINE AND THE VINNITSA REGION <i>Vlasenko I.V./Власенко І.В.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-008	9
HR-MANAGER'S COMPETENCIES - CURRENT NEEDS КОМПЕТЕНТНОСТІ HR-МЕНЕДЖЕРА - СУЧАСНІ ПОТРЕБИ <i>Kirian O. / Кір'ян О.І.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-015	16
FORMATION OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS <i>Voloshyna O.V.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-017	25
ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE AND ITS USING FOR PRICING FOR ENGINEERING SERVICES ENTERPRISES OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY OF UKRAINE АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ІНЖИНІРИНГОВІ ПОСЛУГИ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ <i>Sychova O. E. /Сичова О.Є.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-019	35
INNOVATIVE DIRECTIONS OF MARKETING OF ENTERPRISES OF THE WINERY INDUSTRY OF THE BLACK SEA REGION ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ <i>Зубков Р.С. / Zubkov R.S.</i>	
http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-030	40
INNOVATION AND INVESTMENT ENSURING THE DONETSK REGION ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE CRISIS CONDITIONS ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ КРИЗИ <i>Kolodyznaya I.V/ /Колодяжна І.В.</i>	

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-036> 46
REHABILITATION CAPACITY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES AND METHODS OF ITS ASSESSMENT
САНАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА МЕТОДИ ЇЇ ОЦІНКИ
Шило Ж.С./ Shilo Zh.S.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-039> 51
FUNCTIONING OF THE MILK MARKET AND MILK PRODUCTS IN UKRAINE AND IN THE WORLD
ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОКОПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ
Gutsul Tetiana / Гуцул Т., Gutsul Yevheniia/ Гуцул Є.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-044> 56
THE PROBLEM OF PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION OF YOUNG PEOPLE
ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ
Nazarenko N./Назаренко Н.А.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-054> 65
THE MAIN DIRECTIONS OF INTENSIFICATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND WAYS TO INCREASE ITS EFFICIENCY
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИНТЕНСИФИКАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА
И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЕЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ
Sulima N.N. / Сулима Н.Н., Mazur N.A./ Мазур Н.А.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-062> 69
THE LEVEL OF COVERAGE OF COUNTRY TERRITORY BY MOBILE INTERNET, AS ONE OF THE FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF SOCIAL MEDIA IN UKRAINE
РІВЕНЬ ПОКРИТТЯ МОБІЛЬНИМ ІНТЕРНЕТОМ ТЕРИТОРІЇ КРАЇНИ, ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В УКРАЇНІ
Туманов О.О. / Туманов О.О.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-064> 75
IT OUTSOURCING AS A GUARANTEE OF SUCCESS FOR DOING MODERN BUSINESS
ІТ АУТСОРСИНГ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ВЕДЕННЯ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ
Nazarenko S. / Назаренко С.М., Maistro R./ Майстро Р.Г.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-071> 81
MODERN TRENDS OF SUNFLOWER PRODUCTION IN UKRAINE AND ITS IMPACT ON EXPORT OF THE COUNTRY
Bohdaniuk O.V., Baklytska T.M.

<http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-074>

85

DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AND CREATION OF JOBS AS AN TOOL OF STATE SOCIAL POLICY

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СТВОРЕННЯ РОБОЧИХ МІСЦЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Tereshchenko S. /Терещенко С., Kasianenko V./Касяненко В.

Innovative approaches in law

Инновационные подходы в юриспруденции

<http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit13-04-068>

91

PROBLEMS OF INTRODUCTION OF ALTERNATIVE MECHANISMS OF INSURANCE ACCUMULATION FOR PENSION IN UKRAINE

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ СТРАХОВОГО НАКОПИЧЕННЯ НА ПЕНСІЮ В УКРАЇНІ

Tsyryfa G.O. / Цирфа Г.О.

International periodic scientific journal

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Heutiges Ingenieurwesen und
innovative Technologien

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
high impact factor (ICV: 84.35)

Issue №13
Part 4
September 2020

Development of the original layout - Sergeieva&Co

Signed: 24.10.2020

Sergeieva&Co
Lußstr. 13
76227 Karlsruhe
e-mail: editor@moderntechno.de
site: www.moderntechno.de

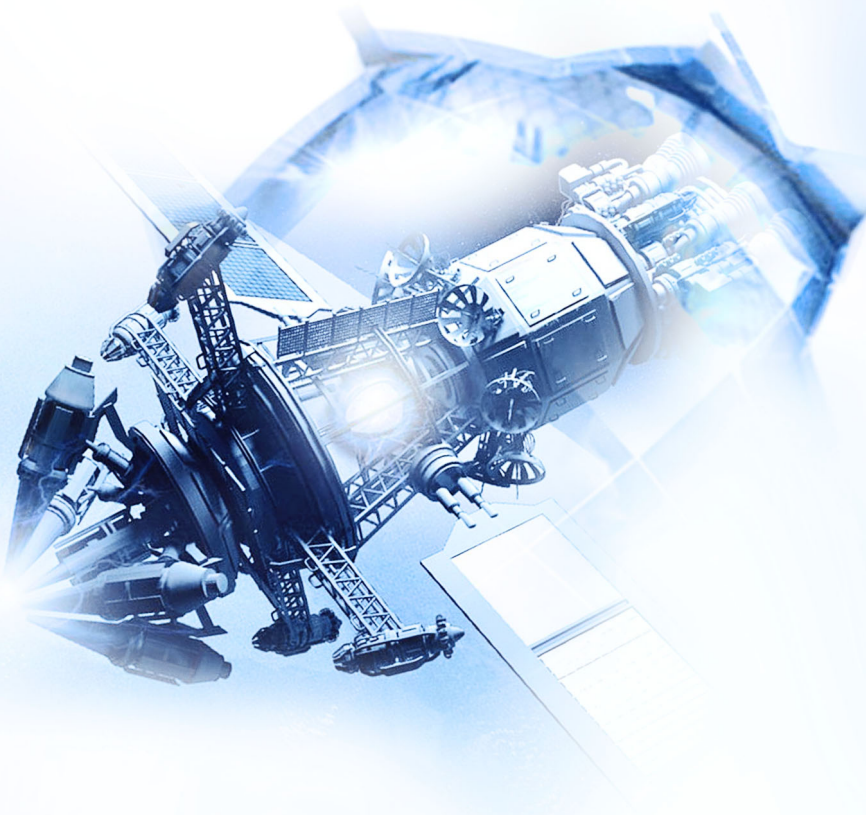
*The publisher is not responsible for the reliability of the
information and scientific results presented in the articles*

With the support of International research
project SWorld
www.sworld.education

ISSN 2567-5273

www.scientifictrends.de

e-mail: orgcom@scientifictrends.de